

శ్రీకాళహస్తీశ్వరశతకము

(టీకాతాత్పర్యసహితము)

పల్లివారు :

కొండవల్లి వీరవేంకయ్య

శ్రీసత్యనారాయణ బుక్కుడిపో

రాజమండ్రి

1931

శ్రీకాళహస్తేశ్వరశతకము

(శ్రీ కా తా శ్చ స్వ స హి త ము)

కల్పితము :

కొండవల్లి నీరవేంకయ్య

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్కు షాప్

రాజమండ్రి

1931

గావీరైటు]

[నెం. రు 0—8—0

శ్రీసత్యానందప్రెస్, ఇన్నీసుపేట, రాజమండ్రి.

శ్రీ కారదా శుభాశీర్వాదము

శ్రీ కాళహస్తీశ్వర శతకము

కా. శ్రీవిమ్యుత్కలితాజవంజవమహాజీమూతపాసాంబుధా

రావేగంబున మన్మనోబ్జ సముదీర్ణత్వంబుఁ గోల్పోయితిన్

దేవా ! మీకరుణాశరత్సమయ మింతేఁ జాలుఁజిద్భావనా

సేవం దాయురంతంపరై మునియెదన్ శ్రీకాళహస్తీశ్వరా. 1

టీక. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా, శ్రీ=సంపత్కృత మైన, కాళహస్తీ=కాళహస్తీశ్చేత్ర మందున్న, శశ్వరా=ఓశంకరుఁడా, దేవా=ఓభగవానుఁడా, శ్రీవి..వేగంబు నన్, శ్రీ..సంపదయనెడు, విద్యుత్=మెఱుపులతో, కలిత=కూడిన, ఆజవం జవ=సంసార మనెడు, మహాజీమూత=సిద్ధమబ్బులయొక్క, పాప=పాపము లనెడు, అంబుధారా=నీటిఘారలయొక్క, వేగంబునన్=చడిచేత, మన్మనో... రత్నంబున్, మత్=నాయొక్క, మన=మనస్సనెడు, అబ్జ=పద్మముయొక్క, సముదీర్ణత్వంబున్=వికాసమును, గోల్పోయితిన్=పోగొట్టుకొంటిని, ఇంతేని= కొంచెమైనను, మీకరు..సమయము, మీ=మీయొక్క, కరుణా=దయ యనెడు, శరత్సమయము=శరత్కాలము, చాలున్ = (అమనఃపద్మమునువికసింపజేయుటకు) తగియుండును, చిద్భా..సేవన్, చిత్=స్వయంప్రకాశమైన యాత్మయొక్క, భావనాసేవన్=ధ్యాన మనెడు సేవ చేతను, తామరతంపరై=పద్మలత వలె వృద్ధి పొందిన నాడనై, మునియెదన్=జీవించును.

తాత్పర్యము. ఓకాళహస్తీశ్వరా ! శరధానిలచేత పద్మములసాంపు నెడి నట్టుగా పాపములచేత నామనస్సు చెడి యున్నది. శరత్కాలము తామరపూవులను వికసింపజేసినట్టుగా నీదయను చూపి నామనస్సున మీధ్యానమునుకలుగజేయుము.

కా. వాణీవల్లభదుర్లభం బగుభవద్వారంబున న్నిల్చి ని

ర్వాణశ్రీఁ జెఱుఁబట్టఁజూచిన విచారద్రోహమో నిత్యక

ళ్యాణక్రీడలఁ బాసి దుర్దశల పారై రాజలోకాధమ

శ్రేణీద్వారము దూఱఁ జేసితివిగా శ్రీకాళ.....

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా=ఉళంకరుడా ! వాణి...భంబు, వాణివల్లభ=ప్రహ్లాదుడు, దుర్లభంబు=పాండవశత్రువు కానిది, అగు భవద్వారంబునన్=అయినట్టి సీగుమ్మమునందు, నిల్చి=నిలవబడి, నిర్వాణశ్రీన్=మోక్షలక్ష్మిని, చెరపట్టన్=లోబరచుకొనుటకు, చూచిన .వూమో=చూచిన=చూచి-ట్టి, విచార=అలోచన పలన (కలిగిన) న్రోహమో=పాపముచేత కాఁబోలు, (ఇల్లుడు=ఈగుమయమున) నిత్య...లన్, నిత్య=కావ్యతమైన, కళ్యాణ-శుభములను (ఇచ్చెడు,) క్రీడలన్=విహారములనుండి, పాసి=విడిచి, దుర్దశలపాలై=దురపథులకు లోబడి, రాజులో రమున్, రాజులోకాధమశ్రేణీ=సీచులయిన రాజ మూముయొక్క, ద్వారమున్=గుమ్మమును, దూరిన్=ప్రవేశించుటకు, చేసితివికాన్ =నిధించితివికా

తా. కాళహస్తీశ్వరా ! బ్రహ్మగుండు దుర్లభమైన నీవేవచేసి నేను ముక్తుడనగుట నీకిష్టములేకకాఁబోలు ! నాకు నీచమైన రాజవేష కలుగఁజేసితివి.

కా. అంతా మిథ్య తలంచి చూచిన; నరు డ ట్లాటెటింగిన్ సదా కాంత యుక్తులు నర్థమున్ తమపు నిక్కంబగుచుమోహార్ణవ భ్రాంతిం జెంది చరించుఁగాని పశుమార్గంబైన నీయందుఁదాఁ జింతాకంతయుఁ జింతనిల్పఁకుగదా శ్రీకాళ..... 3

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! గలంచి అలోచించి, చూచినన్ చూడగా, అంతా=లోకమంతయు, మిథ్య=అర్థము, (నశించున) అట్లాటెటింగులను, నరుండు=మనుష్యుడు, ఎటింగిన్ =తెలిసియుండియు, కాంతలు=వార్యులు, పుక్తులు=కొడుకులును, అన్=సముద్రమున, తిరుమగ, నా=ఎల్లప్పుడు, నిక్కంబు=తత్వమైనది, (కాళునిగుఁగుండునది) అంచున్=అనితలంచుచు, మోహ భ్రాంతిన్, మోహిల్లనట్లు న మనెడు ముద్రమునందు, భ్రాంతిన్=భ్రమము, చెంది=చరించుచు, తిరుగును, కాంతి=శేమింజే, నీయందున్=నీవియమై, పరిమార్చింబైన=పున్నవైన, చింత=స్థానమును, చింతాకంతయు=చింతమైనది, పుడుక గా=జించడు సుమీ

తా. కాళహస్తీశ్వరా ! మనుష్యుడగుచును మంత్రమును నంచున దియెఱింగి యుండియు, శత్రువుకాని మూలుబిడ్డలగుదు రాగము కలవాడై ప్రవర్తించును గాని, శక్తిత సుఖము చచ్చెడు స్థానమునందు నున్న గుఱు మైనను మనస్సును గలుపడు.

కా. నినా సం దోడఁబాలుమాట నినుమా నీచేద జీతంబు నేఁ

గానిం బట్లక సం తలంబు మది వేమి న్నొల్లు సంశిస్సప

తా. నీకంటకున కొప్పుగింపకుము నన్నాచాటియే చాలుండే

జీవాల్లం గరినొల్ల నొల్ల సిరులన్ శ్రీకాళ.....

టీక. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! నీనాపండుకొ=నీయొక్కయు నాయొక్కయు మధ్యను, ఒడి బాటుమాట=రాజీనామా వాక్యమును, వినుమా=అలకింపుమా, నీచే శ్రీకొ=నీవలన, జీతంబ =కూలిన, ఏగానిన్=ఏగానినైనను, పట్టక=పాండక, సంత తింబున్=ఎల్లప్పుడు, వేడ్కున్=సంతోషముతో, మదిన్=మనస్సునందు, కొల్తున్= నేవెందును, నన్నున్=నన్నును, అంత. బ నకుకొ, అంతః=లోపలినున్న, సపత్న= శత్రుడైన (కామక్రోధ లోభమోహమదమార్సర్వములయొక్క) అనీకంబునకున్= సమాహమునకు, ఒప్పుగింపకుము=ఆధీనము చేయకుము, అపాటియే=అంతమాత్రమే, చాలున్=చాలియుండును, లేజీకొ=గుఱ్ఱమును గురించి, ఒల్లన్=ఇష్టపడను, కరికొ= ఏనుగునుగుఱించి, ఒల్లన్=ఇష్ట పడను, సిరులకొ=సంపదలను గుఱించి, ఒల్లకొ=ఇష్ట పడను.

తా. ఓశంకరా ! నేను నిన్ను నేవించినందుకు కాళ్ళతముకాని కరి తురగాది సంపదల నీయక కామక్రోధాది వికారములు లేని మంచి మనస్సు నిచ్చి నీయందు సిరభక్తిని దయచేయుము.

మ. భవకేళీమదిరామదంబున మహాపాపాత్ముడై వీడు న

న్ను వివేకింపఁ డటంచు నేను నరకాగ్నిరాశిపాలైనఁ బ

ట్టపు; బాలుండొకచోటనాటమిమిసోడన్నులఁగూలంగఁ దం

డ్రి విచారింపక యుండునా కటకటా శ్రీకాళ.....

టీక. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! భవ..బునకొ, భవ=సంసారసంబంధ మైన, కేళి=ఆటఁ నెడు, మదిరా=మధ్యపానము చేతనైన, మదంబున్=మత్తుచేత, వీడు= ఈజనుడు, మహాపాపాత్ముడై= (బ్రహ్మహత్య మొదిలగు) మహాపాతకములనుజేయు వాడై, ననుకొ=నన్నును, (పరమేశ్వరుని) వివేకింపడు=ధ్యానింపడు, అటంచున్= అని (నీవు) తలంచుచు, నేను, నరకాగ్నిరాశిపాలైనన్=నరకమనెడిసముద్రములో పడినప్పటికి, పట్టపు=స్వీకరింపవు, బాలుడు=బిల్వాడు, ఒకచోటన్=ఒకస్థలమందు, అటతమివోడన్=అటలయందుకుతూహలముతో (ఉండి) నూతన్=నూతిలో, కూలం గన్=పడగా, తండ్రి=అపిల్లవానితండ్రి, విచారింపక= (అబద్ధను నూతినుండి యుటకుపాయమును) ఆలోచింపక, ఉండునే=ఉండుకొనునా ?

తా. ఓశంకరా ! అటలతమకముచే మైమఱచి నూతిలోబడిన బిడ్డను పైకితీ యుటకు తండ్రిప్రయత్నించినట్లుగా, కల్లుత్రాగి యొప్పు తెలియనివాడువలె సంసారమఖములకుమరిగి నిన్నుధ్యానింపక నరకములోబడుటకు నిద్రముగానున్ననన్నుద్ధరించుటకు ప్రయత్నింపుము.

శ్రీ కాళహస్తీశ్వరము

కా. స్వామిద్రోహముజేసి యే నాకనిఁ గొల్పి బోతినో కాక నే

సీమాట నివస నొల్లకుండితినా నిన్నే దిక్కుగాఁ జూడనో

యేమీ యిట్టి వృధాపరాధి నగున స్త్రీదుఃఖవారాశివీ

చీమధ్యంబున ముంచి యుంపఁదగునా శ్రీకాళ.....

టీక. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! ఏను=నేను, స్వామిద్రోహము=ఇష్టదైవముయొక్కపరిత్యాగమును, చేసి, ఒకనికొక=ఇతరుని, కొల్పన్=సేవించుటకై, బోతినో=వెల్లితినా? కాక=అది గాకుండిన, నేకొ=నేను, సీమాటన్=నీ యజ్ఞావచనమును, వినన్=వినుటకు, ఒక్క=ఒప్పుకొనక, ఉండితినా=ఉంటినా? నిన్నే, దిక్కుగాన్=రక్షకునిగా, చూడన్=చూడనా? ఏమీ=కారణము]నది. ఇట్టి=ఈ ప్రకారమైన, వృధాపరాధిని=నిరపరాధిని, అగునన్నున్=అయినట్టివన్నును, ఈదుఃఖ...బునకొ, ఈదుఃఖ=అనుభవించెడుదుఃఖములనెడు, వారాశి=సముద్రముయొక్క, వీచీమధ్యంబునన్=తరంగములనడుమ, ముంచి=దిగ్గ్రొక్క, ఉంపన్=ఉంచుట, తగునా=న్యాయమా?

తా. శంకరా ! నేనునిన్ను విడిచి యితరులను సేవింపక నీ యజ్ఞాప్రకారముగా బ్రవర్తించుచు నీవేదిక్కుని నమ్మియుంటిని నిరపరాధి నగు నాదుఃఖమును తొలగింపుము.

మ. దివిజత్నాదుహ ధేనురత్న ఘనభూతి ప్రస్ఫుర ద్రత్నసా

నువు నీవిల్లు నిధీశ్వరుండు సఖుఁ డర్జో రాశికన్యావిభం

దు విశేషార్చకుఁ డింక నీ కెన ఘుండుం గల్గు నే నీవు చూ

చి విచారింపవు లేమి నెవ్వ డుడువున్ శ్రీకాళ.....

7

టీక. దివిజ...సానువు, దివిజ=దేవతలయొక్క, త్నాదుహ=కల్ప] వృక్షములు, ధేను=కామధేనువు, రత్న=చింతామణి(యనెడు)ఘనభూతి=గొప్పసంపదచేత, ప్రస్ఫురత్=ప్రకాశించెడు, రత్న సానువు=మేరువుపద్మతము, నీవిల్లు=నీయొక్కధనస్సుగా (ఉన్నది) నిధీశ్వరుండు=కుచేరుడు, సఖుండు=స్నేహితుడుగా, [ఉన్నాడు]అర్జోరాశికన్యా=లక్ష్మీయొక్క, విభండు=భర్తయగు శ్రీవారి, విశేషార్చకుండు=అధికముగా పూజించునాడు, ఇంకన్=పిమ్మట, నీకున్=నీకు, ఎనఘుండుండు=సాటియైనగొప్పవాడు, కల్గునే=ఉండునా(లేడు)నీవు, [నాదురస ప్రస్థ]చూచి=పరిశీలించి, విచారింపవు=ప్రతిపాదించుటకు]అర్జోచింపవు. ఎవ్వడు=ఏదేవుడు, లేమిన్=[నా]వారిద్రవ్యమును, ఉడుపున్=పోగొట్టును.

తా. కోర్కెలనిచ్చెడుకల్పవృక్షాదులతోగూడినమేరుపర్వతమునీచేతిలోనున్నది. తొమ్మిదినిధులకధిపతియైన కుచేరుడు నీకు మిత్రుడు, లక్ష్మీనారాయణులు నీకుపాదకోపచారపూజలుచేయుచుందురు. కాబట్టి నీకు నీవే సాటిగాని నీపంటిదేవుడింకొ

కడులేడు, ఇట్టినివే యుపేక్షించినయెడల నాదారిద్ర్యము నెవడు పరిహరించును.

శా. నీతోయుద్ధముఁ జేయ నోపఁ; గవితానిర్మాణశక్తి న్నినుం

శ్రీతుం జేయఁగలేను; నీకోటకుఁ దండ్రిం జంపఁగాఁ బాల; నా
చేత న్రోకట నిన్ను మొత్త వెఱతుం; జకాకు నాభక్తి; యే
రీతి న్నా కింక నిన్ను జూడఁగలుగున్ శ్రీకాళహస్తీ... 8

టీక. నీతోన్, యుద్ధము, చేయన్=చేయుటకు, ఓపన్=చాలను, కవితా=కవి
త్వముయొక్క, నిర్మాణ=రచించుటయందు, శక్తిన్=సామర్థ్యముచేత, నినున్=నిన్నను
శ్రీతున్=సంతోషించినవానినిగా, చేయగలేను=చేయజాలను, నీకొరకున్=నీని
మిత్రిమై, తండ్రిన్=తండ్రిని, చంపగాన్=చంపుటకు, చాలను=శక్తిలేనివాడను,
నాచేతన్=నాచేతిలోనున్న, నోకటన్=నోకచేత, నిన్నున్, మొత్తన్=బాదుటకు
వెరుతున్=భయపడుదును, నాభక్తి=నాయొక్కభక్తి, చీకాకు=బలములేనిది, నిన్ను
జూడన్=నిన్ను చూచుట, నాకున్=నాకు, వీరీతిన్=వీరధర్మముగా, కలుగున్=
తటస్థించును ?

శా. ఓకంకరా ! నేనర్జునుడువలె పరాక్రమముచేర నిన్ను మెప్పించలేను.
పుష్పదంతుడను గంధర్వుడువలె కలిత్యముచేత నిన్ను మెప్పించలేను. ఒక బ్రాహ్మణ
పిల్లవాడువలె సావాసముచేత నిన్ను మెప్పించలేను. ఒక భక్తురాలువలె నిన్ను దం
డించి మెప్పించలేను.

అర్జునుడు శివునికొరకు శివస్వచ్ఛేదముగా నశఢాతలికత్తి పరీక్షించుటకై మా
యాకిరాతికుత్తై యొకమాయాసరావామును తిరుముకొనిరాగా దానిని గుఱించిజరిగిన
యుద్ధములో సర్జునుడు శివునితలపగులగొట్టగా శివుడుసంతోషించి వారికిగల కోర్కె
లనిచ్చెను.

పుష్పదంతుడనెడు గంధర్వుడు గంధర్వమాము పృథ్వివంశుడే నిశరులకు
కనబడుండు యొకరాములతోటలోని పుష్పముకోసికొని పోవుచుండెడు
వాడు, రాజది శెలిసికొని దారిలో శివగిర్మాల్యము లయిన పుష్పము పోయించె, ఆ
గంధర్వుడ శివగిర్మాల్యమును రాగా వారికిగల మాయాశక్తి నశించె, తరు
వాత వాడు మహిమ మను పేరుగలిగి జగద్విదరమైన శివసమునుచేసి తనశక్తిని
మఱలఁబొందెను.

ఒక శిభక్తుడు తండ్రివలదినిచ్చెను మానక శివపూజ చేయుచుండెడి
వాడు ఒక నాడొడు ఘోషాని మూర్ఖుని శివంగమును పూజచేయుచుం
డగా వానితండ్రిచ్చి ఆంగమును తన్నగా నాభక్తుడు తిన్నయిచ్చెనమైనశివుని
శిన్నినాడును కోపముతో తండ్రియని యాలోచింపక తండ్రిని చంపెను. తరువా
తశివుడు పిండికంటె సాగుండుగల వానయొక్కనభక్తికింకొపించి పితృపాత్యా
పాపమున పరిహరించి దేవునిచ్చెను.

ఒక భక్తురాలి భక్తిని పరీక్షించుటకైశివడు మాయబ్రాహ్మణుడై యామె
యింటికిసంధిగావచ్చిశివనిర్మల్యమునుభోజనము పెట్టుమనియడుగిగానామె యందుల

కంగీకరించి తనయొక్క దైవమునకు నేవేద్యము చేసిన పదార్థములను పట్టింబి పిలిచి నని చుచు హరించుకూడదని చెప్పెను. అందుకతడంగీకరించి భోజనమునకు కూర్చుండి కొంతభుజించి పదార్థమును బాగుండలేదుగాన పరిహరింతుననగా నామెకోపించి యాపదార్థములు తినక తప్పదని రోకలితో పొడువగా శివు డామెభక్తికి సం తోషించి ప్రత్యక్షమయ్యెను. ఈకథలు శివపురాణప్రసిద్ధములు వీనిననుసరించి యీకవి యీశద్యమును చెప్పెను.

శా. ఆలుంబిడ్డలుఁ నల్లిదండ్రులు ధనం బంచు న్నహాబంధనం

బేలా నామెడఁ గట్టినాఁడ విఁక ని న్నేవేళఁ జింతింతు ని

రూలం బై సమనంబులో నెగడు దుర్యోహాభిధిలోఁ గ్రుంకి యి

స్థిలామాలవుఁజింతెట్లుజిపెదో శ్రీ కాళ.....

9

టీక. ఆలు=భార్య, బిడ్డలు=పంతానము, తల్లిదండ్రులు, ధనంబు, అంచున్ = అనిచెప్పుచు, మహాబంధనంబు=గొప్పసంకెళ్ళను, నామెడన్=నాకంతమునకు, ఏలా=ఎందుకు, కట్టినాడవు=బంధించితివి, ఇంకన్=ఈసంకెళ్ళలోనున్నవిడట, నిరూపంబు=ముక్తికారణమైన (భక్తి) లేనిది, అయిన మనంబులోనన్=అయినట్టి మనస్సులో, నెగడు=వృద్ధిపొందుచున్న, దుర్యోహాభిధి=చెడ్డదెనయజ్ఞానముద్రములో, క్రుంకి=మునిగి, నిమ్మన్=నిమ్మను, ఏవేళన్=ఎట్లున్నాడు(ఎట్లు=ఏవిధముగా) చింతింతున్=ధ్యానింపగలను, ఇస్థి=నింద్యమైన, ఈలా=ఇటువంటి, మాలవుచిం త=చండాలువచారమును అనగా చెడ్డదె నటువంటివిచారమును, ఎట్లు=ఏవిధముగా, ఉడిపెదో=తగ్గింతువో.

తా. శంకరా ! సంకెళ్ళలోనున్నవాడు పలెనే నాలుబిడ్డలు మొదలగువారిపై గలమోహపాశములనే కట్టబడి యజ్ఞానసముద్రములో మునిగియుండుటచేత నిమ్మ ధ్యానింప శక్తుడనుగాను నన్నురక్షించుభారము నీదే.

శా. నిచ్చె పాతకతూల శైల మడచు న్ని నామము న్నానవుల్

తప్పన్ దవ్వల పిన్న సంతకభుజాదర్శిధ్వజ్లేకముల్

తప్పందారును ముక్తు లాదు రిని శాస్త్రంబు ల్మహాపండితుల్

చెప్పంగఁ దమ కింక శంక ఎలెనా శ్రీ కాళ.....

10

టీక. శ్రీ కాళహస్తి శ్వరా ! నీ నామము=నీపేరు, నిచ్చె=అన్నిహోత్రమై, పాతక=పాపములనెడు, తూలశైలము=కొండంతదూదిని, అడచున్=కాల్చును, (అట్టినీపేరును) ఏమానవుల్=ఏమనుష్యులైనను, దవ్వలన్=దూరమున, (ఉండి) తప్పన్=మఱొక విధముగా, పిన్నన్=విన్నపపటికి, (ఆవిన్నవారికి) అంతక... శముల్, అంతక=యమునియొక్క, భుజా=భుజములయొక్క, దర్ప=మదిమవలన, ఉద్ధిత=పుట్టిన, శ్లేశముల్=కట్టములు, తప్పన్=కలుగకుండును, తారును=తమరు ను, ముక్తులు=ముక్తిపొందినవారు, బౌదురు=అగుచున్నారు, అని=ఇట్లుచెప్పి,

మహాపండితులొగొప్పవిద్వాంసులు, కాస్త్రములన్=కాస్త్రములయందు, చెప్ప
గాన్=చెప్పగా, తమకున్=మీకు, ఇంకన్=ఈపిమ్మట, శంక=సందేహము,
ఉండవలెనా=ఉండనక్కరలేదు.

తా. అగ్ని దూనినికాల్చునట్లుగా సమస్తపాపములను నశింపజేసెడు నీనామ
మును నేలాగునవిన్నను మనుష్యునకు యమభాగంబునని కాస్త్రములు చెప్పుచుం
డగా నాపాపధ్వంసముయమై నీకు సందేహ మక్కరలేదు.

శా. వీడెం బబ్బినయప్పుడుం దమనుతు ల్విన్నప్పుడుం బొట్టలోఁ
గూ డున్నప్పుడు శ్రీవిలాసములు పైకొన్నప్పుడుం గాయకుల్
పాడంగా విననప్పుడున్ జెలగు దంభప్రాయవిశ్రాంత
క్రీడానకుల నేమిచెప్పవలెనో శ్రీకాళ..... 11

టీక. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! వీడెంబు=తొంబూలము, అబ్బినయప్పుడున్=
కరిగినపుడును, తమనుతుల్=తమస్తోమములను, విన్నప్పుడున్=వినిన సమయము
నందును, పొట్టలోన్=కడుపులో, కూడు=అన్నము, ఉన్నప్పుడున్=ఉన్నసమ
యమునందును, శ్రీవిలాసములు=సంపదయొక్క చెప్పలు, పైకొన్నప్పుడున్=అతిశ
యించినపుడును, గాయకులున్=సంగీతముపాడువారు, పాడగాన్=గానముచేయు
చుండగా, విననప్పుడున్=వినునట్లైనయవలయును, చెలగు=ఉచ్చస్యంబగు, దంభ
ప్రాయ=కపటగులతోనిండిన, విశ్రాంత=ఱుచ్చుటయందును, క్రీడ=ఆటలయందును,
ఆనకులన్=ఇష్టముకలవారిని, ఏమి=ఏమని, చెప్పవలెనో=చెప్పవచ్చునో?

తా. ఓమహాదేవా ! నిశ్చర్యవంశాలు కొందఱు సంసార సౌఖ్యముల ననుభ
వించుచు ముఖమ్రుణులకు సంతోషించుచు ఓంబగుకొంతు దానముచేయుచుందురు
అట్టివారికి ఏమి గతి కలుగనో తెలియదు.

మ. నిను నేవింపఁగ నాడ ల్పాడచునీ నిత్యోత్సవం బబ్బినీ
జనమాత్రుండనీ న హాత్ముండనీ సంసారమోహంబుపై
కొని జ్ఞానముగల్గినీ గ్రహగణుల్ గుండింపినీ మేలు వ
చ్చిన నానీ యవి నాని భూషణము లో శ్రీకాళ... .. 12

టీక. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! నినునేవింపఁగన్=నీనే చేయుచుండగా, అపనల్=
కష్టములు, హామస=కలుగుగాక, నిత్యోత్సవంబు=ఎల్లప్పుడు చేడుక, అబ్బ
నీ=కలుగుగాక, జనమాత్రుండు=సామాన్యుడ, () అనన్=చెప్పుకొనుగాక,
మహాత్ముండు=గొప్పమహిమకలవాడ, (అని) అన్=చెప్పుకొనుగాక, సంసార
మోహంబు=ఱులున్దలపై రంగ మనెడి యజ్ఞము, పైకొనన్=అతిశయించు

గ్రాక, జ్ఞానము=తెలివి, కల్లనీ=కలుగుగాక. గ్రహగతుల్=నూర్వాది గ్రహముల యొక్క సంచారములు, కుందింపనీ=బాధించుగాక, పేలు=క్రేయస్సు, వచ్చి నన్=కలిగేనేని, రానీ=వచ్చుగాక. అవి=అమంచిచెడ్డలన్నియు, నాకు=(సిభత్వ దవగు) నాకు, భూషణములు=అలంకారములు, (అగును.)

తా. ఓసదాశివా ! నిన్ను సేవించునప్పు డెన్ని కీర్ణములు కలిగినను నీవీ యెన్ని లాభములు గలిగినను గర్వపడక నిన్ను సేవించును.

తా. ఏవేదంబుఁ బరించెలాతఃభుజగం బేతాస్త్రముల్పాచ్చిచె; దా

నేవిద్యాభ్యసంబానర్చెగరి; చెం చేమఁ త్రిమూహించె; బో

ధావిర్భావనిదానముల్ చదువు లయ్యా ! కావు ! మీపాదసం

సేవానక్తిమె కాక జంతుశతికిన్ శ్రీకాళ..... 13

టీక. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! లూత-సాలెపురుగు, ఏదంబు - (నాలుగువేదములలో) ఏవేదమును, పరించెన్ - చదువును. భుజగంబు-పాము, ఏతాస్త్రముల్= (తర్కవ్యాకరణాదులలో) ఏతాస్త్రమును, చూచెన్=చదువను, కరి-ఏనుగు, ఏవిద్యాభ్యసంబు=(అరువది నాలుగుః డ్యలలో) ఏద్యను సేర్పుకొనుటను, ఒనరించెన్=చేసెను, చంచు=బోయవాడా, ఏమాత్రిము=ఏపాటి కీర్ణము ఉహించెన్=తెలిసికొనెనో, చదువులు= కీర్ణము, బోధావిర్భావ=జ్ఞానముకలుగుటకు, నిదానముల్=కారణములు, (అగును) ఆయా=అగునా, కావు=జ్ఞానకారణములుకావు, మీపాదసంసేవా=మీయొక్కపదములను సేవించుటయందు, ఆనక్తియే=అనురాగమే, (జ్ఞానకారణము) అగు గాక=అగును సుమా.

తా. ఓశంకరా ! సాలెపురుగు, పాము, ఏనుగు, బోయవాడు, వేదతాస్త్రములు చదువ కున్నను నీ సేవసేసి ముక్తిబొందును. కాబట్టి మోక్షమిచ్చుడు జ్ఞానమునకు నీపాద సేవయే కారణము గాని నేనీతాస్త్రములు కారణములు కావు.

ఒక సాలెపురుగు కాళహస్తీశ్వరునికోసం కిగిలమైయున్నపుడు తనశరీరములోనుండి వెడలిన బూజుచేతి నతి విచిత్రముగా దేవాలయకారము రచించెను— ఒక పాము కాళహస్తీశ్వరుని శింగమునకు నెండు లగులకుండుటకై తన పగడచే నీడనుకలిగించుచు రాత్రులయందు తన తల వైసున్న రత్నకాంతులచే దీపమును కల్పించుచు సేవించె—ఒక ఏనుగు తనతోండము నిండు నీరు పట్టితెచ్చి యా లింగమున కభిషేకముచేసి మారేడు కొమ్మలను దచ్చిపూజించె—ఒక కిరాతుడునోటి నిండ కల్లు పట్టుకొని రెండు చేతులతో మాంసఖండములు తీసికొని వచ్చి యాకల్లు శివలింగముపై పోసి యామాంసమును నాగింప కియు చుండెడివాడు. అందు వలన, సాలెపురుగు, పాము, ఏనుగు, కిరాతుడు కిని సాయుజ్యమును పొంది రని

శివభూతానంద ప్రసాద మైనకథల ననుసరించి యీవద్యము చెప్పబడినది. పాశుర్యమున
మొదలగునవి పూర్వజన్మమున తమోగూ భక్తులు. వాచీజన్మమున మాధుభక్తులై
శివసాయుజ్యమును పొందిరి. ఇందువిషయమైపీడికలో వ్రాయబడినది.

శా. కాయ ల్గచె వధూఖాగ్రములచే గాయంబు వత్తోజముల్
రాయ న్నాడె తొమ్ము ముగ్ధవిహార క్లేశవిభ్రాంతిచే
బాయెం బాయెను బట్టగట్టె దల చెప్పకరోతి సంసారమే
జేయం జాల విరక్తుఁ జేయఁ గదవే శ్రీకాళి..... 14

టీక. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! కాయంబు = దేహము, వధూ = స్త్రీలయొక్క, న
ఖాగ్రములచేన - గోళ్ళన నలచేతి, (స్త్రీలునుఖగ్రములు చేయుటచేత) కాయల్
గానెదళిని యొక్కినది, వత్తోజముల్ - మును, రాయ - అదుముకొనగా,
తొమ్ము - వక్షస్తలము, ర ప ద్దక = రాయలలోట్టివసినది, పాయంబు = యాపనము,
మన్మథహో - మన్మథస్థిలచేతను, క్లేశ - కష్టములచేతను, భ్రాంతిచేన్ - విశేష
మోహముచేతను, ఆమును - గతినివిడిచి, సంసారమును, బట్టగట్టె - పంట్రుకలూడి
నది, సంసారి = సంసారులయొక్క, సంసారి, చెప్పకరోతిచుటకు, రోతి =
అనవ్యాయు (గానుండును) ఏక - నేను, చేయకరాలను - (సంసారిమనందు) ప్ర
పత్తింపలేను, విరక్తున్ - వైరాగ్యముగలవానిగా, చేయగదవే = చేయుమా.

శా. శివంకరా ! నేను యా నారంభము మొదలుకొని మునితనము
వచ్చునపు స్త్రీలొకడైన శుచ్ఛసుఖములను లోనై కాలమును వృధాగా గడిపితి.
నేటికి సంసారిసుఖములయందు వాంచ లుడిగినవి. ఇక నాకు వైరాగ్య మిచ్చి
ముక్తుని జేయుము

శా. ని న్నేరూపముగా భజింతు మదిగో నీరూపు మోకాలోస్త్రీ
చన్నీ కుంచమొ మేకపెటికయొ యీసలదేహముల్కాన్చి నా
కన్నార్చి న్భవదీయమూర్తి సగుణాకారంబుగాఁ జూపవే
చిన్నీ రేజవిహోమ త్తమధునా శ్రీకాళి..... 15

టీక. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! చిత్ = స్వయం ప్రకాశమా మైన ఆత్మయనెడు,
నీరేజ = పద్మమంగు, విహార = క్రిడించుటకు, మత్తమధునా - మదింపిన తుమ్మెదవంటి
వాడా ! నిన్నున్, నీరూపముగాన్ = ఏయాకారముగా, మదిలోన్ = మనస్సులో,
భజింతున్ = నేమింతును ? రీరూపు - రీయాకారము, మోకాలో, స్త్రీచన్నీ = ఆడు
దాని స్తనమో, కుంచమో, మేకపెటికయో, ఈసలదేహముల్ = ఈసంశయములను,
మాపి = పోగొట్టి, నాకన్ను = నానేత్రములు, ఆరన్ = పూర్తిగా బ్రసరించునట్లు

గా) కన్నులపండువుగా, భవదీయహార్యసంబంధమైనయాకారమున, భగవాన్ కారంబుగాన్ = జ్ఞానేంద్రియకర్తృంద్రియములతోగూడిన దానిగా, చూపజేసకనుపరుపును.

తా. పరమేశుడు సర్వవ్యాపకుడుగాన భక్తులెచట భావించిన నచట ప్రత్యక్షమగును.

అర్జునుడు శివభక్తుడగుటచే దినదినమునను ప్రదోషకాలమున శివాలయమునకు వెళ్లి శివధ్యానముచేయుచుండెడివాడు. శ్రీకృష్ణుడతలిభక్తినిపరీక్షించుటకు అటలనిమిత్తమైతీసికొనివెళ్ళగా నర్జునుడు వెళ్ళి కృష్ణునితోగూడ నాటలతమకముననుండెను. ప్రదోషకాలము సన్నిహితమగుటచే తన నియమప్రకారముగాశివదర్శనార్థమై వెళ్ళినని యర్జునుడుచెప్పగా శివుభక్తుడైన శివాలయమునకు పోవలెనా? శివు డిక్కడలేడా? యనగాఁ నెక్కడశివుభావించు? నని, యర్జునుడడిగెను. అప్పుడుకృష్ణుడు తనమోకాలిని చూపగా నర్జునుడు వానినే శిశింగముగాభావించి పూజింపగానచట శివుడు ప్రత్యక్షమయి నని ప్రకాశిస్తోంది.

ఒకవారపురుషుడు మహాశివరాత్రినాడు తానుచున్న బోగముదానితో కలిగియుండగా నాపె “అయ్యా! ఈనాడుగ్రామము శివాలయమునకు బోయి పూజలుసేయుచుండగా మీగట్లు చేయలేక” మని యడుగగా “నాతడుభక్తి యుండిన శివాలయమునకు బోనక్కరలేదు. ఇక్కడనేశివుభావించుపరమపురుషుడయ్యా శివురు డంతటలించియున్నా” డగిచెప్పగా నామెచూపుమనెను. అప్పుడాశివబోగముదాని ననుసరించే శివరూపమును గిట్టి భావించగా నచట శివదర్శనమయినది. ఈలింగమునకు ఆచంక్షేత్యుడని పేరు మరయు ఈక నపురాణప్రసిద్ధము.

ఒకగ్రుడ్డివాడు దినచరమున గొలనహాయుని ప్రదోషకాలమున శివాలయము నకుపోయి శిశింగమును తడిమి మట్టి భాగంబులను పూజించుచుండువాడు. ఒకనాడు గొండుకు కొంటెగాండ్రు అశిశింగంబును నొకచోట కుంచమును బోగిలిలించి “యిదియే శిశింగము” మ చూపగానందు దానికేశిశింగముగా భావించి పూజించెను. తరువాతి వారు స్పృహవిహీనులగుట కుంచము లేదుకాని శివలింగము ముత్రముండెను. ఈశిశింగమునకు కుంచేత్యుడని పేరు మరయు, ఈకథ శివపురాణప్రసిద్ధము.

కయూరలిసోక శివభక్తిగ్రామమున కొకగొల్లవానిచే పాలు తెప్పించి శిశింగమునకు ఊర్రాళ్ళి కము చేయుచుండువాడు. ఒకనాడుఆగొల్లవాడు గ్రామాంతరము చుట్టూ తో నాబ్రాహ్మణుడు కు పోడిమృతి చెప్పిపోయె. వాడది మరొకసోయ పాలమునకుపోయెను. ఆబ్రాహ్మణుడు వానియొద్దకుపోయి శివపూజకు కాలముమించి పోవుచున్నదిపాట పేట యెడ గా నాగొల్లపలవాడు శివపూజ యుగానేశిశింగమునకునో ఆచేయుట కిట్లో చెసి నాకు చూపగాని పాల

నియ్య' ననగా, నాబ్రాహ్మణుడు ఒకమేకపెంటిక నొకచోటపెట్టి వానిచేత పాము తెప్పించి ఆమేకపెంటికకు నభిషేకముచేసి పూజించి యిదియేశివపూజ, యిదియే శివలింగ' మని చెప్పి పాలనుతీసికొనివెళ్ళెను. అగొల్లపిల్లవాడు దినదినముననునామేక పెంటికకు పూజనేయుచు పాల నభిషేకముచేయుచుండును. అందుచే నింటికితెచ్చు డుపాలు తక్కువగుచుండగా తల్లి యిండుకు కారణ మేమని వాని నడిగెను. వాడు శివపూజ చేయుచు దేవునకు స్నానము చేయించుచుంటి నని తల్లితో చెప్పెను. తండ్రి గ్రామాంతరమునుండి వచ్చినపదివ తండ్రితోనునట్లే చెప్పెను. వానితండ్రి దేవుడెక్కడనో మాపుమనగా తాను పూజించిన తావునకు తండ్రిని తీసికొనిపోయి చూపగా వాడు పరీక్షించెను. అప్పుడక్కడ నొకలింగ మావిర్భవించి యుండెను. అగొల్లవానిపేరు కాటుడు. వానికొడుకుపేరు కూటుడు. అందుచే నా శివలింగమునకు కాటకూటేశ్వరుడని న్యవహరము.

మ. నినునా వాఁకిలి గావు మంటినో మరున్నీలాలకభ్రాంతిఁగుం

తెన పొమ్మంటినో యెగిలిచ్చి తిను తింటేగాని కాదంటినో

నిను నెమ్మిం దగ విశ్వసించునుజనానీకంబు రక్షింపఁ జే

నిసనావి ప మేల కైకొనవయా శ్రీకాళ.....

16

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా! నినుకొ, నావాఁకిలి=నాగుమ్మమును, కావుమంటి నొకనిపెట్టుకొనియుండుమంటినా? మరున్నీలాలక=దేవతాస్త్రీయందు, భ్రాంతి=మోహముచేత, కుంటెన=మాతగా, పొమ్మంటినొక=చెళ్ళుమనికొరితినా? ఎంగిలి=తినగామిగిలినదానిని, ఇచ్చి=ముందటపెట్టి, తిను=తినుము, తింటేగాని, కాదంటినో=తప్పదంటినా, నినుకొ, నెమ్మింకొ=సంతోషముతో, తగకొ=(భక్తి) తగిన విధముగా, విశ్వసించు=నమ్మినట్టి, నుజనానీకంబు=సజ్జనుల సమూహమును, రక్షింపకొ=కాపాడగా, చేసిన నావిన్నపము=చేసికొన్ననామనవిని, ఏలకైకొనవయా=ఎందుకుచిత్తగించవు?

తా. ఓశంకరా! నేను బ్రాహ్మణుడవలె నాగుమ్మమువద్ద కానలియుండు మనికొరను. మనుఅను భక్తుడువలె దేవతాస్త్రీకొరకు దూతలై చెప్పుమనిప్రార్థించును. ఒకకిరాతకుడు (తిన్నడు) వలె నెంగిలిమాంసమునిచ్చి తినుమనివిర్బంధించును—నిను నమ్మినసజ్జనులను రక్షించువాడవని కిని నీచకృత్యములు చేయుమని నియమించుక రక్షించుమని మొఱబెట్టినను వినకుంటివి.

పరమేశ్వరుడు భక్తవత్సలుడు గనుక భక్తు లేమి చేయుమని కోరినను నెఱవేల్పును. ఆవిషయమున భక్తవత్సల్యమే ప్రధానము కాబట్టి సర్వేశ్వరుడు నీచకృత్యములు చేయునా యని సందేహించరాదు.

కా. జాలన్ ఋవ్యంగః కేతు లాడన్య కుమారా! రమ్మ రమ్మంచు నే
జాలన్ జంపంగ నేత్రము నివియంగా శక్తుండ నే గాను నా
శీలం బేమని చెప్పనున్న దిక నీచిత్తంబు నాభాగ్య మో
శ్రీలక్ష్మీపతిసేవితాంఘ్రి యుగళా శ్రీకాళ..... 17

టీ. శ్రీ=లక్ష్మీదేవిచేతను, లక్ష్మీపతి=విష్ణువుచేతను, సేవిత=సేవింపబడిన,
పాదపద్మయంగళా=పద్మములంటిపాదద్వయముకలవాడా, శ్రీకాళహస్తీశ్వరా,
జాలన్=తాళిను, ఋవ్యన్=నీమీదః సరివేయుటకు, చేతులు, కదలవు,
కుమారా=ఓపుత్రుడా, రమ్మరమ్మంచు=త్వరగాగమ్యనిజించుచు, చంపగన్=
[కొడుకును] ఒంపుటకు, చాలన్=సావాసులే వాడును, నేత్రమున్=కన్నును,
తివియగాన్=వెకలించుటకు, ఏక=నేను, శక్తుండ=శక్తికలవాడను, కాను=
అవమర్థుడను, నాశీలంబు=నామనస్సు, నీమ=ఎటు ఎంటదని, చెప్పనున్నది=చెప్పు
టకుదగి యున్నది, ఇకన్=ఇప్పుడయించినపిమ్మట, శక్తుంబు=నీమనస్సు,
నాభాగ్యంబు=నాయదృష్టు.

తా ఓశంకరా ! విజ్ఞు ఆనిదుబోయవాడువ ? కాళ్ళతోగొన్న పూజించి
నిన్ను మెప్పించలేను. శ్రీయూళగానులే కొడుకుయొక్కమాంసమును నీకు భోజ
నపదార్థముగాఁ గట్టి నిన్నారంగులచేయలేను క్షేమములై కన్న పెరిగి నిన్ను
పూజించి నంతోపక పడియలేను. చలు నిర్మలగుటచే నిచ్చ భక్తయంత్రే నిన్నా
నందింపఁజేయుసామగ్గి యేగయ్యలేకున్నా శరణు సొంత. నాయదృష్టి
ముచనునంది నీచిత్తమునకుఁ బో నకథయుగాఁ కయ్యును

విజ్ఞునాడు కరాళకుడు గారినుండ పోవువానికి గొట్టి భోంచుచుం
డయ్యు గొట్టి నీశ్వరలింగమును పూజంపక భుజించు మముచేసి నిదీంచు
చుండువాడు. వానికొక నాడుపువ్వులు దొరకనుచున వాడురాళ్ళనే అవ్వలుగా
భావించి కాళహస్తీశ్వరునివ్రాంపగా వాని నటు ప్రలయమయ్యెనని కింపు
రాణ ప్రసీదము

ఒకభక్తుడు పవపూజచేయుమండగా శివుడు మామూలముతో వచ్చివాని
పూజకు విఘ్నము గలిగింపబోగా నాని నాభిక్షుడు కాళ్ళువిసికొట్టగా శివుడు
వానిక ప్రత్యక్షమయ్యెనని ముఁ యొక కికెలదు

ప్రాప్తాణదంపతులు అంతాననుకొని పునఃసంపాదించి పంపించుచుగాళివుడు
ప్రత్యక్షమై వారిభక్తిని పరీక్షించుటకు కుంఠిస్తాడుకును సేవవచ్చియడిగిన
పూజు నాకుబలియిచ్చెదవేని నకు దుకుగిచ్చెనను. అందుకాదంపతులంగీకరిం
గిరి. ఎద వారికొక కుమారుడు కలిగెను అట్లగుచి పదియారుసంవత్సరముల
వయస్సురాగానేకవుడుచ్చి నీవుచేసినవాగ్దాని ప్రకారముగా నీ డ్డ మృనియడుగగా

కాదంపతులింతుకయైన విచారింపక తమబిడ్డను సమర్పించగా నాశ్రవుడు సంతసించి యాబిడ్డనుదీర్చాయున్ముంతునిగాఁ జేసెనని పురాణప్రసిద్ధము.

శ్రీ యాళరాజు శివభక్తుడగుటచే నానిభక్తివిరిక్షించుటకై శివుడతిథిగావచ్చి లేచ్రాయముననున్న మనుష్యమాంసముతో తనకు భోజనము పెట్టుమని కోరగా నా రాజదంపతులు తమపుత్రుని కోసివండి యాయనకు వడ్డించి భుజింపుమనగా నాయ తిథి నీకుబిడ్డలెందరని యడిగె. నానొక్కడే కొడుకు వారిని నీకోర్కెతీర్చుటకై చంపితి నని చెప్పగా శివుడు సంతసించి యాపిల్లవానిని మజలఁ బ్రతికించెనని శివ పురాణప్రసిద్ధము.

శా. రాజు లృత్తులు వారినేవరకప్రాయంబు వారిచ్చు సం
భోజాక్షీచతుంతయాం తుంగీభూషామ లాత్మవ్యధా
బీజంబుల్ శిగ వేష చాలుఁ బరిత్యజిం బొందితిన్ జ్ఞానల
క్షీజాగ్రత్పరిశామ మిమ్ము దగాతో శ్రీకాళ..... 18

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ' రాజుల్=రాజులు, మత్తులు=గర్వముకలవారు, వారి నీ - ఆరాజులయొక్కనేవ, సరకప్రాయంబు=సరకి ముతోసమానమైనది, వారు=ఆరా జులు, ఇచ్చు షాదులు, ఇచ్చు-ఇచ్చునట్టి, అంభోజాక్షీ-స్త్రీలును, చతురంత యాన=పల్లలును, తుంగీ=గుత్తిలును, భూషాదులు=అలంకారలు మొదలగు నవి, అత్తి ఒంబుల్ అగ్ర్యుధ శరకప్రయునకు, బీజంబుల్-కారణములు, తద పేక్షి=వాగ్దయమైనకోరిక, చాలున్-పూర్తిఅయి, పరిత్యజిన్-సంతోషమును, పొందితిన్-పొందితిని, దయతోన్-కృపచే, జ్ఞానల శామయి, జ్ఞానలక్ష్యే=జ్ఞాన సంపదయొక్క, సాగ్రత్-ప్రకాశమానమై, పరిణామము=ఫలమును, ఇమ్ము= ఏయెవయును

తా కష్టముకొల్పి రాసేవచేసి సంపాదించిన బహుమానములు శరీరబాధలకు కారణములగుచుచే వారి విషయమై యాశంఠించి నిన్నునేవించుచుంటినిగాన నయతో మోక్షము నిమ్ము

శా. నీరూపంబుఁ నలంపఁగాఁ దుద మొక స్నేహంబు నీవైనవో
రా రా రిమ్మని యామఁ దెచ్చు వృధాభయంబు లింకేటికిన్
నీర స్మంపులు పాల మంపు మింక నిన్నే యొనాడం జూచి
శ్రీరామాగ్నితపాదపద్మయుగళా శ్రీకా 19

టీ శ్రీరామా యుగళా, శ్రీరామా-రామరిచి, అగ్ని-సేవింపబడి న, పాదంబుయొకా-అగ్నియులని వాసద్వయముకలవాడొ, శ్రీకాళహస్తీశ్వ

తా. ఓశంకరా ! రాజులంచగొండియైన దేశమునందు ప్రజలకు న్యాయము కలుగదు. వర్ణాశ్రమధర్మములు జరుగవు. సజ్జనులకుగౌరవముకలుగదు. వేశ్యలకు జీవనముకలుగదు. భక్తులదృఢభక్తితో నిన్ను సేవింపజాలరు.

మ. తరంగల్ పిప్పలశ్రముల్ మెఱుగుబద్గంబుల్ మరుద్దీపముల్
కరికర్ణాంశము లెండమావులతతుల్ ఖగ్గోత్పతీటప్రభల్
సురవీధీలిఖితాక్షరంబు లనువుల్ జ్యోతాన్నిపయఃపిండముల్
సిరులం దేల మగాంఘ్ర మారురు జనుల్ శ్రీకా..... 23

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వర, అనుకూల-ప్రాణములు, తరంగ-పీడితరంగముల వంటివి, పిప్పలశ్రముల్-రాజ గృహులవంటివి, మెఱుగుబద్గంబుల్-శిశులశిలాడుచున్న ఆద్యగుల వంటివి, మగ్గుపముల్-గాఢోబెట్టి-దీపముల వంటివి, కరికర్ణాంతములు=మీసగ పెడలకొనల వంటివి, ఎండమావులు=మట్టమధ్యాహ్న వేళబయ్యలో వ్యాపించిన సూర్యకిరణ మువాములయొక్క, తితుల్-మువాముల వంటివి, ఖగ్గోత్పతీట=మెరుగుడుపు నడుపుమయొక్క, ప్రభల్-కాంతుల వంటివి, సురవీధి=ఆకాశమునందు, అనగా విరాధాగ్రదేశమునందు, ఖగ్గోత్పతీట=ప్రాయబడిన, అక్షరములు=అక్షరములవంటివి, జ్యోతాన్నిపయఃపిండముల్-మంచునీటి బొట్లవంటివి, జనుల్=మనుష్యులు, సిరులంగున్-సంపదలయందు, మెడ=సాగుచేత, అంధులు=గ్రుడ్డివారు, ఏల-ఎంచుకు, అగుగురు-అగుచున్నావో (తేజయదు.)

తా. ఓశంకరా ! ప్రతి శ్రేయమునకు గోయగిరిమోయడు గ్రాములు స్థిరములనినమ్మి ధనమదాంఘ్రులగుచుంగదు.

తా. నిన్ను సమీక్షింపగలిగి మృగనారున్ నీకన్న నాకెన్న తే
గన్నట్లపృథ్వులు తల్లింతులు గురుం డాస్సిహాయుండు నా
యన్నా యెప్పుడు నిన్ను సంస్మరించువాదాంభోధిదాటించి య
చిన్నానదిసూఖ భిం దేల్పవోదే శ్రీకాళ..... 24

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! నిన్నున్-నిన్నును, సమీక్షింపగలిగినవధి ముగా, మరల=ఇరురులను, సమృథు-స్వసింపను, నాకు, ఎన్నన్=అలోచింపగా, నీకన్నన్-నీకంటె, అన్నలు, తమ్ములు, అల్లదండ్రులు, గురుడు, ఆపత్సహాయుండు=కష్టకాలమున తోడుపడువాడు, లేడు-కలుగడు, నాయన్నా, నన్ను, సంస్మరి=సంసారములోగలిగి, వివాది-సూఖముల నెడు, అంభోధి=సముద్రమును, దాటించి, అభిన్నానంది=అఖండానందమగును, అంభోధిన్=సముద్రములో, ఎన్నడు=ఎప్పుడు, తేల్చెడుకదే=ఓలలాడింతువోకదా.

తా. ఓశంకరా ! నేను దేహబంధువులయిన తల్లిదండ్రు మొదలగువారిని విడిచి
నిన్నేనమ్మియుంటిని. నన్ను సంసారబాధలనుండి తొలగించి ముక్తునిగ చేయఁము.

శా. నీపంచంబడి యుండగాఁ గలిగిన నిత్యమే చాలు ని

క్షేపం బబ్బిన రాజకీటముల నే నేవింపఁగా నోప నా

శాపాశంబులఁ జుట్టి త్రిప్పకుము సంసారార్థమై, బంటుగాఁ

జేపట్టందయగల్గెనేని మదిలో శ్రీ కాళ... .. 25

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! నీపంచన్ = నీయింటి ప్రక్కను, పడి = చేరి, ఉం
డన్ = ఆశ్రయించియుండఁగా, కలిగెన్ = దొరికెనేని, నిత్యమే = విచ్చమైతెచ్చి
నయన్నమే, చాలున్ = శృప్తిపొందించును, నిక్షేపంబు = నిధి, అబ్బినన్ = కలిగినప్పు
టికి, రాజకీటములన్ = పురుగులచంటిరాజులను, నేవింపఁగాన్ = నేవించుటకు, ఓప
ను = సహించును, (నన్నును) బంటుగాన్ = నేపకునిగా, చేపట్టన్ = స్వీకరించుటకు,
దయ = కరుణ, కల్గెనేని = ఉండినయెడల, సంసారార్థమై = సంసారముకొరకై, అశాపా
శంబులన్ = ఆశలనెడుపగ్గములతో, చుట్టి = కట్టి, త్రిప్పకుము = ప్రవర్తింపజేయకుము.

తా. ఓశంకరా ! నేను విచ్చమైవుకొని నీపంచనుపడి యుండి నీనీపజేయు
చుందును గాని విశేషధన మిచ్చినను రాజులను నేవింపను, కాఁబట్టి నాకుఁగలసంసా
రివిషయ మైనయాశలను మాపి నుక్తునిగఁ జేయుము.

శా. నీపేరున్ భవదంమితీర్థము భవన్నిష్ఠ్యాతితాంబూలమున్

నీపల్లెంబుప్రసాదముం గొనికదా నీ బిడ్డఁడ నాఁడి న

న్నీపాడిం గరుణింపు, మోప నిక నే నెవ్వారికిం బిడ్డగాఁ,

జేపట్టం దగుఁ, బట్టి మాన దగదో శ్రీ కాళ..... 26

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! నీపేరున్ = నీనామమును, భవత్ = నీయొక్క,
అంఘ్రీతీర్థము = పాదోదకమును, భవత్ = నీచేత, నిష్ఠ్యారత్ = ఉమియబడిన, తాంబూ
లమున్, నీపల్లెంబు = నీభోజనపాత్రలోని, ప్రసాదమున్ = ఉచ్చిష్టమును, కొని = స్వీ
కరించి, నీబిడ్డఁడన్ = నీపుత్రుడను, వివాహన్ గదా = అయితినినుమా, ఈపాడిన్ = ఈ
న్యాయముచేత, అనగా పితృపుత్రన్యాయముచేత, కరుణింపుము = దయజూడుము,
ఎవ్వారికిన్ = ఎవ్వరికైనను, బిడ్డగాన్ = పుత్రుడ నగుటకు, అనగా తల్లిగర్భమునందు
జన్మించుటకు, ఓపను = సహించలేను, చేపట్టన్ = (నన్ను) నవలంబించుట, తగున్ =
న్యాయమైనది, పట్టి = స్వీకరించి, మానదగదు = విడువకూడదు.

తా. ఓశంకరా ! నేను సర్వదా నీనామస్మరణ చేయుచు, నీపాదోదకము
త్రాగుచు, నీ ప్రమీసితాంబూలము తినుచు, నీయుచ్చిష్టము దినుచు నుండుటచేత

నీకుకొడుకునైతిని. కాబట్టి పుత్రవాత్సల్యముతో కాపాడుము. గర్భవాస క్షేమమును సహించలేను. న న్నవలంబించి విడువరాదు.

తా. అమ్మా యయ్య యటంచు నెవ్వరిని నే నన్న న్నివా నిన్నునే సుమీ, నీమడి దల్లిదండ్రుల నటంచు న్నూడఁగాఁబోకు, నా కిమ్మై దల్లియుఁ దగ్గియున్ గురుఁడు నీవే కాన సంసారపుం జిమ్మంజీకటి గప్పకుండఁ గనుమా శ్రీకాళ..... 27

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా = ఓశివా అమ్మా అయ్య, అటంచున్ = అనిచెప్పుచు, నేను, ఎవ్వరిని = ఏమనుష్యులను, అన్నన్ = పిలిచినప్పటికీ, నిన్ను నేనుమీ = నిన్నేనుమా, తల్లిదండ్రుల నటంచున్ = కన్నవారి ననుకొనుచు, నీమడిన్ = నీచిత్తములో, చూడఁగాబోకు = ఆలోచింపకుము, నాకున్, ఇమ్మైన్ = ఈదేహము విషయమై, తల్లియున్, తండ్రియున్, గురుఁడు, నీవే, కానన్ = కాబట్టి, సంసారపుం జిమ్మంజీకటి = సంసారసంబంధమైన గాఢాంగకారము, (అజ్ఞానము) కప్పకుండన్ = ఆవరింపకుండగా, కనుమా = చూడుమా.

తా. ఓశంకరా నేనమ్మా నాయనా యని ఎరివినిచినను, ప్రపంచము సంధుగల స్త్రీపురుష రూపము లన్నియు నీవే కావున ఆపిలుపులు నిన్నే కాని యీ శరీరమును కన్నవారిని కాదు. ఈదేహమునకు తల్లి దండ్రులు నీవే కాని యితరులు లేరు కాబట్టి సంసారవిషయమైన అజ్ఞానమును తొలగించి రక్షింపుము.

మ. కొడుకుల్ పుట్ట రటంచు నేస్తు రవివేకు జ్జీవనభాగింతులై,

కొడుకుల్ పుట్టరె కౌరవేంద్రున కనేకుల్ వారిచే నేగతుల్

వడసె, బుత్తులులేనియాశుకుసున్ బాటిల్లనే దుర్గతుల్?

చెడునే మోక్షుడం బపుత్రకుసున్ శ్రీకాళ..... 28

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! అవివేకున్ = వివేకములేనివార, కొడుకుల్ = బిడ్డలు, పుట్టరు = కలుగరు, అటంచున్ = అనిచెప్పుచు, జీవన = బ్రతుకు వయమై, భాంతులై = బ్రతుకొనవారై, ఏడ్చుకు, కౌరవేంద్రునిన్ = ధృతిం ప్పుకొని అనేకుల్, కొడుకుల్ = అనేకులు కొడుకులు, కల్గరె = పుట్టరేగా, అధృతరాష్ట్రుడు, వారిచేన్ = ఆకొడుకులచేత, ఏగతుల్ = ఏ సౌఖ్యములను, పడకన్ = నొందను, పుష్కరిలేనియాశుకుసున్ = కొడుకులు లేనియాశుకుసునికీ, దుర్గతుల్ = కష్టములు, పాటికొనే = కలిగినవా? అభాగ్యుడు కున్ = ఓడ్డులేనివానికీ, మోక్షుడంబు = ముక్తిహార్దము, చెడునే = చెడిపోనా? (చెడుదు.)

తా. ధృతరాష్ట్రునికన్ = కులుకొడుకులున్ననువారిని గొంచెమైనను సౌఖ్యము

పొందలేదు. కుకమహర్షి కొకకొడుకైన లేకున్నను అఖండానందం బనుభవించె. బిడ్డలుండిన రక్షింతురనియు లేకుండిన సంతక్షణ జనుగదనియు ననుకొనుట అజ్ఞాన మేకాని పేరుకాదు. జ్ఞానికిబిడ్డలు లేకున్నను ముక్తి కలుగును.

మ. గ్రహదోషంబులు దుర్నిమిత్తములు నీకళ్యాణనామంబు ప్ర
త్యహముం బేర్కొనుచుత్తమోత్తముల బాధం బెట్టఁగానోపునే?
దహనుం గప్పగఁ జూచునే శలభసంతానంబు ? నీ నేవఁడే

నీ హితక్షేమలు గారుగాక మనుజుల్ శ్రీకాళ..... 29

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! ప్రత్యహమున్=నినదినమునను, నీకళ్యాణ
నామంబు=శుభ ప్రదమైననీనామమును, పేర్కొను=ఉచ్చరించునట్టి, ఉత్తమోత్త
ములన్=మిక్కిలిపుణ్యాత్ములను, గ్రహదోషములు=నూర్వాది గ్రహములవలనకలి
గెడు కష్టములు, దుర్నిమిత్తములు=దుశ్శకునములు మొదలగువానిలన కలిగెడు కష్ట
ములు, బాధంబెట్టగా=బాధించుటకు, ఓపునే=చాలియుండునా ? శలభసంతా
నం=మిడుతలగుంపు, దహనున్=అగ్నిని, కప్పగాన్=అవరించుటకు, చాలునే=
తగియుండునా? మనుజుల్=మనుష్యుల, నీ నేవఁడే=నిన్నుకొలిచి, హితక్షేమలు=
కొట్టఁబడినకష్టములుకలవారు, కారుగాక=కారుగదా.

తా. ఓశంకరా ! అగ్నిజ్వాలలు మిడుతలను హఠ్చినట్లుగా నమస్తదుద్దోష
ములను, నశింపజేయునట్టి నీదిగ్గనామము నులభసాధ్యమైయున్నప్పటికి మనుష్యు
లునీనామస్మరణచేసి కృతార్థులు కాలేకున్నారు.

మ. అడుగంబో నిక నన్యమార్గరతులం బ్రాణావరోథాస్పహి నై,
యడుగంబోయినఁ బోదు నీదు పదపద్మారాధక శ్రేణి యు
న్నెడకు, నిన్ను భజింపఁగాఁ గనియు నా కేలా పరావేక్ష కో
రెడి దింకేమి? భవత్ప్రసాదమె తగున్ శ్రీకాళ..... 80

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! నేను, ఇకన్=నీ నేవఁడొరికినపిమ్మట, ప్రాణావన=
ప్రాణసంగత్యణకొఱకు, ఉత్సాహి నై=ఉత్సాహముకలవాడనై, అన్యమార్గ=నీ నేవ
కంటె నితరవ్యాపారములయందు, రతులన్=ఆసక్తికలవారిని, అడుగన్=యూచించు
టకు, పోను=వెళ్ళును, పోయినన్=ఏదేనియడుగదలిచెల్కితినా, నీదుపదపద్మ=
నీపాదపద్మములను, ఆరాధక శ్రేణి=నేవించువారియొక్కసమూహము, ఉన్నెడకున్=
ఉన్నచోటికి, పోదున్=వెళ్ళుచును, నిన్నున్, భజింపఁగాన్=నేవించుట, కనియున్=
కలిగియుండగా, పరావేక్ష=ఇతరులసహాయము, నాకున్, ఏలా=ఎందుకు ? భవత్ప్రసా

దమె=నీయనుగ్రహమే, భగవత్ = [నమస్తోర్మాలనిచ్చుటకు] చాలియుండును, ఇంకన్ = నీదయగలిగినవిమ్ముట, కోరెడిది=కోరదగినది, ఏమి=ఏమియున్నది.

తా. ఓశంకరా ! నేనితరుల నేదేని యడుగదలంచితి నీ భక్తులకడకేగి నమస్తోర్మాల నిచ్చెడు నీ సేవను గుఱింపనసగతులనే యడుగుదును గాని యితరుల కడకేగి యితరవిషయముల నడుగను.

మ. మదమాతంగము లందలంబులు హరు బ్రాణీకృయి ల్పల్లకుల్
ముదిలో చిత్రిదుకూలము ల్పరిమంబు ల్లోతమిఁ జాలునే
మదిలోపీని నపేక్ష చేసి నృపధా మద్యాం దేశంబుఁ గా

చి దినంబుల్ వృధపుత్తు రజ్జు లకటా శ్రీ కాళ..... 31

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా, మదమాతంగములు—మదించినయేనుగులు, అందలంబులు=పార్శ్వములయందునుగునగులేనిపల్లకులు, హరుల్=గుఱ్ఱములు, మాణిక్యముల్=రత్నములు, పల్లకులు=మీనానవాగులు, మదిలో—స్త్రీలు, చిత్రదుకూలముల్=నానారంగులుగలన్నట్టలు, పరిమంబుల్—నుగంపద్వీపములు, మోక్షము—ముక్తి, ఈనాలుకే—ఇయ్యంగలుగునా? అర్థాలు=వివేకులు, మదిలో=మనస్సులో, వీనియపేక్షజేసి=నైనచెప్పిమదిగఁజములు నెందలగువానియంగుకోరికచేత, నృపధామ=రాజగృహముయొక్క, ద్యాం దేశంబు=గుమ్మయను, కాచి=కనిపెట్టుకొని, ఇనంబుల్=దినములు, నృపపుత్రుల—స్వర్థము గా గుఱుదురు, అకటా=ఎంతకష్టము.

తా. ఓశంకరా ! కొందఱజ్ఞానులు మోక్షమునకు ప్రతిబంధకములైనయీలాళికసౌఖ్యముల నపేక్షించి శాస్త్రుల సేవ జేయుచు, కాలమును వ్యర్థముగా గడుపుచున్నారు

శా. రోసేరోయదు కామినిజనులతారుశ్యేరుసౌఖ్యముఁ

బాసీపాయదు పుత్రమిత్రజనసంపద్యాంతి వాంఛాలతల్
రోసేరోయదు నామం బకట నీకుం బ్రీతిగా సత్క్రియల్
చేసిచేయదు గినిత్రుణం నే శ్రీ కాళ..... 32

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! నామనంబు=నామనస్సు, కామినీజనుల=స్త్రీలయొక్క, నీరుణ్య—యాంధ్రమే, శ్రీ శ్రీ లక్ష్మీ—గొప్పసుఖములను, రోసేరోయదు=రోతిరదయి, రోయగు=రోపించు, బ్రీతి—విడ్డలంబుమై, మిత్ర=స్నేహితులంబయి, పుత్ర=పుత్రులమై, సంపత్—స్వర్ణములయమై, భాగింక—భగవను, పాంక్తి—పడిచి నెట్టియ, పాగుగ—ఁడువదు, వాంఛాలతన్=కోర్కెల గడుతీగలను, రోసేరోయ=రోతిరదయ, రోయగు—ఁడువదు, నీకున్, ప్రీతిగా=సంతోషము కలుగునట్లుగా, క్రియల్—పించి నలను, చేసి—చేసియును,

చేయడు, అకటా=ఎంతకష్టము, దీనిక్రమం=నామనన్నయొక్కగర్వమును, అదే
చేతగించుము ?

తా. ఓశంకరా ! నామనన్న సంసారవిషయ మైనసాఖ్యాదులయందు నొక
వృషదయిష్టముకలిగి మఱియొకవృషుడు స్వీకరించుచు నొకవృషుడు నీసేవచేయుచు మఱి
యొకవృషుడు నేవించకయు సీరములేకున్నది. కాబట్టి నామనన్ననకు దృఢవైరాగ్యము
నిచ్చి నీసేవయందు సీరపరువుమా.

శా. ఎన్నేళ్లుండు నేమిగందు నిక నే నెవ్వారి రక్షించెదన్

న్నిన్నే నిష్ట భజించెద నిరుపమోన్నిద్రప్రమోదంబు నా
కెన్నం డెల్లెఱు నెంత కాల మిక నే నిట్లున్న నేమయ్యెడిక
జిన్నం బుచొక నన్ను నేలుకొనవే శ్రీకాళ..... 33

టీ. శ్రీకాళహస్తీయరా ! నేను, ఎన్నేళ్లు=ఎన్నిసంవత్సరములు, ఉండు
దున్=ఉండును, ఏమి=చేసిని, కందున్=చూచును, ఇకిన్=పిమ్మట, ఎవ్వారిన్=
ఎవరిని, రక్షించున్=పోషించును? నిన్ను, ఏనిన్=ఏనియమముతో, భజించెదన్=
సేవించును, నిరుపమ=సాటిలేని, ఉన్నిద్ర=ప్రకాశమానమయ్యి, ప్రమోదంబు=
సంతోషము, నాకున్=నాకు, ఎన్నండు=ఎప్పుడు, అబ్బున్=కలుగును, నేను, ఎంత
కాలము, ఇట్లున్నన్=ఈలాగుననున్నప్పటికి, ఏమయ్యెడున్=ఏమిలభించును, న
న్నున్, చిన్నబుచ్చక, ప్రోగదవే=రక్షించుమా.

తా. ఓశంకరా ! నేను చాలకాలమునుండి సంసారమంగుండి యాలుబిడ్డలను
పోషించుచు నుంటిని. నాకు నీ లనలాభ మేమియుకరగదోరు. నీసేవామార్గము
నెఱింగించి మోక్షమిచ్చు.

శా. చావంగాలము చేరువౌ తెఱిగియుం జాలింపఁగా లేక త

న్నేవైదుగ్గండు చిత్తం బ్రోవఁగలఁడో యేమందు రక్షించునో
యేవేల్పుల్ కృపఁ జూతుఁడో యనుచు న్నిన్నింతైనఁ జింతింపఁదా
జీవచ్ఛాద్ధముఁ జేసికొన్నయతియున్ శ్రీకాళ..... 34

టీ. శ్రీకాళహస్తీయరా ! ఆశీర్వాద్ధము, ఆప్రసాదమైన, సీత్=బ్ర
తికియుండగనె, బ్రాధము=చచ్చున వారికి పాశాకముముగ గను చేయుకగ్రము, చేసి
కొన్న=చేసికొన్నట్టి, మోయున్=న్నానియు, నావన్=చచ్చుటకు, కాలము=సమ
యము, చేరువొట్ట=న్నిసూ జూటన, ఎరిగియు=తెలియు నియు, చాలింపఁగా
లేక=జీతాను పడవలోక (ప్రయాణము పొందజోక) తన్నున్, ఏవైగ్రాడు,
చికిత్సన్=వైద్యులచే, ప్రొగదజో=రక్షించగలదో, ఏమంగ, రక్షించునో,
ఏవేల్పుల్=ఏవేసలు, కృపన్=కరుణతో, మోతునో, అనచున్, నిన్నున్,

ఇంతైనన్ = కోంచెమైనను, చింతింపఁడు = ధ్యానింపఁడు.

తా. ఓశంకరా ! సర్వసంగపరిత్యాగి యైనస్వాసియును శరీరభ్రాంతిని విడువలేక మరణకాలము నన్నిహితమైనను తనకుగలిగినరోగనివారణార్థమై వైద్యుల నాశ్రయించుచు దేవతలకు మ్రొక్కుచు జీవితాశగలవాఁడై యుండును. (కొండఱు సన్యాసులు బ్రతికియున్నప్పుడేతమ క్రాధమును తామే చేసికొనుటచారమై యున్నది.)

మ. దినముంజి త్రములో సునర్ణముఖరీ తీరి ప్రదేశామ్రకా

నామధ్యోపలవేదికా గ్రమున నాందంబులు బుక జా

సఃనిష్ఠ నిన్నుఁ జూడఁగన్న నదివో పౌఖ్యంబు, లక్ష్మీవిలా

సినిమాయాఁటనల్ సుఖంబు గునే శ్రీకాళ.....

35

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! సువర్ణముఖరీ—నుర్ణముఖరీయనెడి కావేరీశాఖయొక్క, తీరప్రదేశ = గట్టుననున్న, ఆప్రకాశన = మామిడితోటయొక్క, మధ్య—నడుమ, ఉపల = రాళ్ళతోకట్టబడిన, వేదికాగ్రమునన్ = అరుగుమీఁది, (కూర్చుండి) ఆనందంబునన్ = అంతోపముతో, పంకజానన—పద్మాసనమంగ, నిష్ఠన్ = నియమముచేత, నిన్నుఁజూడన్ = నిన్నుచూచుట, కన్నన్ = కలెనేని, అది = సీరూపమునుచూచుట, పౌఖ్యంబుపో = ఆనందిమునుమా, లక్ష్మీవిలాసిని = లక్ష్మీయనెడిస్త్రీయొక్క, మాయానటనల్ = కపట ప్రవర్తనలు, సుఖంబులు = ఆనందకరము లైనవి, అగునే = అగునా, కావు.

తా. ఓశంకరా ! సువర్ణముఖరీ—నీరమునగు మామిడితోటలోపద్మాసనము వేసి కూర్చుండి నీపిగ్గహమును చూచుచుండుటవలన గలిగిన యానందమే ఆనందింపకాని సంసారములో చంచలమైన అంపదరస గలిగినయానంద మొకయానందము కాదు.

వట్టుడొకప్పుడు కాళహస్తీశ్రీమ నకువచ్చి యచటననేనగుకు చింతించి శివునిగూర్చి తపముచేయ న్నిడు బ్రహ్మను సహాయమిచ్చి మందాకినీనదిని పంపెను. ఆనదియొక్కజలము స్వచ్ఛస్థాయకంబై ధ్వజోదయాచు నాయాశ్రమమును ప్రవేశించుటచే నది సువర్ణముఖరీయన ప్రసిద్ధమైనది.

శా. ఆలంచు న్మోడఁగట్టి దానికి నెత్తిఁజేరఁగల్పించి త

దాబలవ్రాతము సిచ్చివుచ్చుకొను సంబంధంబుఁ గావించి యా

మాలర్కంబున బాంధవం బనెడిప్రేమం గొందఱుం దిష్టఁగా

నీల నీలయమర్చిన ట్లానఁగితో శ్రీకాళ.....

36

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! ఆలంచున్ భార్యయని చెప్పుచు, మెడగట్టి మెడకుట్టి (పశువులకు స్వేచ్ఛా విహారమునకు ప్రతిబంధ మైనగుదిబండ్లకట్టినవిధముగా భార్యనుకూర్చి) దానికిన్ ఆభార్యయనెడు గుదిబండకు, అపత్యశ్రేణి విడ్డలవరుసను, కల్పించి కల్పనజేసి, తద్బాలవ్రాతము ఆవిడ్డలసమూహమును, ఇచ్చి, పుచ్చుకొను, సంబంధంబు చుట్టరికమును, కావించి కలుగజేసి (తనయాడు విడ్డలనొకరికిచ్చి పెండ్లిచేయుటవలన నల్లండు మొదలగుచుట్టములు కలుగుదురు. తనకొడుకుల కొకరికన్యను పెండ్లిచేయుటవలన కొడలు మొదలగుచుట్టములు కలుగుదురు) అమాలర్కంబు నక్షాత్రిమండాంత్యముచే, గాంధర్వంబనెడు చుట్టరికమనెడు, ప్రేమన్ రాగముతో కొందిరిన్ కొంతమంది సుజ్ఞానులను, త్రిప్పగాన్ తిప్పట, నీలన్ గనికమీఁదను, నీల ఇంకొకగని గను, అమర్చినట్లు నాటినవిధముగా, ఒసంగితివి ఇచ్చితివి.

తా పశువునను మెడలోట్టినగుదిబండ్ల దానిస్వేచ్ఛా విహారమునకు భంగము కలిగించినవిధముగా నాకు గణినిభార్య, విడ్డలు వారిమూలమున గలిగినచుట్టములు మొదలగువారిసంబంధము గుఱుచేయించుటకు ప్రతిబంధముగా నున్నది.

మ. తనువే నిత్యముగా నొనర్చు మది లేకా చచ్చిజన్మింపటం
డమపాయగలు ఘటింపు మీగతుల రెంటు న్నేర్చు లేకున్న లే
దని నాకిప్పుడె చెప్పు చేయఁగలకార్యం బున్న సంసేవ జే
సి నినుం గాంచెదఁగాక కాలమున నో శ్రీకాం .. . 37

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! తనువే ఈశ్వర మె, నిత్యముగాన్ శాశ్వతముగా నున్నదానిగా, ? నర్చుము, అని ఈశ్వరమును నిత్యముగా గుఱుట, లేదా లేనిపక్షమున, చచ్చి మృతిబొంది, జన్మింపకుండన్ పుట్టకుండ, ఉపాయంబు ఉపాయమును, ఘటింపుము ఆలోచింపుము, ఈగతులరెంటున్ ఈరెండుపనులను, (చేయుటకు) నేర్పు సామగ్ధ్యము, లేకున్నట్లే లేనిపక్షమున, లేదని, నాకున్, ఇప్పుడే, చెప్పుము, చేయఁగలకార్యంబు - (చైనచెప్పిన రెండుపనులలో నొకరాగిగుఱించి) చేయవలసినపని, ఉన్నట్లే ఉన్నపక్షమున, సంసేవన్ చేయును, చేసి, ఇన్, కాలమున నాభ్యంతరమున మైనపుడు, కాంచెదగాక చూతునుగదా

తా. 37 శంకరా ! నన్ను క్షేపించుటకై మూఁకలను క్షేపించుచున్నావు. లేదా ముక్తినిచ్చు. ఆరెండింటిలో నేనోయొకటిచేయటకు విలసిల్లి పతమిన నేను చేయలేని చెప్పులు ఆటలున నన్ను నేకించి నీ సాయుధ్యమును పొందుదును

మ. పదునాల్గైత మహాయగంబు లొకభూపాలుండు చెల్లించె న

య్యదయాస్తాచ సంధి నాజ్ఞ నొక డాయమ్మత్తుడై; వీరియ

భ్యుదయం బెవ్వరు చెప్పఁగా వినరొ యల్పు లృత్తులై యేల చ
చెప్పదరో రాజుల మంచునక్కటకటా శ్రీకాళ..... 88

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! ఒక భూపాలుండు=హరిశ్చంద్ర మహారాజు, పదునాలుగు మహాయుగంబులు=పదునాలుగు యుగములయొక్క సమూహకాలమును, ఏలెన్=(భూమిని) పాలించెను, ఒకడు=మఱియొకచక్రవర్తి, ఆయుష్మంతుడై=చిరకాలముజీవించినవాడై, ఆయుధయాస్త్రాచల సంధన్=ఉదయవిర్వతము యొక్కయు, అస్త్రాదియొక్కయు, మధ్యభాగమునందు, ఆజ్ఞ=తనసాసనమును, చెల్లించెన్=సాగించికొనెను, వీరియభ్యుదయంబు=ఈ రాజులయొక్క సంపదను, చెప్పగాన్=(పెద్దలుపురాణములు) తెలియజేయుచుండఁగా, ఎవ్వరు=ఏవనులు, వినరు=అలకింపరు ? (అందరువినయన్నగు) అల్పులు=వారికంటెతక్కువసీతిగలవారు, రాజుల మంచున్=ప్రభువులమని గర్వపడుచు, ఏలచచ్చెదరో=ఎందుకుచచ్చుచున్నారో, తెలియదు.

తా. సప్తవ్యవములతోఁగూడిన భూమినంతయు నేకచక్రముగా నేలినమహారాజులనేకులఖండైశ్వర్య మనుభవించి యొక్కత్పిణమైనను కూడ తీసికొనిపోలేక చచ్చిరి. ఈసంగతి తెలిసియుండియు కొందఱు నీచులు రాజులమని గర్వపడుచు భగవద్బక్తిలేక చచ్చుచున్నారు. కృత, త్రేత, ద్వాపర, కలియుగములు నాలుగు పూర్తియైనకాలము మహాయుగమనబడును. అట్టిమహాయుగములు పదునాలుగు గడచువరకు హరిశ్చంద్రుండుభూమిని పాలించెను.

శా. రాజన్నంతనె పోవునా కృపయు ధర్మం బౌభిజాత్యంబు వి
ద్యాబాతక్షమ సత్యభాషణము విద్యన్మిత్రసంరక్షయున్
సౌజన్యంబు కృతింబు బెఱుంగుటయు విశ్వాసంబు గాకున్నదు
రీజశ్రేష్ఠులుగాఁ గలంబు గలదే శ్రీకాళ..... 89

టీ. రాజన్నంతనె=ప్రభువనువ్యవహారమురాగానే, కృపయు=దయయు, ధర్మంబు=న్యాయము, ఆభిజాత్యంబు=మంచికులమునపుట్టుట, విద్యాబాత=చదువు వలనగలిగిన, తుమ=శాంతియు, సత్యభాషణము=నిజముచెప్పట, విద్యుత్=పండితుల యొక్కయు, మిత్ర=స్నేహితులయొక్కయు, సంగక్షణమున్=పోషించుటయు, సౌజన్యంబు=మంచితనము, కృతంబు=ఇతరులుతనకుచేసినయుపకారమును, ఎఱుంగుటయు=తెలిసియుండుటయు, (కృతజ్ఞుతి) విశ్వాసంబు=నమ్మకము, పోవునా=పోవలసినదా? పోకూడదు, కాకున్నన్=దయాసత్యాదులనువిడువనిపక్షమున, దుర్బీజశ్రేష్ఠులు=దుష్టజన్మకలవారిలోనధికులు, (నీచులకంటె నీచులు) కాఁ=అగుటకు, కలంబు=కారణము, కలదే=ఉన్నదా ? (లేదు.)

తా. రాజులు దయాసత్వాదిగుణములు లేనివారగుటచేతనే నీచాతిసీచులను చూపారు. కాని వారి నీచతకు మఱియొక కారణము లేదు.

మ. మును నీచే సపవర్గరాజ్యపదవీమూర్ధాభిషేక బు గాం

చిన పుణ్యాత్ములు నేను నొక్కసరివో చింతించి చూడంగ; నె

ట్లనినం, గీట ఖణీంద్రపోత మదనేదండో గ్రహింసావిచా

రిని గాఁగా, నియంఘాఁగాక మదిలో శ్రీకాళ.....

40

టీ. శ్రీకాలహస్తీశ్వరా ! చింతించి=అలోచించి, చూడంగ=చూడగా, మును=పూర్వకాలమున, నీచేన్=నీచలన, అపవర్గ=మోక్షమనెడు, రాజ్యపదవి=ఉన్నతస్థితియందు, మూర్ధాభిషేకంబు=పట్టాభిషేకమును, కాంచిన=పొందినటువంటి, పుణ్యాత్ములు, నేనును ఒక్కసరివో=ఒకవిధముగా సమానమైనవారమే నుమా, ఎట్లనినన్=ఏలాగుననగా, మదిలోన్=మనస్సులో, నినున్, కాఁగగాక=చూడనుగాని, అనగా ధ్యానింపలేనుగాని, గీట=సారెపురుగు, ఖణీంద్రపోత=పాముపిల్ల, మదనేదండ=మదపుటేనుగు, ఉగ్ర=కఠిమైన, హింసా=హింసలయందు, విచారిని=తలంపుగలచెంచును, కాగాక=అయితినేని, (నీభక్తులతోనేను సమానుడనగుదును)

తా. ఓశంకరా ! నేనుసర్పమనస్సుతో నిన్ను ధ్యానింపకున్నను సారెపురుగుగాని పాముగాని ఏనుగుగాని చెంచుగాని అయితినేని నీసాయుజ్యమును పొందినవారితో సమానమగుదును. (వీరికథలు 13వ పద్యతాత్పర్యముననున్నవి)

మ. సవమానాశనభూషణప్రకరము ల్భద్రేభచ్ఛంబు నా

టవికత్వంబు ప్రియంబులై భుజగశుగడాలాట వీచారులన్

భవమఖంబుల బాపుటొప్పు; గొలఁదిం బాటించి, కైవల్యమి

చ్చి వినోదించుట కేమి కారణమయ్యా శ్రీకాళ.....

41

టీ. సవమానాశన=పాములనెడు, భూషణప్రకరముల్=అలంకార నమాహములు, భద్రేభ=మదగజముయొక్క, చర్మంబు=తోలు, టవికత్వంబు=కిరాతకధర్మము, ప్రియంబులై=ఇష్టములై, భుజగ=పామును, శుండాల=ఏనుగును, అట వీచారులన్=బోయవానిని, (గుఱించి) భవమఖంబులు=సంసారసంబంధములైన వాధలను, పాపుట=పోగొట్టుట, ఒప్పుకొ=తెగియుండును, కొలదిన్=తారతమ్యమును, పాటించి=అలోచించి, కైవల్యము=మోక్షమును, ఇచ్చి, వినోదించుటకు=క్రిడింపుటకు, కారణము=హేతువు, ఏమయా=ఏమియున్నదయా.

తా. ఓశంకరా ! నీకుసర్పభూషణములుఇష్టములగుటచేత పామునకువాధలు

లేకుండ చేయవచ్చును. గజ చర్మ మిష్టమగుటచేత శేనుగునకు బాధలులేకుండ చేయవచ్చును. కిరాతకవేష మిష్టమగుటచేత చెంచునకుదుఃఖములేకుండ చేయవచ్చును. కానివారిముక్తినిచ్చుటకు కారణమేమి. (వీరికథలు 18వపద్య తాత్పర్యమానమన్నవి) మ. అమరస్త్రీల రమించినం దెడదు మోహా బి ముల, బ్రహ్మస

ట్టము సిద్ధించిన నాన దీప్తిను, నిరూఢ క్రోధమున్ సర్వలోకముల స్మరింగిన మాం, దిగులగలసౌఖ్య నొల్ల; నీవేవ జే

సి మహాపాతకవారిరాశి గడతున్ శ్రీకా 42

టీ. అమరస్త్రీలన్ = దేవతాస్త్రీలను, రమించినన్ = భోగించినను, మోహంబు = పలపు, ఇంతయన్ = కొంచెమైనను, చెడగ = నశింపదు, బ్రహ్మపట్టము = బ్రహ్మలోకమునకుపట్టాభిషేకము, సిద్ధించినన్ = కలిగినను, అన్, తీరదు = తగ్గదు, నిర్వలోకములన్ = అన్నిలోకములను, మ్రింగినన్ = తినినప్పటికి, నిరూఢక్రోధము = దృఢమైనకోపము, మాగు = తగ్గగు, ఇందున్ = ఈలోకమునందు, కల = కలుగునట్టి, సౌఖ్యంబు = సుఖమును, ఒల్లను = ఇష్టపడెను, నీనేనీని = నిన్నునేకంచి, మహాపాతక = బ్రహ్మపాత్య మొదలగుపాపముల నెడువారును, గడతున్ = దాటుదును తా ఓశంకరా ! ఇహలోకసౌఖ్యము లెంతయునుభవించినను తృప్తిపొందునని, కాబట్టి వానిపైగోస నీ సేవజేసి మహాపాతకములు పరిహరింపదలచితిని.

మ. చనువారిం గని యేచ్ఛవారు జనుండా ! సస్యంబుగా వత్తు మే ముమానం బింక లేకు ముని తా గావేరే నానేవున్ మునుగం బోవచు బాసనేయుట సుమీ ముమ్మాటికిన్ జూడంగా చెనటుల గానరు నీనిబాడ విదిబో శ్రీకా..... 43

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! చెనటున్ = జ్ఞానము, చనువారిన్ = చచ్చిపోయినవారిని, కనించుచి, ఏడువారు = ఏడ్చుచుండువారి, జనుండా = ఓయముడా, ఏము = మేము, సస్యంబుగా = గింజుగా, వత్తుము = ముచున్నాము, ఇకన్ = ఇప్పుడు, అమమానంబు = పంజరము, లేదు, సమ్మతము, అని, తాము, అవేళిన్ = బంధువులుచచ్చినప్పుడు, శాగు = మగ, అరేవునన్ = స్నానముచేయుచుండ, మునుగన్ = స్నానముచేయుటకు, పోవుచున్ = చచ్చుచు, బా = ప్రతిజ్ఞను, చేయుటను మీ = నేయుటయేకాని, ముమ్మాటికన్ = మాడుకర్తలునులక్షణ, చూడగాన్ = ఆలోచించిగా, నీనిభాంబు = గింజువానము, ఇగో = ఇదియని, కానరు = తెలిసికనలేదు

అ ఓశంకరా ! ఓడరు = వాపీనలు బంధువులు చచ్చినప్పుడు మేము మీదా చచ్చివారితో చత్తుమున అతిజ్ఞలును అము చేయుచు గాని కియ్యచేయలేదు.

మ. నమఃఖంబులు రావకీటముల నే బ్రాచీన బామునే
 భవదః ప్రస్తుతిచేత గాక, కలనద్బాలక్షుధాక్షేపదు
 మధుల్బాగునె చూడ మేక మెడచంటా దల్లికారుణ్యదృ
 ష్టి శైవ బు నిచ్చుచటబలె నోశ్రీకాళ..... 44

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! భవదుఃఖంబులు సంసారము నంగు గలుగు
 బాధలు, భవతః సీయొక్క, అంఘ్రేపాదములయొక్క, స్తుతిచేతగాక సాగడుట
 చేతనేకాని, ంజకీటములన్ పురుగులవంటి రాజులను, నేక సేను, ప్రార్థించినన్
 తోరినప్పటికి, పాయునే పోవనా ? మాడక, కలన విధుల్, విలన్ అతివ
 యించుచున్న, బాలశిశువయొక్క, త్కథా అకలివలగగిన, క్షేళకష్టముయొ
 క్క, రుష్టధుల్ దుర్వ్యాపారములు, తల్లి, కారుణ్యపృష్టి శేపంబునన్ ఎక్కువద
 యనోకూడినచూపునో, ఇచ్చుచంటబలెక మడుపునట్టి చన్న చేతనుగా, మేకమె
 డచంటన్ మేకమెడక్రిందవ్రేలాడెడు చన్నువంటిమాంసఖండముచేత, మానునే
 తగునా ?

తా. ఓశంకరా ! మేక దయ నొకడిపిన చన్నుచేత దానిదిడ్డ యాకలిబాధ
 తగ్గునుగాని దానిమెడక్రిందనుండెడు చన్నువంటి యవయవములచేత మేకపిల్లయాక
 లితీరదు. ఆవిధముగానే నీ సేవలన సంసారగుణములు నశించును. గాని ధనికుల
 సేవలన నశింపవు.

మ. పవి పుష్పంబగు, నగ్ని మంచగు, నకూపాంబు భూమిస్తలం
 బవు, శత్రుం డతిమిత్రుడౌ, విషము దివ్యాహంమూ, న్నెఱగా
 నననమండలిలోపలన్ శివశివత్యాభాషణోల్లాసినన్;
 శివ నీనామము సర్వవశ్యకమూ శ్రీకాళ..... 45

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! శివశివేతి శివశివయని, అభాషణ అచ్చరించు
 టయగు, ఉల్లాసినన్ కుతూహలముకలవానికి, పవిపర్యాయధము, పుష్పంబు
 పువ్వువంటిది, అగ్న్ అగుమండును, అగ్ని నిష్ఠా, మంచు మంచువలె చలగా
 నున్నది, అగ్న్ అగును, అకూపారంబు సముద్రము, భూమిస్తలంబు సేవం
 టిది, అగును, శత్రుండు పగవాడు, అతిమిత్రుడు గొప్పస్నేహితుడు, ఔన్ అ
 గును, విషము చం పెడువస్త్రవు, దివ్యాహంమూ అమృతమువంటిది, ఔన్ అగును,
 శివశివభయలనిచ్చువాడా ! ఎన్నగాక ఎంచిమాడగా, నీనామమెనీ పేరును చె
 వ్వునట్టిమాటయే, అననమండలిలోపలన్ భూమండలముగో, సర్వ సమస్తమును,
 వశ్యకరము స్వాధీనపరచుచది, ఔన్ అగును.

తా. ఓశంకరా ! కలిగినకష్టములనుతొలగించిరేనికుభముల నిచ్చెడునీనామ

మను స్మరణచేసెడు నిశ్చలభక్తులకు, శరణమైనవజ్రాయుధము పువ్వువలె మెత్తనిదగును. కాల్యేడునివ్వు మంచువలె చల్లగానుండును. లోతైనసముద్రము మెరకగును. శాధించెడుపగవాడు మిత్రుడువలె మేలుచేయును. ప్రాణములుతీయువిషము అమృతమువలె వారోగ్యమిచ్చును.

శ్లా. లేవో కానలఁ గదమూలఫలముల్, లేవోగుహల్ తోయముల్
లేవో యేఱులఁ, బల్లవాస్తరణముల్ లేవో, సదా యాశ్శలొ
లేవో నీవు విక్తుల స్థలప జాలింబొంది; భూపాలుగన్
నేవ లేయఁగ బోదు రేలొకొ జుల్ శ్రీకా... 46

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! కానలన్ - అడవిలో, కంద-దుంపలు, మూల-చేర్పు, అపమల్ - పండ్లు, లేవో - కలగవారి గుహల్ - కొండబిలములు, లేవో, ఏరులన్ = నదులలో, తోయముల్ - తీర్పు, లేవో, పల్లవాస్తరణముల్ - చిగురుటాకులనెడుపటపులు, లేవో, కృత్తుల్ - నైరంగియకలవారి, మహున్ - రక్షించుటకు, జాలింబొంది - దురుగిగ, ఆస్థ్రలోన్ - మున్నుగో, నగో - ఎల్లప్పుడు, నీవు, లేవో - ఉండవా, సమల్ - ప్రళయ, భూపాలుగన్ - రజలను, నేవలేయగన్ - సేవించుటకైపోదరు - వెళ్ళుచున్నాది, ఎలొ - ఎందుకో, (కాళహస్తీశ్వరము తెలియదు)

తా ఓశంకరా ! కొండగుహల ముందుండి పండ్లుతీసి సగిజముత్రాని చిగురుటాకులపై పరుండి గర్భభక్తితో నిన్ను ధ్యానించిన నశుండానందముకలుగునని తెలిసియుండియు కొండ అరిగి వేసులు తున్నామును గోరి ధనవంతుల నే జియించుదురు.

మ. మును నే బుట్టినపుట్టు లెన్నిగలవో, మోనాంబుచే నంతుఁ జే
సినకర్మములప్రో లెన్నిగలవో, చిలిచి లగాన; నీ
జననంబే యని యున్నవాడ నిదయే చాలిగావే, నిన్నుఁ గొ
ల్పి పుణ్యాంబు కుం గృహరతుఁడవై శ్రీకా... 47

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! మును - ఈ సమముకింటి ననుక, సేవ = సేను, బుట్టి - పుట్టినపుడు, పుట్టపుల్ - సమములు, ఎన్న కల - ఎన్న యున్నవో, అంగున్ - అంగములలో, మాంబుచే - మోనాంబుచే, చేసిన కర్మముల - చేసినట్టి పుణ్యములయొక్క, ప్రోలు = గానలు, ఎన్నికలవో - ఎన్నయున్నవో, సేవ - సేను, నింజనింగన్ - ఆలోచించియు, కానన్ - నూడలేదు, ఈజనంబే - ఈ జన్మముక్కడయే, అ - మనస్, అన్నవాడ - ఉండిన, నిన్నున్, కొల్పిన పుణ్యంబుగన్ - సేవించినందువలన కలిగిన పుణ్యమునకు, కృపారతుఁడవై - దయనందించు కలవాడవై, ఇదియే - ఈ కృప, గాలింపవే - పరింపువా ?

తా. ఓశంకరా ! నేనది వరకెన్ని జన్మలు రెత్తితిన్ యెన్ని పుణ్య పాదములు చేసితిన్ తెలియదు. ఈజన్మమున నీనేవ దొరికినది కాబట్టి యింక నాకు జన్మములేదని నిను నమ్ముకొని యుంటి. కరుణించినాకు మోక్షమిమ్ము.

మ. తను వెందాక ధర్మిత్రినుండు, నను సంగాక నృహరోగ దీ

వనదుఃఖాదులఁ బొందకుండ ననుకంపాదృష్టివీక్షించి, యా

వెనుక నీ పదపద్మ మల్దలంచుచు నివృత్తప్రపంచంబుఁ బా

సించి తంబున నుండఁ జేయఁగదవే శ్రీకాళ..... 48

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! తనువు=ఈశరీరము, ధర్మిన్=భూమియందు, ఎందాక=ఎంతవరకు, ఉండున్=నిలుచునో, అందాక=అంతవరకు, ననుక=నన్నును, మహారోగ=గొప్పవయిన జబ్బులును, దీపన=అతిశయించెడు, (గొప్పవైన)దుఃఖాదులన్=దుఃఖములు మొదలగువానినిన్ని, పొందకుండన్=పొందనివిధముగా, అనుకంపాదృష్టిన్=కరుణా కటాక్షముతో, వీక్షించి=చూచి, ఆవెనుకన్=నీదయకలిగిన పిమ్మట, నివృత్తప్రపంచంబు=సమస్తలోకవ్యవహారమును, పాసించి తంబునన్=విడిచినమనస్సనందు, నీపదపద్మముల్=నీపాదారవిందములను, తలంచుచున్=ధ్యానించుచు, ఉండగన్=ఉండునట్లు, చేయగదవే=చేయుమా?

తా. ఓశంకరా ! ఈశరీరమున్నంత వరకు దీని కేనాధలు లేకుండ జేసి నామనస్సను లోకశృవహారముల మీదకు పోనియ్యక నిన్ను ధ్యానించుటకై స్థిరపరువును.

మ. మలభూయిష్టమనోజఘామము సుఖమ్నా ద్వారమో, యారుకుం

డతియో, వాదకరాక్షియుగ్మములు పట్కంబుబులో, మోముపై

జలజంబో, నిటలంబు చంద్రకళయో, సంగంబు యోగంబో, గా

సిలి సేవితురు కాంతృన్ భువిజనుల్ శ్రీకాళ..... 49

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! మలభూయిష్ట=అపరిశుద్ధమతోనిండిన, మనోజఘామము=యోని, సుఖమ్న=సుఖము యను పేరు గల నాడియొక్క, ద్వారమో=వాకలియో ? అనగా మొదటిభాగమా ? ఆరు=నూగారు (నోమరాజి), పుండలియో=శరీరములో నుండెడు భుజంగనాడియో, పాద=కాళ్ళయొక్క, కర=చేతులయొక్క, అక్షి=కన్నులయొక్క, యుగ్మములు=జంటలు, పట్కంబుబులో=దేహములో నుండెడు ఆరుపద్మములో, మోము=ముఖము, పైజలజమో=అన్నిటికంటె మీదనున్న సహస్రార కమలమో, నిటలంబు=నుదురు, చంద్రకళయో=చంద్రకిరణమో, సంగంబు=కూడిక, యోగంబో=ధ్యానమో, గాసిలి=

కప్తనడి, (ఎన్ని కప్తముల నైన సహించి) జనుల్ = మనుష్యులు, భుక్ = భూమి యందు, కాంతలన్ = స్త్రీలను, నీ వింతురు = నేనవీయుదురు.

తా. ఓశంకరా ! యోగులు శరీరములోని భుజిగ నాడిలి మూలాధారము మెదలుకొని సహస్రారముగరకు వ్యాపింపజేసి భూమివ్యవసానమున్న చంద్రికా వృత్తం బనుభవించుచు నానందపరగతులై యుండురు. అవివేమ లట్టియానందం బనుభవంపరక పలుకప్తములవారి తుచ్ఛమైన స్త్రీసౌఖ్యమును విరగి యుండురు.

మ. ద ఓ బు ల్ల స , ల్ల సూ ము ల వ చా (ధిమ), ల్వాము
ల్లలశబ్దము, లచితాంబు మలకారము, ఓపు ల్మెలు
గులు, నైవేద్యము మాధురీమహిమగా, గొట్టు ప్పెను భక్తి రం
జిల దివ్యాప గూర్చి నేర్చు క్రియన్ శ్రీకా 50

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా! రసముల్ = శృంగారరసము మెదల్చిన రసములు, జలకంబుల్ = శిశిషికాగ్రమైన నీళ్లు, వాచాంకముల్ వాక్యరచనలు, ప్రసూన ములు = పూజార్థమైన పుష్పములు, కలశబ్దములు, మృగపదములవలన తోచునట్టియర్థ ములు, వాద్యముల్ = మధుల మెదలగు వాద్యములు, అలంకారము = ఉపమాంకారము మెదల్చెనని, అంకారంబరము = అంకిమోహస్త్రము, మెలుంగులు = కాంతి గుణము, ఓగోగుణము మెదల్చెనని, దిల్లల్ = దీపములు, మాధురీమహిమ = మాధుర్యగుణాతిశయము, నైవేద్యము = భోజనపదార్థము, కాన్ = అగునట్లుగా, దివ్యా ర్చన = దక్కనిపూజను, కూర్చి = చించి, (చేయమని) భక్తి, రంజిల్ = ప్రకా శించగా, నేర్చిన క్రియన్ = అభ్యసించిన కర్మముగా, నిమన్, కొల్లున్ = నీండును.

తా. ఓశంకరా ! నేను ప్రాసితమునందుగల శృంగారము మెదలగు రసములనెడు రసములచే నీకు సన్నిపకముచేసి, వాక్యములనెడి పుష్పలతో పూజించి కామ్యార్థములనెడు మృంగములు వాయించి, ఉపమాద్యలంకారము లనెడు పస్త్రములు సమర్పించి, ఓజోగుణము మెదలగు గుణములనెడు దీపములు వెలిగించి మాధుర్యమనెడి నైవేద్యంబు సమర్పించి భక్తితో నిన్ను సేవించును.

శా. వనీలన్నతియింపవచ్చు నుపమో శ్రేయోధినివ్యంగ్యత

బ్రాలా కాగ విశేషభావల కలంభ్యుడైన వీరూపముం

జాలంజాలు, కవిత్వము ల్నిలుచునే ! శత్రువులు నిర్ణించుచో,

చీ జ్ఞాపగు గాక మాదృశోభుల్ శ్రీకా..... 51

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! ఉపమ = ఉపమాంకారము, ఉత్పేక్ష = ఉత్పేక్షలంకారము, ద్వని = స్పృశ్యర్థము, వ్యంగ్య = తెల్పరానిర్థము, శబ్దాలంకార = యమ

ముమొదలయినకల్పాలకారములు, (మొదలగు) విశేష=విశేషములతోఁగూడిన, భా
వలకున్=వాక్యములకు, అలభ్యంబైన=పొందశక్యముకానిది (వర్ణింపశక్యముకానిది)
అయిన నీరూపమున్=అయినట్టినియాకారమును, వీలీలన్=వివిధముగా, నుతింప
సచ్చున్=స్తుతిచేయవచ్చును, చాలున్, చాలున్=కవితామార్గములచే నిన్నుస్తుతిం
పఁబూనుట మానఁబడినదే, చీ=నినింపదగిన, మాద్యశకపుల్=మానంటికవిశ్వ
రులు, లజ్జింపగు=సిగ్గుపడరు, కాక=కాని, సత్యంబు=వాస్తవమును, వర్ణించుచో=
స్తుతించునప్పుడు, కకత్వముల్=కకత్వములైనవాక్కులు, నిబ్బునే=అగునా ?

తా. ఓశంకరా ! ఒకదానితో పోల్చుటకును నహేతుకముగా నూహించు
టకునుశక్యముకాని నీవాస్తవస్వరూపమును వర్ణింపజాలని నావంటివా రెందుకు సిద్ధ
పడుటచు నిందింపతినినవాగే.

శా. నాలుగు బువ్వయుఁ బెట్టెనల్లమనరా పావన్న ! రాయన్నవే

లే తెన్నున్న, నీటిపల్లె గొని తే లేకున్న నే నొల్ల సం

టె, లాలిసరె నల్లిదగ్గర లపు డల్లెతెచ్చి వాస్సెల్లల

తీ, వీలీలావచంబులం గుమఁగూ శ్రీకాళ.....

52

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! పావన్న=ఓబాలుడా, అన్న, రా=ఇటురమ్ము,
పావంబువ్వయు=పాలనా అన్నమును, కెట్టెదన్=కెట్టుదును, కుడువరా=అనుభ
వంపరా, వేలేలే తెన్ను=త్వరగాజేచిరా, అన్నన్=అని పొలిదిగడ్డులుచెప్పగా,
అగంటికండ్లు=అపిపండ్లును, కొని తే=తీసికొనినమ్ము, లేకున్న=సండులేకుం
దన, నేను, డల్లు= (బువ్వతరుటగు) ఇష్టపడను, అంటే=అనిపిల్లవాడా చెప్పగా,
లప్ప=పండ్లుతీసినివచ్చి, వాస్సెల్లలన్=ప్రేమయినాడు అంపడతో గూడిన,
నీ నీచదంబులన్=యృద్ధనామలచేసి, కుడువరా=మజంజీమర ?

తా. ఓశంకరా ! పుత్రవాస్సెల్లముగల శల్లిదిగడ్డుల ఓడ్డులతోఁగల దీర్చి
గూడిరించునట్లుగా భక్తవాస్సెల్లమై నీవును నాతోఁగిలనిచ్చి నయనాడుము.

మ. కలగించునక్క నంబులంచు గ్రహయోగంబంచు సామంద్రికం

బుటంచుండవలంచు గివ్వనుచు మృత్తిగబులంచు న్విషా

దులటంచు న్నిమిషార్థజీవనములంచు బ్రీతిఁ బుట్టిచి, యీ

సిలుగుల్ ప్రాణులకన్న జేరితివరూ శ్రీకాళ.....

53

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! ప్రాణులకు=జంతువులకు, నిమిషార్థ=అరనిమిష
కాలముండెడు, జీవగులందున్=క్రమములందును, ప్రేమ=ఆదను, ప్రట్టించి=
కలగఁచి, కలగించు=స్పృశ్యముపలన ముంచెడలు గలుగునయ్య, శకునం

బులంచున్ = శకునములవలన మంచి చెడ్డలు గలుగుననియు, గ్రహయోగంబంచున్ = నూర్యాదిగ్రహస్థితులవలన మంచి చెడ్డలుగలుగుననియు, సాము ద్రికంబులటంచున్ = కరచరణాదులయందు గలిగినరేఖలవలన మంచి చెడ్డలు గలుగుననియు, తెవులంచున్ = రోగమనియు, దిప్తమనుచున్ = అదృష్టమనియు, భూతంబులంచున్ = పిశాచములనియు, విషాదులటంచున్ = విషము మొదలగునవియనియు, ఈసిలుగుల్ = ఈయుపద్రవములను, ఎన్ని = ఎన్నింటిని, చేసితివయా = కలిగించితివయ్యా!

తా. ఓశంకరా ! జంతువులరనిమిషములో నశించెడు ప్రాణములు స్థిరములని మహామోహమును పొంది శకునమువలనను స్వప్నములు మొదలగునానివలన నేయుపద్రవము కలుగునో యని పగచుచుండుదు.

మ. తలమీదం గునుమప్రసాద, మలికస్థానంబు పై భూతియుం,

కళనీమంబున దండ, నాసికశుభ స్తంభప్రసాదంబు, లో
వల నైవేద్యము జేర్చు; నేమిజుజాడాభక్తులకు నీ కెప్పుడు

జెలికాండై విహరించు రాప్యగిరిపై శ్రీకాళ... .. 54

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! ఏమనుజాండు = ఏమనుష్యుడు, తలమీదన్ = శిరస్సున, కునుమప్రసాదము = నీనిర్మాల్యపుష్పమును, అలికస్థానంబుపైన్ = నుదురునందు, భూతియున్ = భస్మమును, గళనీమంబునన్ = కంఠభాగమున, దండ = నీనిర్మాల్యపుష్పములలో కూర్చిన మాలికయు, నాసికతుదన్ = ముక్కుకోనను, గ్రంథప్రసారంబు = నీనిర్మాల్యపుష్పముల నువాసనయు, లోపలన్ = కడుపులో, నైవేద్యము = నీకునైవేద్యముచేసిన పదార్థమును, చేర్చున్ = సాందించునో, ఆభక్తుండు = అటువంటి భక్తిగలవాడు, ఎప్పుడున్ = ఎల్లప్పుడు, నీకు, చెలికాండై = మిత్రుడై, రాప్యగిరిపైన్ = కుండికొండమీద, విహరించున్ = సంచరించుచుండును.

తా. ఓశంకరా ! ఏభక్తుడు నీనిర్మాల్యమును తన శరీరమున ధరించుచు నీకు నైవేద్యముచేసినపదార్థములను తినుచుండునో వానికి కైలాసవాసము గలుగును.

శా. ఆలంబిడ్డలు మిశ్రులున్ హితులు నిష్టార్థంబు లీనెర్తు రే

వేల న్వారి భజింపఁ జాలిపడ కావిర్భూత మోదంబునన్;

కాలంబెల్ల నుఖంబునీకు నిక భక్తశ్రేణి రక్షింప కీ

శ్రీ లెవ్వరికిఁ గూడ బెట్టె దవయా శ్రీకాళ..... 55

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! ఏవేలన్ = సర్వకాలములయందు, వారిన్ = ఆభార విడ్డలు మొదలగువారిని, భజింపన్ = సేవింపగా, ఆలన్ = భార్యయు, విడ్డలు, వి

క్రులున్ = స్నేహితులును, హితులున్ = తనకు మేలుకోరడు వారును, జాలిప
డక = భేదమును సాందక, ఆవిర్భూత = పుట్టిన, మోదంబునన్ = సంతోషముతో, ఇష్ట
గంబులు = కోరిన వస్తువులు, ఈశ్వరుని = ఇంద్రుని జాలుదురు, కాలంబెల్లను = సర్వ
కాలములయందు, నీకు, సుఖంబు, (కలకు) నిజభక్త శ్రేణి = సీయొక్క భక్తులసమూ
హమును, రక్షింపక = కాపాడక, ఇంక = ఎప్పుడు, ఈశ్వరుని = నీకు గల యీ సుఖంబు
పడలను, ఎవ్వరికిన్ = ఎవరికి కు, మీరైనట్టెడు యా = ఎంతైనదవయ్య?

తా. ఓశంకరా ! భార్యబిడ్డలు ముదలగువారిని నేనెంచిన వామి కోరినవస్త్రపు
లనిచ్చుచుండు. అట్టివారిని విడిచి ఎన్నదా నిచ్చు నేటింబడు భక్తులను నీకుగల ?
త్యాగండుమనియ్యగి యెవ్వరి కచ్చడవో తెలియదు.

మ. సులభు లూర్ధ్వ లనుత్తమోత్తములు రాజు ల్గల్గి యేవేళ న
న్నలతంబెట్టి నీపదాబ్జములఁ బాయంజాల నేమిచ్చిం
గలఁదాతాచలమేలు టంబునిధిగోఁ గాపుండుటబ్బంబుపై
చెలువొప్పసిఖియింపఁ గాంచుటసుమీ శ్రీకాళ..... 86

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! సులభుల = సుఖముగాఁ గొందఁగ్గి మైసలుపం
టిన్ని, మూర్ఖులు = తిలినతేలియనివారైనటుంగిటిన్ని, అనుత్తమోత్తములు = మిక్కిలి
మంచివారు కానటువంటి, రాజుల్ = పురుషులు, కల్గి, నన్నున్, అంగి = బాధను,
పెట్టినన్ = పెట్టినప్పటికి, నీపదాబ్జముల్ = నీపాదారివింపములను, పాయంజాలను =
విభవలేను, ఏమిచ్చిం = (ఆరాజులునాలు) ఎటుంటికిష్టమును కలుగఁకేసినను,
(అవి) కలదాతాచలము = వెండిగొడను, ఏలుట = పరిపాలించుట, అంబునిధిలో =
సముద్రములో, కాపుండుట = కాపురముండుట, అబ్బంబుపై = తామరపువ్వుమీద,
చెలువొప్పన్ = అందముగా, సుఖియింపఁ గాంచుట సుమీ = సుఖముగఁబొం
దుచేసమా.

తా. ఓశంకరా ! దుర్మార్గులైన రాజులు నన్నెన్ని గాఢముపెట్టినను నాగాధ
లన్నియు నీవొనరించెడు క్రోధసప్రభుత్వమనియు సముద్రములో కాపురముండుట
యనియు పద్యాసనంబుపై గూర్చుని యోగానందం బనుభవించుటనియు నేభాపిం
చెదను. అనగా నేనే నీవని తాదాత్మ్యమును బొందియుండును.

నూరుబ్రహ్మకల్పంబులు చరినవదప నొకవిష్ణుకల్పమగుననియు, ఆవిష్ణుకల్పం
బులు నూరుజరిగినవిరువారి నొక శకల్పమగుననియు, ఆవిష్ణుకల్పములు నూరుగడచిన
పిదప మహాప్రళయము గలుగుననియు, అప్పుడు ప్రపంచమంతయు నేకార్థమగున
నియు, ఆమహాస్ముద్రమునందుండి శివుడు శంఖమూర్తినయి విపరురాణప్రసిద్ధము.

దక్ష ప్రజాపతి చేసిన యజ్ఞమున శివుని భార్యయైన సతీదేవి చనిపోగా శివుడు మహావైరాగ్యముగలిగి తద్రూపనంబునఁ గూర్చుండి యాత్మానుసంధానముచేసికొని యఖండానందస్వరూపుఁడైయుండెనని పురాణప్రసిద్ధము. ఈకథలను సరించి యీ పద్యము చెప్పబడినది.

మ. కలధౌతాద్రియు నస్థిమాలికయు గోగంధర్వము న్బుష్కయుం

బులిసోలుం బసితంబు పావితోడవు లోమండుఁ దోబుట్ల కై

తొలినే వారల తోడఁబుట్టవు; కళాదుల్ల మేలయ్యె నా

సిలువు బ్దారము చేసికొంటెఱిగియే శ్రీకాళ..... 57

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! కలధౌతాద్రియు = పండికొండయు, అస్థిమాలికయు = బ్రహ్మదేవుని తలపుఁజ్జలదండయు, గోగంధర్వము = వృషభము నెడుగుఱ్ఱమును, పున్నయున్ = చేతిలోఁజేయిపాత్రముగా నున్న బ్రహ్మకపాలమును, పులితోలున్, భసితంబు = విభూతీయు, పావతోడవుల్ = హులు నెడు భూషణములును, తోఁబుట్లకై = అన్నదమ్ములకై, పోమండున్ = భాగముగా వేరకుండుటకు, తొలిన్ = మొట్టమొదట, ఏనాఁగితోడన్ = ఎవ్వరితోడను, (అన్నలతోనుదమ్ములతోను) పుట్టవు = జన్మింపవు, కళాదుల్ = (నీకుశిరోభూషణమైన) చంద్రకళ మొదలయినవి, కల్గిన్ = కల్గుట, మేలయ్యెన్ = లాభమయ్యెను, ఎరిగియే = అన్నదమ్ములన్నయెడల తానుసంపాదించుకొనగల సంపద వారికి పంచి పెట్టవలసి వచ్చునని సంగతిని తెలిసియుండియే, అసిలుగుల్ = సోదరా దిసంబంధమనెడు నుపద్రములను, దూరముచేసికొంటి = లేకుండచేసికొంటివి.

శా. ఓశంకరా ! అన్నదమ్ము లుండిన నుండు కలుగబోయెడు సంపదను వారికి పంచి పెట్టవలసి వచ్చునని యెఱిగియుండి యన్నదమ్ములు లేకుండ మొట్టమొదట నీవొక్కడవే పుట్టితివి. పరమశ్రేయఁడు నిస్సంగుడగుటయొకవి యిట్లు ప్రవృత్తించి చెప్పెను.

ఒక బ్రహ్మకల్పముకాగానే శివుడుచతుర్ముఖ బ్రహ్మయొక్కతలలు తెగగొట్టి మాణిక్యగా ధరించునని పురాణప్రసిద్ధము కాబట్టి శివున కస్థిమాలిక కలిగెను.

బ్రహ్మకు నలువక్రమలవాలు మిదుగా నొకటియు నైదు ముఖము లుండెడివి. దక్ష ప్రజాపతిమాత్రులైన సతీదేవి శివుడు వివాహము చేసికొనునప్పుడు బ్రహ్మ పురోహితుడుగానుండి యాసతీదేవి సౌమిన్యముజూచి కొంచెము మనోవికారము నుఁబొందె. ఈ శివుఁ డెఱిగి తన యజుచ్ఛేదితో గొట్టగా పైనున్న రెలతెగి శివుని నుజుచ్ఛేదించుకొనినది. అందుచే అతడు బ్రహ్మహత్య కలిగినది. దీనినిఁ బట్టుకొని విష్ణుమొగ్గఁ గాఁ దీనిలో మొదట నెవని పిచ్చము వేయుదురో వారి కీరోషము సంభ

వించుననియు నీకుఁ బోవుననియు బృహస్పతి చెప్పెను. అదితెలిసి దేవతలందరు
 లలపుట్టై పూజించి వచ్చినవానికి బిచ్చము పెట్టకూడ దని తమతమ భార్యలతోఁ
 జిప్పిరి. ఈసంగతి లక్ష్మీదేవికి మాత్రము తెలియలేదు. శివుఁడు మాయాయోగియై
 వైకుంఠమునకు బిచ్చముకొరకుఁ బోగా శ్రీమహాక్షి గోనెడు ముత్తెలులు దచ్చి
 బిచ్చము పెట్టగా శివుచేత నంటియున్న బ్రహ్మకపాల మూడిపోయె. అందుచే
 శివునకు దేతిలో బ్రహ్మకపాల ముండ గల పురాణ సృష్టిము.

మ. శ్రుగులభ్యానముఁ జేసి శాస్త్రగగిను హోధుచి తత్త్వబుల
 స్మరితమాహించి శరీర మధీము బ్రహ్మ బెల్లసత్కలు గాం
 చితిమంచున్ సభలన్ వృథా వచుము ల్పెప్పంగ నేకాని ని
 యతి చిత్తస్థి సాఖ్యముల్ దెలియగో శ్రీకా..... 58

ఓ శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! (అన్నాము) శ్రుగులు-వేదములు, అభ్యాసము
 చేసి-చంద్రుని, శాస్త్రగగినుల్-వ్యాకరణము ముదలగు వానిలోగల విషయము
 లన్నింటించి, పరిశీలించి, అప్పింబుల్-పూసిన, జలము, అగ్ని, గాలి, ఆకాశము,
 ఇవిచంచభూతములు, వాక్కు, పాదములు, గుడుము, శిశ్నము, ఇవి యైగు
 కశ్రేంద్రియములు, దర్శనము, శ్రవణము, చవి, నాలుకి, ముక్కు, ఇవియైదు భూకేం
 ద్రియములు, శబ్దము, స్పర్శము, రూపము, రసము, గంధము, ఇవి యైదు క్షియ
 ములు, మూలప్రకృతి, మహత్తు, సహంకారము, బుద్ధి, ఈయిందు నాలుగింటికి
 తర్కము లని పేరు, ఈ శత్రువులను గురించి, మనము-మనస్సుతో, ఆహించి-ఇవి
 నిర్మముగా, అన్యములూ యవి యూహలుచేసి, ఎన్నన్-నిమగ్నించి చూడగా, శ
 రీరము-పైన చెప్పిన యిరు దినాలుగు శత్రుములతోఁ గూడిన దేహము, అస్థిరము-శా
 శ్వతము కాలిది, బ్రహ్మంబు-పరిమాతృ, న్యాయంబు-వాస్తవమైనది, కాంచితమి-
 (మేము) తెలిసికొంటిమి, అంచున్-అని చెప్పుచు, సభలన్-సభలలో, వృథాచన
 ముల్-అనుభవములు లేని మాటలను, చెప్పగ నే-చెప్పటము, (గానిదురు) కాని-
 ఇది నేమంటే, నిర్జితము-పరమహిమనీన, చిత్త-మనస్సునందు, స్థిరసాఖ్యముల్-
 వైరాగ్యమువల్ల గలిగెడు నిత్యసఖ్యమును, తెలియరు-ఎరుగరు.

తా. ఓశంకరా ! కొందఱు అవివేకులు వేదశాస్త్రములు చదివినను శరీరమనిత్య
 మనియు బ్రహ్మపదార్థము నిత్యమనియుఁ జెప్పుచుందురే కాని శరీర మనిత్య మని
 తెలిసినందుకు నాశరీరవాంఛ లుడిగి వైరాగ్యమునుఁ బొందలేరు.

మ. గతి నీవంచు భజించువార లపవర్గం బొందఁగానేల నం
తతముం గూటికి నైచరింప వినలేదా “యాయుర్ఽప్రయ
చ్ఛతి” యంచు న్నొవెట్టఁగా శ్రుతులుసంసారాంధ కారాభిదూ
షితదుర్మార్గులు గానఁ గానబడ వో శ్రీకాళ... .. 59

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! నీవు, గతి-దిక్కు, అంచన-అని చెప్పుచు, భజించువారిలు-నేవించువారు, అపవర్గంబు-మోక్షమును, బొందఁగాన్-పొందుచుండుఁగా, (ఇతరులు) సంరతిమున్-ఎల్లప్పుడు, గూటికి-అన్నముకోరకు, చరింపన్-తిగుడుట, ఏల-ఎందుకు ? అయ్య-జీవితకాలము, అన్నం-తిండిని, ప్రయచ్ఛతి-ఇచ్చుచున్నా, అంచున్-అని చెప్పుచు, శ్రుతులు-వేదములు, ముఖ్యస్వస్-చాటి వేద్యమందుగా, వినలేదా, వారు-ఒకరిని చూచుచు మా-మాగ్ధమునఁ బొందలేని నారు, సంసారాంధకార-సంసార విషయమైన యు-మనెడి, అంధకార-చీకటిచేత, అభిమాషిత-చెడిపోయిన, దుర్మార్గులు-నీచులు, కానన్-కాబట్టి, వారికి, నీవు, కానబడువు-ప్రస్థితుము కావు.

తా. ఓశంకరా ! నిన్ను నమ్మి కొల్పిడు భక్తులు ముక్తిబుడను మాచుచుండియుఁ గొంత రవివేషులు జీవించినవారికి నన్ను దొరికి మానచి వేషములోఁ జప్పిన సంగతి చెబుఁగక పట్టపోసికొను నను బ్రయత్నించుచుండును. అట్లయిన నులకు నీవు ప్రస్థితుము కావు.

మ. రతిరా జుద్ధతి మీఱు నొకపటి గోరాహస్వ ని న్నొల్లఁ బో
నతని స్వీపుచు వేగనొత్తి గవయంబుఁ గోతురు దాఁకిము
గ్రహంబోరాడఁ గి న్ను యన్నడిమి లేగనోవ్వలె శోకాంబ
సీతిపాలై మొగవెట్టఁ గురుపవే శ్రీకా... .. 60

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! క్రిపరిత-అనఁబడుచుండు, రతిరా-మనస్కులఁడ, ఉద్ధతి-గర్వము, మీఱు-అధిక్యుఁడ, గోరా-కొల్పి, నిన్నొ-నిన్ను, నొల్లఁ-అనుచు, గోరా-నిన్ను, నొల్లఁ-అనుచు, నేగన్-స్వరగా, న-నొ-అనుచు, పట్ట-పట్టుచు, గా-యంగా-గడ-సత నెఱుమృగము, కురుప-కరుణించు-అదోరా, శా-అనుగ్రహి, ఉగ్ర-అధుంకరముగా, నొ-అనుచు, కు-కుంబము, ఉ-ఉన్నపట్ట-ఉన్నట్టము అందుండువులయె

క్కయే మధ్యభాగమున, లేగల్వోలే=చిన్నదూడలవలె, శోక=దుఃఖము లనెడు, అనల=అగ్నియొక్క, స్థితిపారై=స్థితికిలోబడి, మొరబెట్టినక=ఆర్తధ్వనులుచేయగా, మనుపవే=రక్షింపుమా.

తా. ఓశంకరా ! విరోధియైన మన్మథుడు నిన్ను నేవించెడివారి మనస్సునకు వికారములు కలిగించి నీసేవనుండిమరలింపఁ బ్రయత్నించుచుండు. నీపైఁగల భక్తిమన్మథవికారములనుఁ బరిహరించి నీసేవకై ప్రసర్తింపఁజేయుచుండు. ఈరెండు ధన్యములతోఁగూడి దృఢభక్తిమరక, పోరాడుచున్న యాబోతుయొక్కయు గవయమృగముయొక్కయు మధ్యనుపడిన లేగదూడవలె పలుకష్టముల పాలై రక్షింపుమని నిన్ను నేడుచుంటిని.

శా. అంతా సంశయమే, శరీరఘటనం బంతావిచారంబె, లో
సంతా దుఃఖపరంపరాన్వితమే, మే సంతా భయభ్రాంతమే,
అంతా నాంత శరీరశోషణమే, దుర్వ్యాపారమే దేహికిన్
చింత న్నిన్నుఁ దలంచి పొందదు నరుల్ శ్రీకాళ..... 61

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! నాంత=అంతములేనివాడా, దేహికిన్=జీవునకు, అంతా=సర్వవిషయము, సంశయమే=సందేహముతోఁగూడినదే, శరీరఘటనంబు=దేహమునుధరించుట, అంతా=సర్వవిధములచేత, విచారంబె=దుఃఖికారణమే, లోన్=మనస్సుతో, అంతా=ఆలోచనయంతయు, దుఃఖపరంపర=దుఃఖములసమూహముతో, అన్వితమే=కూడియున్నదే, మేను=శరీరము, అంతా=అనయసములసమూహమంతయు, భయభ్రాంతమే=భయముచేతప్రవహించుచున్నదియే, అంతా=వ్యాపారమంతయు, శరీరశోణమే=దేహమును తీణింపఁజేయునదియే, (చేయునదంతయు), దుర్వ్యాపారమే=సుష్కార్యమే, నరుల్=మనుష్యులు, చింతన్=విచారముతోఁ (గూడి) నిన్నున్, తలంచి=ధ్యానముచేసి, పొందదు=ముక్తిని పొందలేదు.

తా. ఓశంకరా ! జీవుఁడు పంచభూతాత్మకమైన శరీరమునుధరించి యేమిచేసినను నేమియనుభవించినను పరియంతయు చుక్కిరిచితిభ్రాంతిగఁ జేసి ముఖభ్రాంతిని గలిగించుచు దుఃఖకారణమగుచుండును. మనుష్యుఁడట్టి మిథ్యామఘముకొరకు పలుకష్టములుపడుచు నిన్ను ధ్యానించి ముక్తుఁడు కానేరఁడు.

శా. సంతోషించితిఁ జూలుఁజూలు రతిరాజద్వారసౌఖ్యంబులన్;
శా. తింబొందితిఁ జూలుఁజూలు బహురాజద్వారసౌఖ్యంబులన్;

శాంతింబొందెడఁ జూపు బ్రహ్మపదరాజద్వార సౌఖ్యంబు; ని

శ్చింత న్నాంతుండ నాను నీకరుణచే శ్రీకాళ..... 62

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! రతిరాజమున్నగునియొక్క, ద్వారమువాకిలియొక్క, సౌఖ్యంబులన్ = సుఖములచేత, (స్త్రీసంగమసౌఖ్యములచేత) శాంతింబొందితిమిందెడిని, చాలున్చాలున్ = ఇకనాకాసౌఖ్యములక్కరలేదు, బహువిస్తారమైన, రాజద్వారముప్రభువువాకిటగలిగిన, సౌఖ్యంబులన్ = సుఖములచేత, (రాజసేవలనగలిగెడు సుఖములచేత) శాంతింబొందితిమిందెడిని, చాలున్, చాలున్ = అరాజసేవాసౌఖ్యములు నాకికనక్కరలేదు, బ్రహ్మపదముకైవల్యమనెడు, రాజద్వారముప్రభువువాకిట (కలిగెడు) సౌఖ్యంబు = సుఖమును, మాపుము = కనపరుపుము, శాంతింబొందిదను = తృప్తిబొందిదను, నీకరుణచేత = నీదయచేత, నిశ్చింతన్ = నిర్విచారముతో, శాంతుండను = విరక్తికలవాడను, ఔదున్ = కాగలను.

తా. ఓశంకరా ! నేను శరీరసౌఖ్యములనుభవించినానిని రోసినపాలబడితి. నీవుకరుణాకటాక్షముతోఁ జూచి నామనైరాగ్యముఁ గలిగింపుము.

శా. స్తోత్రం బన్యలఁ జేయ నొల్ల నివృత్తు లోవ్వలె వేసంబుతోఁ

బుత్రిపుత్రకళిత్ర రక్షణకళాబుద్ధిన్ నృపాలాధమున్

బాత్రంబంచుభజింపఁబోదు రిదియు న్భావ్యంబె యెవ్వారి చా

రిత్రంబెన్నఁడు మెచ్చనెంచి మదిలో శ్రీకాళ..... 63

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! (కొందరు) అన్యలకు = ఇతరులనుగురించి, స్తోత్రంబు = పొగడుటను, చేయకు = చేయుటకు, ఒల్లని = ఇష్టపడని, స్తోత్రస్తులోవలె = నియమమందున్నవారువలె, వేసంబుతోన్ = పస్త్రాలంకారములుధరించినరూపముతో, (కూడి) పుత్ర = కూతుళ్ళయొక్కయు, పుత్ర = కొడుకులయొక్కయు, కళిత్ర = భార్యయొక్కయు, రక్షణ = పోషించుటయనెడు, కళా = విద్యతోఁగూడిన, బుద్ధిన్ = బుద్ధితో, నృపాలాధమున్ = నీచుండయిన రాజును, పాత్రంబంచున్ = యోగ్యుడనిచెప్పుచుభజింపన్ = సేవించుటకు, పోదురు = వెళ్ళుచుందురు, ఇదియున్ = ఈరాజసేవచేయుట, భావ్యంబె = న్యాయమా, నేను, ఎవ్వరిచారిత్రంబు = ఎవరియొక్కనడవడిని, మదిలోన్ = మనసులో, ఎంచి = గణనచేసి, ఎన్నడున్ = ఎప్పుడును, మెచ్చను = స్తుతింపను.

తా. ఓశంకరా ! కొందరవివేకులు ఇతరులను స్తుతిచేయమని నియమముపట్టినవారువలె నిన్ను స్తుతింపక యాటవిడ్డలను పోషించుటకై రాజసేవ చేయుచుందురు. నేనట్లు మానవసేవ చేయను.

మ. అకలంకస్థితి నిల్చి నాదమనుఘంటారావమున్ బిందు దీ
 పకభాశ్రేణి వివేకసాధనము లొప్ప న్నూని యానంద వా
 రకదుర్గాటవిలో మనోమృగము గర్వస్ఫూర్తి వారించు వా
 రికెగావీను భవోగ్రబంధలతికల్ శ్రీకాళ.....

64

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! నాదమను=ఓంకారమనెను, ఘంటారావమున్=ఘంటాధ్వని, అకలంకస్థితి=కల్మషములేని నిలుకడతో, నిశ్చలమైన స్థైర్యముతోన నిభానము, నిష్ఠి=ఉంచి, బిందు=బుద్ధియనెడు, దీప=దీపముయొక్క, కళాశ్రేణిన్=కిరణసముహమును, వివేక=యుక్తాయుక్తవిచారణయనెడు, సాధనములు=వలలుమొదలయిన సాధనములను, ఒప్పన్=చక్కగా, పూని=స్మరించి, ఆనందవారక=ఆత్మానందమును అర్జునించెడు అజ్ఞానమునెడు, దుర్గాటవిలోన్=దట్టమైన యడవిలో, (తిరుగుచున్న) మనోమృగము=మనస్సునెడు పూరజంతువుయొక్క, గర్వస్ఫూర్తి=గొప్పరంగును, వారించువారికి=అవంగగొట్టినవారికి, భవ=నింసారమునెడు, ఉగ్ర=భయంకరమైన, బంధలతికల్=శిలెలపంటినంకెల్ల, పీడుగాఁగ=పడలిపోవునుగదా.

ప. ఓశంకరా ! వేటగాండ్లు ఘంటలునాయించియు దీపములు పెట్టియు గలలుపన్నియు, మహావిద్యుదులొకరినొకడుమృగమును పట్టుకొన్నవిధముగా యుక్తాయుక్తవిచారణ నిశ్చయజ్ఞానము గలబుద్ధినుండు ఓంకారమునుస్థిరపరచుకొని భ్రావించుచు అజ్ఞానకృత్యములతో న్యసూరించెడు మనస్సును స్వాధీనపరచుకొన్నవారికి పునర్జన్మములేదు.

మ. ఒకయర్థంబును నిన్ను నేనడుగఁగా నూహించ నెట్లెన బో

మ్మొక విత్వంబులు నాకుం జెందనివి యేమో యంటినా నాదుజి
 హ్వకు నైశర్మిక కృత్యమంతయు సుమీ ప్రార్థించుటేకాని నో
 రికల న్నిన్నును గాన నాకు నశమా శ్రీకాళ.....

65

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! నేను, నిన్నుకొ, ఒకయర్థంబు=ఒక స్తుతను, అడుగఁగాన్=చూచించుటకు, దాహించును=తలచును, ఒకవిత్వంబులు=ఒకపాట్యులు, ఎమో=ఎందుచేతనో, నాకున్, చెందనివి=జూదనివి, ఆనందకరములు కానిక, అని, నీవు, అంటినా=అనెదవేని, నాదుజిహ్వకున్=నానాలుకకు, నైశర్మికకృత్యము=నిహబమైన పని, ఇంతయాసుమి=కవిత్యము చెప్పి నిన్ను స్తుతించుటేనుమా,

ప్రాంచీః కాని=యాచించుటయే కాని, కోరికలన్=కోరికలచేత, నిన్నును, కానన్=చూచుట, నాకు, వశమా=శక్యమగునా.

తా. ఓశంకరా ! భక్తిలేక కోరికలచేత నిన్ను ప్రత్యక్షముచేసికొనుట శక్యముకాదు కాబట్టినిన్నే విధిమైనకోరికలను కోరను. నాజిహ్వాకు కవిత్వము చెప్పట సహజగుణము. గనుక నీవు వద్దన్నను మానకపద్యములుచెప్పి నిన్ను స్తుతింతును.

మ. శుకము ల్గించుక పుష్పము ల్గని ఫలస్తోమం బటంచు న్నిము

త్సుకతం దేరంగఁబోవ సచ్చట మహాదుఃఖంబు సిద్ధించుఁ గ

ర్మకళాభాషలకెల్లఁ బ్రాపులగు శాస్త్రంబు ల్విలోకించు వా

రికి నిత్యత్వమనీషదూరమ గదా శ్రీకాళ.....

66

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! శుకముల్=చిలుకలు, కించుకముల్=మోదుగు పువ్వులను, కని=చూచి, ఫలస్తోమంబటం=పండ్లగుత్తులేమో, అంచున్=అనితలంచుచు, సమత్సుకతన్=ఉత్సాహముతో, తేరంగఁ=తెచ్చికొనుటకు, పోవన్=చెళ్ళఁగా, అచ్చటన్=ఆమోదుగుపువ్వు లున్న చోట, మహాదుఃఖము=గొప్ప విచారము, సిద్ధించున్=కలుగును, కర్మ=నిత్యము చేయఁదగిన సంధ్యావందనము, బ్రహ్మయజ్ఞము మొదలగుకర్మలకును, తండ్రితద్దినము మొదలయిన వైమిత్తికకర్మములకును, కళా=చిత్రములుమొదలగునవి వ్రాయుటకు, భాషలకున్=సంస్కృతము మొదలగు భాషలయందు పాండిత్యముఁగల్గించుటకు, ప్రాపులు=ఆశ్రయములు, అగుశాస్త్రంబుల్=అయినట్టి వేదములు మొదలగువానిని, విలోకించు వారికిఁ=చూచిన వారికి, (చదివిన వారికి) నిత్యత్వమనీష=సత్యమైన బ్రహ్మజ్ఞానము, దూరమగున్=కలుగదు.

తా. ఓశంకరా ! చిలుకలు మోదుగుపువ్వులు పండ్లగుత్తులని భ్రమపడివాని ననుభవించి సుఖింపవచ్చునని యెంతో కుతూహలముతో వానియొద్దకుఁబోగా లాభములేకుండుటయే గాక శ్రమకూడఁ గలిగినట్లుగా నేదోసాక్ష్యము కలుగనని నిత్యవైమిత్తికకర్మలనుఁ దెల్పెడు వేదాధ్యయనము మొదలగునవి చేయువారికి బ్రహ్మజ్ఞానముకలుగకపోవుటయేగాక కొన్ని లౌకికబాధలు కలుగును.

మ. ఒకరింజంపి వదస్తు లై బ్రతుకఁ దామొక్కొక్క రూహింతు రే

లాకొ తామెన్నడుఁ జూరొ తమకుఁ బోవో నంపద ల్పుత్ర మి

త్రకళత్రాదులతోడ నిత్యనుఖమందం గందురో యున్నవా

రికి లేదో మృతి యెన్నడుం గటకటా శ్రీకాళ.....

67

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! (అవివేకులు) ఒక్కొక్కరుఁడొందరు, తాము, ఒకరికొకఁడైతరులను, చంపి, పదములైఁజున్నతస్థితియందున్నవారై, బ్రతుకకొకఁడీవిండుటకై, ఊహించుదుఁడలఁచింతురు, ఏలాకో (అదురాలోచన) ఎందుకో, తాము=అట్టిగురాలోచనచేయువారు, ఎన్నడున్=ఏకాలమందైనను, చావరో=చచ్చిపోరో, ఎంచుదలో, తమకున్=అట్టిగురాలోచనలుచేయువారికిని, పోవో=నశింపవా, పుత్ర=కొడుకులతోను, మిత్ర=స్నేహితులతోను, కళత్రాదులతోడకొ=భార్యమొదలగువారితోను, నిత్యముఖము=కాశ్యపిగాఖ్యము, అందంగందురో=పొందుదుగా, ఉన్నవారికి= (నకుగురువాలుపట్టిపట్టికి) ఉన్నశిష్యులుమొదలగువారికి, ఎన్నడున్=ఎప్పుడొకైనను, మృతి=చాఫు, లేవో=కలుగకో, కటకటా= (ఇట్టితలంపు) ఎంతకష్టమైనది.

తా. ఒకంకరా ! నొందఱువివేకహీనులు తమమఁ దమభార్యబిడ్డలు మొదలగువారికి నెన్నటికి చావులేదని తలఁచి యితరులను జంపయూ పరులను బాధించియు తాము సౌఖ్యపడవలయునని లలంఱును. ఇది మిక్కిలికష్టమును కలిగించును.

తా. నీకారుణ్యము గల్గినట్టివరుఁడేనిచాలయంబుం జూరం
దేకారుణ్యపుమాట లాడ నరుగం దెవ్వరితో వేషముల్
గోరొ దేనుతము లభింపఁ డిల నేకప్రప్రకారంబులన్
జీకాకై చెడిపోదు జీవదశన్ శ్రీకాళ.....

68

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! కారుణ్యము=నీయొక్కదయ, కల్గినట్టివరుఁడు=కలిగినమనుష్యుఁడు, ఏనిచాలయంబు=ఏనీయొక్కయింటిని, చూరండు=ప్రవేశింపడు, ఎవ్వరితో=ఎవరితోనైనను, ఏకారుణ్యపుమాటలు=ఏదీనవాక్యములను, అడన్=చెప్పటకు, అడుగిండు=చెప్పుడు, ఏవేషముల్=ఎటువంటి పటాటోపములను, గోరొడు=స్వీకరింపడు, ఏమతిముల్=వష్టముతము మొదలగునానిలో వేనినైనను, భజింపఁడు=పొందఁడు, ఇలకొ=భూమియందు, జీవనదశన్=జీవించియున్నకాలమునందు, ఏకప్రప్రకారంబులన్=కష్టమునుగలిగించెడునేపనులచేతను, చీకాకై=బలహీనుడై, చెడిపోఁడు=కష్టనష్టములనుబొందఁడు.

తా. ఒకంకరా ! నీదయకుఁబాత్రుడైనభక్తుడు నీయాలయమునే ప్రవేశించి తనదశను నీతో మనవిచేసికొనుచు నీకుఁ బ్రియములైన భస్మము రుద్రాక్షమాలికలు మొదలయినవి ధరించి కైవసులేమునే స్వీకరించి నీకుఁ బ్రియమైన వ్రతములు, ఉపవాసములుచేయుచుండును గాని యితరము లేవియుఁ జేయడు.

కా. జ్ఞాతు ల్లోహులు వారు నేయుకపటేర్పాది క్రియాదోషము లో
 మాతంద్రాన సహింపరాదు ప్రతికర్మం బించుకే జేయఁగాఁ
 బోతే దోషము గాని మాని యతినై పోఁగోరికన్ సర్వదా
 చేతఃక్రోధము మాని దెట్లు సడతున్ శ్రీకాళ... .. 69

టీ. కాళహస్తీశ్వరా ! జ్ఞాతుల్=పిదపిండి పిత్తిండివారిబిడ్డలు, ద్రో
 హులు=చంపదలంపుకలవారు, వారు=అట్టిదు రాలోచనగల జ్ఞాతులు, చేయు=చే
 యునట్టి, కపట=మోసము, ఈర్ష్య=ఓర్వలేమి, ఆది=మొదలగువానితోఁ (గూడిన)
 క్రియాదోషముల్=పాపకార్యములును, సహింపరాదు=ఓర్వకర్మముకాదు, మా
 తంద్రాన=మాతండ్రిగోడునమా, ప్రతికర్మంబు=నిత్యవైయితికములైన అన్నిపను
 లు, ఇంచుచే=జొంచెమే, చేయఁగాఁబోతే, పోషము= (మనస్సునకు) వ్యాకులము,
 (కలుగును) కానన్=కాబట్టి, మాని=కర్మపరిత్యాగము చేసి, యతినై=సన్యాసివై,
 పోఁగోరికన్=చెళ్ళఁడలంచితివా, సర్వదా=ఎల్లప్పుడు, చేతఃక్రోధము=మనస్సునందు
 అహంకారము, మానగు=నిడువగు, ఎట్లు=ఏవిధముగా, నడితుక=ప్రవర్తింతును?

తా. ఓశంకరా ! జ్ఞాతులుపెట్టెడు సహింపరాని బాధలఁలన మనస్సిమిత
 ముండుదు. కాబట్టి గృహస్థశ్రమములోనుండి నిత్యవైయితికకర్మము చేసి కృతార్థుఁ
 డనుకొనెరను. సన్యాసివై కర్మపరిత్యాగము చేసినను కామక్రోధాదులు విడువవు
 కాబట్టి దానివలనను కృతార్థుఁడనుకొనెరను. ఆశ్రమధర్మములు పడిచి ముక్తికైసర్వ
 దా నిన్ను నేపించుచుండును.

మ. చదువు తేర్చి సంశయములు నేర్పచ్చాభాషణప్రదలన్

వదరన్ సంశయభీకరాటపులఁ గ్రోవట్టన్ పర్తింపఁగా

మదనక్రోధగోళు లందుఁ గని భీమప్రాధిచేఁ దాఁడఁ

జెదరుం జిత్తము చిత్తిగింపఁగదవే శ్రీకాళ.....

70

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! చదువుల్=విద్యలు, నేర్పిన=అభ్యసించిన, పండి
 తాదములు=నీచులయినపండితులు, నేర్పచ్చా=తియియచ్చునచ్చిట్లుగా, భాషణ=మా
 టలాడట చేతను, ప్రదల=అటలాడుట చేసెను, వదరన్=నిరర్థకముగా మాటలాడ
 గా, సంశయ=సంశయములనెడు, భీకర=భయంకరమైన, అటపులన్=అడవులలో,
 త్రోవల్=వ్యామూర్త్యులనెడు దారులను, తప్పి=అతక్రమించి, విడిచి యని భావ
 ము, పర్తింపఁగాన్=పడ గా, అంగుల్=అన్యాయములనెడు రెప్పుదాసులయందు,
 మదనక్రోధ=కామక్రోధములను, కని=నిలబోయవాండ్రు, భీమప్రాధిచేన్=

భయంకరమైన యాటోపముచేత, తాళినన్=ఎదుర్కొనిరాగా, చిత్తము=మనస్సు, చెదరున్=వ్యాకులపడును, (నామొఱును) చిత్తగింపఁగదవే=అదరముతోవినుమా.

తా. ఓశంకరా ! అడవిలోదారికప్పినవాఁడు చోరకిరాతులనుజూచి వ్యాకులపడుచుండువిధముగా శాస్త్రములు చదివెయు సత్త్వవర్తనములేక స్వేచ్ఛగా విహరించెడువారియొక్క సందేహోద్వేదములయిన వాక్యములువిని కామకోర్కములు గలిగియుండెడు నాచపలచిత్తమునకు దృఢభక్తి నొసంగుము.

శా. రోసిందేటిది రోత లేటివి మనోరోగస్తుడై దేహీ తాఁ

బూసిందేటిది పూత లేటివి మదాపూర్తంబు లీదేహముల్

మూసిందేటిది మూత లేటివి సదా సూధత్వమే కల్లగా

జేసిందేటిది చేత లేటివి వృధా శ్రీకాళ.....

71

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! దేహీ=మనుష్యుడు, మనోరోగస్తుడై=మనోవ్యాధులతోఁ గూడియున్నవాడై, (ఉండెనేని) రోసింది=విడిచినది, ఏటిది=ఏదియుండును, రోతలు=అపవ్యాములు, ఏటివి, ఏవియుండును, ఈదేహముల్=ఈశరీరములు, మదాపూర్తంబులు=గర్వముతోనిండినవి, (అయియుండెనేని) పూసింది=పూసికొన్నది, ఏటిది=ఏదియుండును, పూతలు=పూసికొనుటలు, ఏటివి=ఎక్కడివి, సదా=యెల్లప్పుడు, సూధత్వమే, అజ్ఞానమే, కల్లగాన్=కల్లయుండెనేని, పూసింది=కప్పివేయబడినది, ఏటిది=ఏదియుండును, మూతలు=కప్పనవి, ఏటివి=ఏదియుండును, (మనుష్యుడు) వృధా=స్వర్గమైనపనులను, (చేయుచుండెనేని) చేసింది, ఏటిది, చేతలు=చేయుటలు, ఏటివి=ఎక్కడివి.

తా. ఓశంకరా ! వివేకములేక గర్వముతో నిండి యనేకకోరికలు కోరుచు వ్యర్థముగాఁ గాలము గడపువాఁడు వైరాగ్యము లేనివాఁడు.

శా. శ్రీశైలేశు భజింతునో యభవుఁ గాంచీనాథు నేవింతునో

కాశీవల్లభుఁ గొల్వఁబోదునా మహాకాళేశుఁ బూజింతునో

నాశీలం బున్నవై మేరు వచుచున్ రక్షింపవే నీకృపా

శ్రీశృంగారవిలాస హాసములచే శ్రీకాళ... ..

72

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! శ్రీశైలేశున్=శ్రీశైలపర్వతమునందుండు మల్లికార్జునస్వామిని, భజింతునో=సేవింతునా? కాంచీనాథున్=శివకంచిలోనున్న, అభవున్=శివుని, నేవింతునో=కొల్తునా? కాశీవల్లభున్=కాశీలోని నసించిన విశ్వేశ్వరుని, కొల్వన్=సేవించుటకు, పోదునో=చెళ్ళుదునా? మహాకాళేశున్=(ఊజ్జయినిపట్టణములోనున్న)మహాకాళస్వామిని, పూజింతునో=పూజనేయుదునా? నాశీలంబు=నామన

స్సు, అణువైనన్=స్వప్నమైనది అయినప్పటికి, మేరువనుచున్=మేరువుసర్వతమంత
గొప్పగాఁదలంచుచు, నీ=నీయొక్క, కృపాశ్రీ=దయాసంపదతో (కూడిన), శృం
గారవిలాస=శృంగారచేష్టలతోఁ (కూడిన), హాసములచేఁ=మందహాసములచేత,
రక్షింపవే=రక్షింపుమా.

తా. ఓశంకరా ! నేను శ్రీశైలముకాశీమొదలగు పుణ్యక్షేత్రములకుఁబోయి
యక్కడనుండెడు నీలింగములనుఁ బూజింప శక్తిలేనివాఁడనై యవన్నియు నీవేయని
భావించుచుంటి కనుక నన్నుదయతోఁ జూడుము.

మ. అయివారై చరియింపవచ్చుఁ దంపాదాంభోఽతీర్థంబులన్
దయతోఁ గొమ్మవచ్చు నేవకుని యధిస్థానదేహదు ల
న్నియు నాసామ్మవచ్చు గాని సిరుల స్నిందించి నిన్నాశ్రిని
స్మియింపిం గాఁగరాదు పండితులకున్ శ్రీకాన్... 73

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! (జనుఁడు) అయివారై=గురువై, చరియింపవ
చ్చున్=తిరుగవచ్చును, తన=తనయొక్క (గురువుయొక్క) పాదాంభోజ=పాదపద్మ
ములయొక్క, తీర్థంబులన్=నీళ్ళను, కొమ్మ=స్త్రీకరింపుము, (అని) దయతోఁ=
కరుణతో, అనవచ్చున్=చెప్పవచ్చును, నేనకుని=దానుఁడనగునీయొక్క, అర్థ=
ధనము, ప్రాణ=ప్రాణములు, దేహ=శరీరము, ఆదులు=మొదలయినవి, నాసామ్మ=
నాయధీనమైనవి, (అని) అనవచ్చున్=చెప్పవచ్చును, కాని=ఇంక నేమనగా, సిరు
లన్=సంపదలను, నిందించి=చూపించి, విడిచిపెట్టెనునిభావము, అత్మ=తమ
యొక్క, నిష్క్రియతన్=కర్మపరిత్యాగముచేత, నినున్=నిన్నును, కానఁగన్=
చూచుట, పండితులకున్=శాస్త్రములుచదివినవారికి, రాదు=శక్యముకాదు.

తా. ఓశంకరా ! కొందరుశాస్త్రములుచదివి మతగురువులమని మేరుపెట్టు
కొని తమపాదోదకమును శిష్యులచే త్రాగించి నీయర్థప్రాములు ఆచార్యాధీనములు
నుమా యని చెప్పుచుందురేకాని ద్రవ్యవాంఛలు విడిచి సర్వసంగపరిత్యాగము జేసి
వైరాగ్యమునుఁ బొందలేరు.

శా. మాయాజాండకరండకోటిఁ బొడిగా మర్ధించిరో విక్రమా
జేయుం గాయజుఁ జంపిరో కపటలక్ష్మీమోహముం బాసిరో
యాయుర్ధాయభుజంగమృత్యువు సనాయాసంబునన్ గెల్పిరో
శ్రేయోదాయకు లాదు రెట్టు లితరుల్ శ్రీకాళ..... 74

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! ఇతరుల్=నీకంఠెనితరదేవతలు, మాయా=మాయ
చేతకల్పింపబడిన, అజాండు=బ్రహ్మాండములనెడు, కరండ=బరణించివలయొక్క,

కోటి=నమోనామును, పొడిగాక=మార్గముగా, మర్థించిరో=నూరిరా? విక్రము=చరాక్రమముచేత, అజీయున్=జయింపశక్యముకాని, కాయజాన్=మన్మథుని, చంపిరో=చంపినారా? కపట=సంచనలతోఁగూడిన, లక్ష్మీ=సంపదయందు, మోహమున్=అభానమును, పాసిరో=విడిచిరా? ఆయుర్దాయ=జీవిత కాల మనెడు, భుజంగ=త్రాచుపామువంటి, మృత్యువున్=మృత్యు దేవతను, అనాయాసంబునన్=కష్టములేకుండగా, గోగ్నిరో=జయించిరా? క్షౌణాదాయకులు=ముక్తిరూపమైనలాభమునిచ్చువారు, ఎట్టులు=ఏకాధిముగా, ఔగురు=కాగలరు

తా. ఓశంకరా ! నీవు మహానాట్యముచేసి యనేక బ్రహ్మాండములను నలుగఁగొట్టి, ఎరర బలముచే జయింపశక్యముగాని మన్మథునిజయించి మహావైరాగ్యముగలిగి సంపదలనొల్లక, సకలజంతువులనుఁజంపెడు మృత్యువును జయించితి. కావున నిన్ను శ్రయించువారికి నెకల క్షౌణ్ములొక్కగుండు సీయంబుగల గుణవిశేషములతో నొకమైనను విరుదలయందులేకుండు నచే నట్టివారి నాశ్రయించినంపువలన నేమియు లాభములేదు.

మ. చపిగా జూడ వింగ మూర్ఖుని దనూపంఘర్షణాస్విన మొద వినిగ్మించెదవేల జంతువుల నేత్రత్రీడలే పాశిక
వ్యవహారంబులు నేయు నేమిటికి మాయావిద్యచే బ్రొద్దువు
చ్చి వినోదంపంగ దీన నేమిఫలమో శ్రీకాళ..... 75

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! చవిరుచి, కాన్=కనుకొనుటకు, తెలిసికొనుటకీ విభావము, మూడన్=రూపములను చూచుటకు, వినంగన్=శబ్దములనువినుటకు, మూర్ఖునన్=గంభయుననాఘ్రాణించుటకు, వాసనచూచుటకీ విభావము, తనూసంఘర్షణ=శరీరసంపర్కమువలన, ఆస్వాదము=సుఖానుభవము, ఓంబన్=పొందుటకు, జంతువులకొ=ప్రాణులను, ఏల=ఎందుకు, వినిగ్మించెదవు=పుట్టించుచుంటివి, ఏత్రత్రీడలే=(నీయుక్తి) ఈనోదములే, పాతకవ్యవహారంబులు=పాపకృత్యములను, చేయుకొ=కలుగఁజేయును, మాయావిద్యచే=మాయయనెడునింద్రజాలముచేత, బ్రొద్దువుచ్చి=కాలముగడిపి, వినోదంపంగన్=ఆడుకొనుటకు, ఏమిటికి=ఎందుకు? దీనన్=ఈయాటచేత, ఫలము=లాభము, ఏమి=ఏమియున్నది.

తా. ఓశంకరా ! యింద్రజాలమాడువాఁడు చిత్రవిచిత్రములు కనపరచినట్లుగా నీవు జంతువులకుఁ జూచుటకు నేత్రములను వినుటకుఁ జెవులను వానచూచుటకు ముక్కును రుచులను తెలిసికొనుటకు నాలుకను చల్లఁదనము వేఁడిమిని తెలిసికొనుటకు శరీరమును వర్మస్పృశముగా స్పృశించితివి. అవివేకులువారిని విద్యుత్తులయందు

ప్రసర్తింపఁజేయలేక దుర్వృత్తులయందుఁబ్రసర్తింపజేసి పాపములుచేయుచున్నారు. ఇట్లుచేయుటనలన నీకేమిలాభమా తెలియదు.

మ. వెనుకం జేసిన ఘోరదుర్దశలు భావింపుగ రోఁతయ్యెనున్,
వెనుక స్మందుట వచ్చుదుర్దశము ల్వీక్షింప బీఱయ్యెనున్,
నను నేఁ ఊడగ నావిధు ల్లలఁపఁగా నాకే భయంబయ్యెడుం,
జెనకుం జీకటి యయ్యె గాలమునకున్ శ్రీకాళ..... 76

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! వెనుకన్=ఇంతకుముందు, చేసిన=నేను చేసినటువంటి, ఘోర=భయంకరమైనటువంటి, దుర్దశలు=నుష్కార్యములు, భావింపన్=తలచుకొనగా, రోఁతి=అనశ్వాసు, అయ్యెడున్=అగుచున్నది, వెనుకన్=ఇంతకు పూర్వకాలమందును, ముందున్=ఇటుపిమ్మటను, వచ్చు=రాబోయెడు, దుర్దశములు=చెడ్డచావులు, ఆకాలమరణములనిభాసము, వీక్షింపన్=చూడగా, బీతు=భయము, అయ్యెడున్=కలుగుచున్నది, ఏన్=నేను, ననున్=నన్నును, చూడగాన్=చూడగా, నావిధున్=నేనుజేసినపనులను, తలపఁగాన్=తలచికొనఁగా, నాకే, భయంబు, అయ్యెడున్=అగుచున్నది, కాలమునకున్=నాయొక్కజీవితకాలమునకు, జెనకుంజీకటి=బాధించునట్టియజ్ఞానము, అయ్యెన్=కలిగినది.

తా. ఓశంకరా ! యింతవరకు నాజీవితకాలమును నజ్ఞానముతోఁగడపిన నేను, ప్రజలనుభవిం చెడికష్టములను, నింతకుముందు వచ్చినవారిని, నికచానబోయెడువారిని తలచిచూడఁగా నాను నీదురవస్థలు కలుగునని భయపడి యవిలేకుండుఁజేయుమని నిన్నుఁబ్రార్థించుచుంటి.

మ. పరిశీలించితి మంత్రశంత్రములు, చెప్పన్వొంటి సాంఖ్యాదియో
గరహస్యంబులు, వేదశాస్త్రములు వక్కాణించితిన్, శంక వో
దరయం గుమ్మడికాయలోని యవగింజంతై, నమ్మించి సు
స్థివిజ్ఞానమత్రోవఁ జెప్పఁగదవే శ్రీకాళ..... 77

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! నేను, మంత్ర=గాయత్రి మొదలగుమంత్రములను, తంత్రములు=పెద్దలుచెప్పిన సిద్ధాంతములను, పరిశీలించితిని=చక్కగా తెలిసికొంటిని, సాంఖ్యాది=సాంఖ్యశాస్త్రము మొదలగువానిలోను, యోగ=యోగశాస్త్రము మొదలగువానిలోను, (కలిగిన) రహస్యంబులన్=మర్మములను, చెప్పన్=(పెద్దలు) బోధింపఁగా, వింటిని=వినియుంటిని, వేదములు, శాస్త్రములు=వ్యాకరణము మొదలైనవి, వక్కాణించితిన్=చదివితిని, అరయన్ (ఎంత) పరిశీలించినను

కంక = (నాకుగలిగిన) సందేహము, గుమ్మడికాయలోన, యవగింజంతఃధాన్యపుగింజతోసమానమైనది, అయినన్ = అయినప్పటికి, పోదు = నశింపదు, నమ్మించి = [నాకు] నమ్మకముపుట్టించి, సుస్థిర = మిక్కిలిదృఢమైన, విజ్ఞానము = విశేష జ్ఞానముయొక్క, ప్రవ = మార్గమును, చెప్పగదవే = బోధింపుమా.

తా. ఓశంకరా ! వేడుములు శాస్త్రములు మొదలగునవి యెన్నిపర్యాయములువిమర్శించినను నాకుఁ గలిగిన సందేహము కొంచెమైనను తీరలేదు. నీవునావంటే బానిసవృత్తిని యుమని గున్నఁ బ్రార్థించుచుంటా.

మ. మొదల జేసినవాఁ ధర్మములు నిరూపణంబుగాఁ జేసి గు

గ్గుగులై యిప్పుడు వాని స్థితియు లోర్పం దమ్ము దైవంబున

న్యదై తా నున్న గుగాత్ములై దమప్రోవం బోవకే యేలచే

నెడలొ మోందు దుంచి చూడ కథముల్ శ్రీకాం . . . 78

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! అధముల్ - అచలు, మొదలన్ - మొదటి, పూర్వకాలము లంగ, చేసినవారిర్థములు - చేసినవారియొక్క పుణ్యకార్యములను, నిరూపణంబుగాన్ = మొదలులేకుండా జేసి, గుగ్గులై = వెడ్డగర్వముగలవై, ఇప్పుడు = ఈమయుమంగు, వారు - ఇతరులుచేసిన పూర్వకార్యములను చెరిచినవారు, అధర్మములు - పాపకార్యములను, నెడన్ = చేయగా, నైనంబు = దేవుడు, లాను, ఉన్నన్ = ఉండనేని, తమ్ముక్ = అగుహ్మకార్యములు చేయువారిని, స్వర - స్వర్గా, గుగాత్ములు = గుర్తార్థులు, ఎల్లన్ - అందరు, తమప్రోవన్ - తాము చేసినన్ని అగ్రపాపములనలగ గలిగెడు మార్గమునుండి, పోవరె - వెళ్ళరా, మో - రావోపుష్టినఖములను, తలంచి - ఆలోచించి, చూడక - అనివోనలేక, (పాపములను) ఏలచేనదగ్గ - ఎందుకుచేయుచున్నావో

తా. ఓశంకరా ! ఇతరుచేసినపూర్వకార్యములను స్వరూపనా నముచేసిన పాపములుచేయువారికి దేవుడు తిగి నలమిచ్చును ఇం లెకొక యివివేక్షిలు పాపములుచేయుచుండును.

శా. కా సంతైస సుగు గూర్చునొ నునఃకామంబు నీజేర్చునో

పీగు బై ను చెంటి నచ్చునో పగ్గవృత్తి గావించునో

దోనగు ల్పెడఁబాపునో వలచి గ దోడ్మిముం జూపునో

చీ! సంసారదురాశ యే లుడున్ శ్రీకాళి . . . 79

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! సంసార = సంసారమునమైన, సరాళ = వెడ్డదనయాళ, నఖంబు - సౌఖ్యమును, కాంక్షన్ = కోరికచేసినను, నర్చునో - కలుగఁజే

యునా? మనకామంబులు=మనసులో గలిగెడుకోరికలను, ఈడేర్పుతో=సిద్ధింపజేయుతో, వీసంజైనను=ఏర్పల్పవస్తువైనను, వెంటన్=తనతోఁగూడ, వచ్చునో, జగత్=లోకమందు, విఖ్యాతి=విశేషకీర్తిని, కావించునో=గలుగజేయునా, దోషంబుల=పాపములను, పెడఁబాపునో=నాశనము చేయునా, నలదినన్=కోరితే, తోడ్తోన్=కోరినవెంటనే, మిమున్=మిమ్ములను, చూపునో=కనబరచునా, చీ=నింద్యమైన, సంసారమరాశన్=సంసారివిషయమైనను రాశను, ఏల=ఎందుకు, ఉడుపవో=తగ్గింపవో.

తా. ఓశంకరా ! ఏ సాఖ్యములను కలుగఁజేయక సర్వాంగములకు మూలమైన సంసారదురాశను తొలఁగింపుము.

మ. ఒకపూటొచ్చుక కూడు తక్కువగునే వోర్పొగలే దెండ్రో

పక నీడ నెవ్వనకు, జగిం జడిచి కుంగులైత్తుఁజూచు, వా

నకు నిల్లియు దూరు, నీశయపు; దీన నెచ్చు సాఖ్యంబు రో

సి కడాసింపరు గాక మర్చుకటా ! శ్రీకాళ.....

80

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! ఈశమయ=ఈదేవాము, ఒకపూట, కూడు=అన్నము, ఇంచుక=కొంచెము, తక్కువ=లోటు, అగునే=అయిన్నియుతే, దేర్పొగలేరు=ఆకలినిసహించలేరు, ఎండ్రు, ఒక=కొంచెపరీతి, నీడన్=చల్లనిచోటును, వెడకును, చలిన్=చలిచేత, జడిచి=నయపడి, కుంగులు, ఎత్తునోన్=దాపుకొనుటకు, చూచున్=ప్రస్తుతించును, వానకు, (నీచి) ఇల్లియు, దూరును=ప్రవేశించును, దీనన్=ఈదేహముచేత, సాఖ్యము=కలిగెడునుఖమును, రోసి=అసహించుకొని, మర్చులు=మనుష్యులు, కడ=దీనియెక్కు తుదను, (మోక్షమును) ఆశించరు=కోరరు.

తా. ఓశంకరా ! ఆకలికి ఎండ్రు వానకు చలికి పహించలేనిదై నశించునట్టి యీదేహమునునమ్మి మనుష్యులు ముక్తికొరకుఁ బ్రయత్నింపరు.

శా. కేదారాదినమస్తతీర్థములు లోరైఁజూడఁ బో నేటికిన్;

గాదాముంగిలి వాఁగారి, కనుపే కైలాసశైలంబు, మీ

పాదధ్యాసము సంభవించునపు డే భావింపఁగా జ్ఞాన

క్షీదారిద్ర్యులు గాఁక లోకులకటా ! శ్రీకాళ.....

81

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! భావింపఁగాన్=తలచిచూడఁగా, నీపాదధ్యాసము=నీపాదములపైఁకి, సంభవించినపుడే, కలిగినమయమందే, ముంగిలి=వీధిగుమ్మము, వారణాసి=కాసి, కాదా, (అగును) కడుపే=హృదయమే, కైలాసశైలంబు=కైలా

సపర్యతము, (కాదా=అగును) కేదారాది=కేదారము మొదలయిన, సమస్తతీర్థములు=సమస్తమైనపుణ్యక్షేత్రములును, కోల్కన్=కోరికతో, చూడఁబోన్=చూచుటకై వెళ్ళుట, ఏటికిన్=ఎందుకు? లోకులు=జనులు, జ్ఞానలక్ష్మీ=జ్ఞానంపదతో, దారిద్ర్యము=కూన్యమైనవారు, కారే=కారా? అగుదురు, (జ్ఞానము లేనివారనుట) అకిటా=ఎందుకయ్యెను.

తా. ఓశంకరా ! కనయింపు నేయుండి భక్తజ్ఞానుగలిగి నిన్ను నేవించు వారివ్యాదయుములయును క్షాంతిని నొందువలె నీవు సునిదఁడైయుండువు. అట్టి భక్తిజ్ఞానమును నీవారు కొందరు పుణ్యక్షేత్రములను నేలమందురు.

మ. తిమకా నొప్పు బాంగి గాద పద్రవ బలుల ముద్దిలగ
గ వాళావోగము నేయునెన్ను నొక గు బట్టి వైగాగ్యహ
శముల బట్టి నొచ్చి కనునాన స్తభంగున్ గట్టివై
చి గుగ బెన్నుక గల్గె 'మగద' శ్రీకా ... 82

టీ. శ్రీకాళహస్తిశివరా ! తిమము-మోహము, నీ-నీయంపదగా, పరా-నాదా=ఎరిశ్రీయ, పద్రవంబు-పద్రవమును, ముద్దిలంగన్=దొంగిలించుటను, మహోగ్యంగు-గొప్పమున్నమును, చేయు-చేయునట్టి, నెమ్మనముగొగ్గ-మన్ననెడు గొంగు, పట్టి-పట్టుకొని, వైగాగ్యపాశమున్=కోరికలుకోవలసినట్లుయనెడు పాశము, చుట్టి-చుట్టవెట్టి, ఓగించి=గట్టిగాకట్టి, నీదుచరణ-నీపాదములనెడు, నంధంబునన్-నాటయందు, కట్టినది-కట్టిపెట్టి, ఎప్పుడున్-ఎల్లప్పుడు, మురంగు=అంగము, కట్టె-కలుగుటలుగా, చెరుంగదవే=చేయుమా

తా. ఓశంకరా ! రామునిగల వేసినవారిని బట్టి నొచ్చి బొండ్లలో పెట్టించినదియుగా నొక వరశ్రీయను ప్రేమించి పదనము పహరింపఁ బ్రయత్నించెను నామనస్సునకు భోగవాంఛలు కలుపఁగ నీ పదభ్యానము చేయుటయం జేసిరపదపుము.

శా. వేధంబులగ గాదు గాని భువిలో విద్వాంసులం జేయనే
లా? ధీచాతురి జేసె జేసెగుణ మాపాటనే పోక తను
ద్యాధాదుర్ కలిగింపనేల యగి కృత్యం బైవ మర్యాదలం
జీ ! ధాత్రీశుల జేయనేటి కకిటా శ్రీకా..... 83

టీ. శ్రీకాళహస్తిశివరా ! వేదన్=బ్రహ్మను, తిట్టంగరాదు=తిట్టమాడదు, కారి=ఇకనేనగుగా, భువిలోన్=భూమియందు (అబ్రహ్మ) విద్వాంసులన్=పండి

కులను, చేయన్=సృజించుట, ఏలా=ఎందుకు? ధీచాతురిక=బుద్ధికుశలతను, చేసినగులాము=చేసినదానుడు, ఆపాటనే=అంతమాత్రముతో, పోక=ఊరుకొనక, తుద్యాధారుల్=అకలిబాధ మొదలగువానిని, కలిగింపన్=కలిగించుట, ఏల=ఎందుకు? అని=అట్లుచేయుట, కృత్యంబు=స్వభావసిద్ధమైనపని, అయినన్=అయినయెడల, ధాత్రీకులన్=రాజులను, దుర్మార్గులన్=చెడ్డవారినిగా, చేయన్=చేయుట, ఏటికి=ఎందుకు? అకటా= (ఇట్లుచేయుట) ఎంతకష్టము.

తా. ఓశంకరా ! బ్రహ్మదేవుడా పండితులకు విశేషబుద్ధిచాతుర్యమును కలుగజేసి యంతటితో నూరుకొనక వారికి నాకలిబాధను కలుగజేసెనుకాని వారినాదరించి వారిబాధలను తొలగించెడురాజులను సృజింపక పోవుట చాల విచారకరముగా నున్నది.

మ. పుడమి న్ని న్నొకబిల్వపత్రమున నేః బూజించి పుణ్యంబునున్
బడయన్నేరక పెక్కుదైవములకున్ బప్పుల్ ప్రసాదంబులు
గుడుముల్ దోసెలు సారె సత్తులుకున్ గుడ్డిపురుం జెట్టుచుం
జెడియెందుం గొండాక పోదు నకటాశ్రీకాళ..... 84

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! పుడమిన్=భూమియందు, (కొందరు) ఒకబిల్వపత్రముననేఒక్కమారేడుదళముచేతనే, (నిన్నును) పూజించి, పుణ్యంబునున్=పుణ్యమును, పడయన్నేరక=పొందఁజాలక, పెక్కుదైవములకున్=అనేకదేవతలకు, పప్పులు, ప్రసాదంబులున్=అన్నములను, గుడుములు, దోసెలు=రొట్టెలు, సారె సత్తులు=జంతికలు, అటుకులు, గుడ్డిపురున్, చెట్టుచున్, చెడి=చెడిపోయి, ఎందున్=ఏవిషయమందును, కొండాక=ఉపయోగము లేక, పోదురు=తిరుగుచుండురు.

తా. ఓశంకరా ! కొందరుఒక్క మారేడుదళముతో నిన్నుఁ బూజించి పుణ్యాత్ములుగాలేక యితరదైవములను నేవించుచు గానివలనను గృతార్థులు గాకున్నారు.

శా. విత్తజ్ఞానము పాదు, నిత్యము భవావేశంబు రిత్తంబు, పు
న్మత్తత్వంబు తవంకురం, బృలిముల్ మాతాకు, లత్యంతదు
ర్నిత్యుల్ పువ్వులు, పండ్లు చుక్కధముఖాచిర్యాతదోషంబులుం,
జిత్రాభ్యుదయనింబభూజమునకున్ శ్రీకాళ..... 85

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! చిత్ర=మనస్సెడు, అభ్యున్నతగొప్పదైన, నింబభూజము నకున్=వేపచెట్టునకు, విత్తజ్ఞానము=ధనకాంతో, పాదు=బోదె,

నిత్యము=నిల్లన్నడు, భవావేశంబు=సంసారవిషయమై మైమరచితిరుగుట, రక్షంబువు=పోషించెడునీరు, ఉన్నతత్వంబు=గర్వము, తదంతురంబు=ఆచెట్టుయొక్క మొలక, అన్యతముల్=అసత్యములు, మాతాకులు=రెండవమాటుగఁగిన ఆకులు, అత్యంతదుర్వృత్తు=మిక్కిలి చెడుచనులు, పువ్వులు, మన్మథముఖ=కామము మొదలగువానిలన, ఆనందాత్మ-పుట్టి, గోపంబుల్=పాపములు, పండ్లు=ఫలములు.

తా. ఓశంకరా ! మనస్సుచెడువేషచెట్టు గనరాంక్షయనెడు బోగలోపుట్టి సంసారాశయనెడు నిశ్చలన పోషించునీ గర్వమనెడు మొలకకఱిగి యసత్యములనెడు ఆకుమొడిగి రుద్రస్వాగుండు పువ్వలగఱిగి కామగ్రాహకవలన గలిగెడు పాపములందుండుగల మువ్వచెట్టులనెడపండ్లకలుగునట్లుగా సంసారులన బలవంతులు అర్థంచు.

శా. ఓశంకరా నన్నముల నెంచు మయగిరి, స్థితిస్థిమిల్ వ్రాసియి
మానారం గొండు మయగిరి, మున్నెబ్బ పదిని
ప్లాపూర్తి బరియిగి మయగిరి సాగింపులగాక శీ

శీ ప్లాగి బాధా నిజనూ శ్రీకా 86

టీ శ్రీ కారవాస్తవీశరా ! శీవోన్=శీవీడు, (నిన్నుఁ కృతినాయమిగా నేర్పరచి, కర్మము, దష్టచక్షుతదాన్=వ్రాయుచుండు కవియును, నీపద్యముల్=స్తుతితోగూడి అధ్యములు, గ్రా, ఇమాత్ర, పాంశోనరితునీ=చదువుదును, అన్నయకతున్=అ వెప్పెడునాడును, మంజుప్రసంగి=మనోహరమైన నీకథనుఁ దెప్పెడు ముక్తియును, ఇష్టపూర్తి=నోరికీ శీరునట్లుగా, పరియించుచున్న యతడున్=నీవువెడువాడును, సద్బాంధుల=మంచిచుట్టులు, కాక=కాని, పృష్టాగత=యోగింబంధు వలనగఱిగిన, బాంధుగి=అంధునమూసాము, నిజమా=నిత్యమైనగా ?

తా. ఓశంకరా ! భక్తులతో సవాహంముచేసినందు ముక్తి కలుగును కా బట్టి నాకు నీభక్తులే పరమబంధువులుగాని సంసారబంధము గఱిగించెడు పినతల్లి పెత్తల్లి మొదలగువారు అత్యంధువులుకారు.

శా. స అద్వైయః బాంధోల, రివులఁ జుక్కచి, యాకాంక్షలన్
దంపులెప్పటి, కంకము ల్పటిక, బంధకేత దోషంబులం
జింపున్సరి, నయోలొంగు న సగ్గేపించి, భూతంబులం
జెంప వ్యయక నిన్నుఁ గాన నగునా శ్రీకా 87

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! సంపదగ్రవము=ధనము పలన గలిగెడు మత్తలను, పాణిహోలి=తిరిమివేసి, రిపులన్=కామకోర్కెధాదులనెడు లోపలనుండు శక్తులను, జంకించి=భయపెట్టి, ఆకాంక్షలన్=కోరికలను, దంపుశ్చైవ్వి=నలుగఁగొట్టి, కళంక మల్=సందేహములను, నతికి=ఛేదించి, బంధ=సంసారిమనెడు సంకల్పపలనగలిగెడు, క్లేశ=కష్టములను, హింసలన్=హింసలను, చింపుల్చేసి=ముక్తులుచేసి, నయోవిలాసములు=పరుచునగున గలిగెడు పుంగారిచేష్టులను, అంతఃపంచ=శ్లోచించి, భూతలంబులన్=పృథ్వీ, నిగ, నిష్ప, గానీ, లోకాశము, అంశుభూతములను, వానిగుణములయిన శక్తి, స్వర్గ, రూప, గంధములను, చంద్రవర్షము=దీపములను ప్రదలంబొట్టిక, నిన్నున్, గాననగునా=పూజింపునా.

తా. ఓశంకరా ! ఎవడు, నమింతుగాని కామకోర్కెధాదులను లోరికలం గోరక పాపపుపనులను మక ఏలకనుములేక శోభించులు గోరిక నిశ్చలదిత్తులై నిన్ను ధ్యానించుకో అట్టివారికి నీవు ప్రసన్నుడగుదువు.

శా. గాజశ్రేణి దాసులై సేవించి గోరిక శరణగా శాఖ్యమా,
యీజగములకు నేతరులగు మేల్మోర్పు నెగిరించుచి
గాన్వితా చాము సోభిమో, తేలియి నీ మామృత లాప్సరా
హతాతిమదాంధముద్దు లగుటచే శ్రీకాళ 88

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! రజశ్రేణి=రాజుల సమాహమునకు, దాసులై=నేవకులై, సిరులన్=సంపదలను, కోరిక=కోరుటకు, వేగఁగా=ఆశ్రయించుట, సోఖ్యమా=సుఖమా, హతశన్మంబు=హతాచారజన్మమును, శరణు=శరణులంపారనముద్దుమునుండి గాజిం చెడుశక్తిగల, మిమ్ముక=మిమ్ములను, ఏగ్రున్=అర్వికాలములయంగను, సేవించు=సేవీసెడు, నిర్వాచాచాము=కపటములు సప్రసవర్తవము, సోఖ్యమా=సుఖమా, మాసల్=మనుష్యులు, పాపరాజి=పాపసమాహమువలన, జాత పుట్టిన, అతిమద=గొప్పగర్వముచేత, అంధ=గుడ్డిదైన, మంచిచెడ్డలు తెలియనిదైన, మురులు=బుద్ధికలవారు, అగులన్=అగుటచేత, తేలియలేరు=ఎఱుంగరు, బొన్=అదయుక్తమే.

తా. ఓశంకరా ! ఇందరు మిక్కిలి సొగరెక్కి మంచిచెడ్డలు తెలియక కష్టములనిచ్చెడు సంపదలకు రజశ్రేణియనుచును గాని ముద్దించెడు నిన్ను సేవింపఁగలరు.

శా. నిన్ను జూడగొ మున్నజూడగొ జుల నిత్యులు జావంగ
నామన్ను విదా, మున్నుపిధి ధాంతి స్వినర్జిగిలే

కున్నారెన్నఁడు నిన్నఁ గండు రింక మర్దుల్ గొల్వరేమోనిను

నిన్నఁబోవక యన్నదెన గతులన్ శ్రీకాళి..... 89

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! జనుల్ - ప్రలు, నిత్యంబున్ - ఎల్లప్పుడు, చావంగన్ = చచ్చుచుండగా, నన్ను = గంచిననమంసు, చూడగొ = చూడరా ? మొన్నన్ = చచ్చిన - మునుకు నుకటివనమున, చూడగొ - చూడరా ? అప్పుల్ = కిష్టమలనుభవించుదువారు, (గుడియు) కన్న - చూచినవంటి, నిగానమయ్యెడి = విధవలెనున్నట్టి, ధనభాగింబిన్ - వివిధవిధాలగు, వరింపలేక - డిబిబెట్టి లేక, అన్నా, మర్దుల్ - మునుపలు, ఇంక - ఇప్పుడు, నన్ను = నిన్నను, ఎన్నడ ఎన్నడ, కండు = చూడు ? అన్న = కింగిటెం గిడివగుచుండు, గతులన్ = శత్రులవారి, (చూచి) నన్ను గోవక - శ్వేణుక, నున్ - నిన్నను, గొల్వరు - గోలకలు, ఏ మా - ఎంగుచోకో, శోయగు

తా ఓకరికరా ! నలు గదివమును జన్యేడువారిని సాచుచుండియుండుమకుని నీ చాన్సెదగి తినికొలేక నిధి చూచి ఎగుడివతె శనాక ద్రవిడు సకరికటెనితగులను గొలుచువారిని చూచి యాశ్చర్యపడక నిన్ను నింపువారు. ఇందుకుకారణము లేనియగు

శా. సన్నే యేరుగుతోనుదున్నటలు, బువ్వకాలకూటాలు, చే

గిన్నే బ్రహ్మకపాల, మగ్గివగుభోగే కంఠహంబు మే

న్నీలంగు నుండఁగా దేగినిగా న్నీపాదాద్భుతంబు చే

న్నా నాయుం డెట్లు మా నముం దా శ్రీకా 90

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! ఏనుగుతోను - ఎనుగు - క్రమము, గుప్పటము - కులుగులన్నట్టి, (నీ) సన్నే - సందమైకే, అకాలకూటాంబు - ఎసిద్దమైన విషము, బువ్వ - న్నము, బ్రహ్మకపాలము - బ్రహ్మగోవింద, అంకశ్చే, చేగిన్నే = చేతిలోనుండెడుభిక్షాహారము, అమగు భయకరిమైన, భోగి పామె, మీల్ - ప్రేమమైన, కంఠహంబు - మెడలోవేసినదుముత్యవిలదంబు, ఈలాగు పని = ఈవిధముగా, నీవు, ఉండుగా, నారాయణుడు - కష్టమూర్తి, నిన్నున్ = నిన్నును, తేనియుం - ఎరిగియుండియు, తాన్ - తాను, మాంబు - మనస్సును, నీపాదపద్మంబు - పద్మముపడి పాదములందు, ఎట్లు - ఎక్కడగా, చచ్చెన్ = ప్రవేశపెట్టెనో.

తా ఓంకరా ! దృఢగులని ప్పెగులలో భక్తియొక్క మూర్తిపాదపాదకేయూరకే నీమమగళి న్నటలు గడిచినను సేవకలు కలకలమున్నుల నియ్యగడ శోయించున్నా.

మ. దయచూపగడని గొందతామమదు నిర్వంబున్నిను గొంబుచున్,
సయముగ బెంతోన 10బు నుతి మనదా నిర్వంబున బొడవెంతోన యం
శుకావృత్తి ముగి, ముగిసెనెట్టి గోన నేమియు నె

శ్రీయన్మిన్న భవాకష్టమిము శ్రీకా... 93

ట. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా! నొంకరు, గొంకరియును, నిర్వంబున్ =
మిదమడు, నిర్వంబున్ = మమకు, మమకు మమతో, మమకున్, ఆమిదురు =
అనుచుగారు, గొంకరి, అతో = ఎం యుడు, గొంకరి, అతో = కాక = అంతేకదా,
అస = అట్లుగా, నుంకొన్ నున్ = చెబుచు, నిమమంబు = శ్రద్ధ, ఎం
తో = ఎంతయుండునో, గొంకరి = నాన నగుగులాప న, అంతియకదా = అంతేక
లుగిదికదా, సర్వయన్ = మంచియమము, అన్, భంపక = నేవడే
యక, నిర్వంబున్ = మమకు, మరాళి = హద్దులేనిమాత్రము, గొంకరి = ప్రార్థిం
పగా, అట్లు అనుచున్ = గొంకరిననుభవము, ముగిసెనెట్టి గొంకరికలుగును.

తా' గొంకరి 'పిరిడిక' గొంకరి, అను నామె గొంకరి గుగాభక్తకదగిన
గలము నీకె ముందును గొంకరితక్కువనైతి లిగి యుక్కు = కోరికలు గొంకరిదురు
గాని యో లభింప.

శా. అగావం బుగంబులచే అంగముగా నాత్మాభిగ్రీధి న్నవా

కాళికామకాళముక్త గుగోంకాగా, సానెంబు చె

గ్నాదు శివ్య ముగిలద హిమచే నా గాడచింకు మ్మి

శ్రీగం... 94

ట. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా! మహా-గొంకరి, అకా-అ, యనెడునక్షర
ముగోన, ఉకాక-ఉ, యనెడునా ముగోన, మకరి మ, మనడునక్షరము
తోన, యుక్తమగు-గొంకరి, అట్టి, అంకరి = అంబు-అంకా-మనడు పేరు
గల, ఆరా = అ, తాక = గా = (అంకరిననుంకిద అంకరి) పరబ్ర
హ్మస్వరూపుగా, శ్రీకాళహస్తీశ్వర = 2 రితు డుకాళహస్తీశ్వర, ఉదయించెన్ =
పుట్టెను, శ్రీహిమచే = శ్రీ హిమయ్యును గుక్కు, యమే = ముచేత,
పిష్టమంగ-ప్రసాదము, చెన్నాగున = అంగ మమందును, అనాదబిం
బులే = అంకరి, బదియు, గొంకరి = అంకరిగా, అనగా/కటికాగా, సుఖశ్రీ =
అఖండానందమందు సర్వ, అంబు = శ్రీకాళింపును, శ్రీ-నీయాకారిము,
అనుమా-అయానందమనుమా

తా' గొంకరి ' అన్వి-నంద వ్యరూ వై ను శ్రీ, అన్వి-నంద అంకరి

రూపముగాఁ బ్రతిఫలించి జీవడని వ్యవహారముకలిగి ననునప్రపంచ రూపమున
వెల్లించుడును. ఆబుద్ధిని ఓంకారమును లయముచేయగా నఖండానందం బనుభవనీ
యంబగు. ఆయానందమే నీరనిభావము.

శా. నీభక్తుల్యదివేలభంగుని ను నేపించుచున్ నేడెఁగా

లోభంబేక వాఁగోరుము కృపాగుత్సేబునం దీర్చి నా

దా? భవ్యంబు కలది చూపు సమాధృత బిచ్చి సొమ్ము నీ

శ్రీభాండాంబు లోక గొంగువడచునా శ్రీకాళ... .. 95

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! నీభక్తుల నున్న సేవించు భక్తిగలవారు, పదివేల
భంగులన్ = అనేకవిధములుగా, నినున్ = నన్నును, పీరింపించున్ = పోలుచుచు, వేడ
గాన్ = పొడిగించుచుండగా, కృపాగుత్సేబునన్ = యానందభావముతో, భవ్యంబు =
అభక్తుల శ్రమమును, కలది = ఆలోచించి, వారికిఁగల్గులు = అభక్తులను కోరిక
లను, తీర్చిరాగా = పట్టించుకూడగా? లోభంగా = పన్ను గొట్టునము, ఏదీకే = ఎందుకు?
చూడు = ఆలోచించి చూచుకొనుము, పరకాంబు = (సర్వాత్మ కామములకంటె)
నుత్కృష్టమైన మోక్షమును, ఇచ్చి, సొమ్ముకై, శ్రీభాండాంగములలోన్ = నీయొక్క
కోభాయుక్తమైన ధనరాశిలో, గొంగువడచునా, పడచునా = చచ్చునా, రాదు.

శా. ఓకంకరా ! భక్తులు నిన్ను సేవించువారు బ్రాహ్మణులైనను వాఁగోర్చు
లుదీర్చుకుంటిగి. నీకొంతలోభమెందు? వారికిముక్తినిసంగిన నీభక్తులొక్కంబుకైన
లోకమండదు. నీవు దీని నాలోచింపుము.

మ. మొదల భక్తుల కీర్చినాడెఁగునా మోక్షంబు నేడేమయూ

మొదియంగామొదియంగి బుట్టునునమా మోహంబుగోభంబు'న

పైది స్యాంబు కృపా దుంప మోకిపుణ్యాత్ముండు నిన్నాత్మ గొ

ల్పి గింబు నొక్కట్రాగె గటకటాశ్రీకాళి... .. 96

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! మొదలన్ = మొట్టమొదట, పూర్వకాలమునందని
భావము, భక్తులకున్ = నిన్ను సేవించువారికి, మోహంబు = ముక్తిని, ఇచ్చినాడెఁగునా =
ఇదినుప్రసిద్ధమే, నేను = ఇప్పుడు, (ఇయ్యపు) ఏమయూ = కారణమేమయ్యా, ముది
యంగామొదియంగాన్ = ముసలేతనమురాగారాగా, ఘనమా = అధికమైన, మోహం
బు = అజ్ఞానము, గోభంబు = (అంతయునైన కీయుండవలెనను) నాశయు, పుట్టున్ =
కలుగును, అన్నది = అనుగట్టి సామగ్గము, సర్గంబు = నిజమే, ఒకపుణ్యాత్ముండు,
అత్మున్ = తనమనుస్సులో, నిన్నును, గోప్త = సేవజేసి, దినంబున్ = నిత్యమును, మొ
ఱబెట్టక = దీనముగా నేడుకొన్నను, కృపన్ = పయ్యో, తలంపవు = తలచికొనవు.

తా. ఓకంకరా ! నీవు పూర్వమందు మార్కండేయుడు మొదలగుభక్తలకు
ముక్తినిచ్చితివని విని, యిప్పుడు నిన్ను పుష్కలతృప్తులు నేరింపగా వారినితలచుటయైన
లేదు. ఇదిచూడగా “మదిమినుదరగామాడుగుములు ఎక్కువైనవి.” అనుసామ్య
ము నీయెడల గజమైనట్టు లోచించుచున్నది

తా. కాలదానివాటబంధం

నీలా
నానవా
శ్రీ

97

తీ శ్రీకా
కృత
నీక
మే
దు
దా
పు
ఉ
క
గ
వ

తా ఓకంకరా ! నీనామస్మృతిగోచరువాగు ను , యిందగివేళ్ళగు వారు
ముక్తులగుదు కాబట్టి స్త్రీగుత్తుల వారి కిద్దగపాపలను వ్రాయవశములేదు.
వారికి నకలమృతుల గలుగును.

మ. ఎదిగెత్తెను లోకంబటగలచే బ్రాహ్మి మసౌఖ్యంబు నా

మనం బనెముగాదు
నగలగుల్ల రాజు గానగు మే నవనైవ నీయట్లు చూ
చి దింబు న్నుదమొ మనుం గడఁటన్ శ్రీకా

98

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! లోక కంటకులచేత్త = జనులను హింసించువాడి పలన, ప్రాపించు = కలుగునట్టి, సౌఖ్యము = సుఖము, పదివేలయినన్ = విస్తారమై పుట్టి, నామదికిన్ = నామనన్ననకు, పథ్యము కాదు = హితము కాదు, సర్వమునకున్ = లోకమునకంతకు, మధ్యస్థుడై = పక్షపాతము లేనివాడై, సఖ్య = నిజము, దాన = ఈవి, దయ = కరుణ, ఆగుల్ = ముద్రలైనవి, కలరాజున్ = కల్గినట్టి పృథువును, నాకు, ఒక గుము = ఇమ్ము, ఏను = నేను, అన్యనిక = అట్టి మోగద్రతగలరాజును, నీయట్ల = నిన్నును వలె, దినంబుక = దినదినమగును, చూచి = భావించి, కడపటన్ = శుభము, ముదము = సంతోషమును, ఒంగురున్ = పొందుదును.

తా. ఓశంకరా ! ప్రవాహాన్తే = శుభము లభింపజేయునట్లు నాకానందముగలుగగు. కాబట్టి దయా శక్తితోచుచు గలరాజా శమును కలుగజేసితివేని యారాజును నిన్నుగా భావించి పోంచి, కృతాన్తులగును.

శా. తామో శ్లోముదంశి, ముక్ హంతి ముదబద్ధ్యురగాఽజూడఁడో
భీశంబాంధరగ నే, నాపుఃకుఁగాఁ బెజ్జారు గ్గిన్ద్రా
వ్రాశంబు స్రలనింప జగతులకు నాన్యాయ మై గుండఁగాఁ
జేహోవిధి నగును ని స్సలుచఁడో శ్రీకాళ..... 99

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! గుండు, తాళ, తల్లియున్, గోశ్రియున్, ముడియున్ = వీరు గాక, పెగ్గల్ = మస్తము తెలిసిన వారును, చావగా = చచ్చుచుండగా, చూడఁడో = చూచుటలేక, జంతువులకు, చావు = మరణము, అటక = భార్యయు, బిడ్డలు, హితవ్రాతము = మిశ్రు = మూఱుము, పులివింపన్ = ఏడ్చుటయు, వాలాయమై = ఆపకర్కముకానిది, ఉండగాన్ = ఉన్నప్పటికి, చావనకు, భీతిక = భయమును, పొందగన్ = పొందుట, ఏల = ఎందుకు? (ఇట్లెఱిగియు) చేతోపిఁక = మనోమార్గములో, నగుండు = మనుష్యుడు, నిన్ = ఎప్పుడు, కొలుపడు = కేవలపడు.

తా. ఎట్లెఱిగియు చచ్చుటయు, వారి మూలుబిడ్డలు మొదలగువా రేడ్చుటయు, సహజముగా తెలిసినయింపు లానను ఎప్పుడో చచ్చునని భయపడుచుండునగాని ఎరుకట్టి భయములేకుండ నేడు నిన్ను నేమింపడు.

శా. జాతు లెప్పుట నేవ నేయుట మృతలో సాధించుట న్యాయవి
 బ్యాధిం బొందుట కొండెగా డనుట హింసాంభకుం డౌట మి
 ధ్యాతౌత్పర్యము లాప ట్నయుఁ బరద్రవ్యంబు నాశించి యీ
 శ్రీతా నెన్ని యుగంబు లుండగలవో శ్రీకాళ..... 100

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! మనుష్యుడు, జాతులొప్పట్లు = సాధకములచూచి
 వానిఫలములను జెప్పుటయు, నేవఁజేయుట = ఇతరులను కొలుచుటయు, మృతలో
 బంధించుట = తంత్రములు కల్పించుటయు, అన్యాయఃఖ్యాతికొను రాష్ట్రముడనేయవ
 కీర్తిని, పొందుట, కొండెకాడు = చాడీ బచెప్పువాడు, అసలు, మిథ్యాతౌత్పర్య
 ములు = అసత్యములయిన అంగతులను, ఆడిట = చెప్పుట, అన్నియునీ = ఈపనులనన్ని
 టిని, పరద్రవ్యంబు = ఇతరులనను, అపించి = కోరి, (చేయుచుండును) ఈశ్రీ =
 ఈశ్వరు, ఎన్నియుగంబులు, ఉండునో = ఉండునో?

తా. ౧౦౦కరా ! మనుష్యుడు శాస్త్రవిముక్తానందమున నొంది యనేకపా
 పములు చేసి జీవించుచుండును.

మ. చెడుగుల్ బొంగును గూడి నేయగఁ బుల్ నీకట్లు సూరింగఁబా
 ల్పకేళిం గాచ గ్రహింపరానిను నొల్ల నాను బొమ్మించు ని
 లెడలం ద్రోచిం నూరుట్టునొని నే ప్రేమాదుమం గోర్కెగో
 రెడియర్థంబులు నాకు నేల యిడవో శ్రీకాళ 101

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! కొండరు, చెడుగుల్ = క్రూరములయిన, పనుల్ =
 పనులను, చేయంగన్ = చేయుచుండగా, కూడి = (నేనునువారితో) కలిసి, చీక
 ట్లన్ = చీకటులలో, మాంగళ = దూరుటకు, పాల్పడితిన్ = లోబడితిని, కానక =
 కాబట్టి, గ్రహింపరాని = స్వీకరించుటకుతగని, నినున్ = నిన్నును, ఒల్లను = (చేపట్టు
 టకు) ఇప్తపడను, చాటున్ = హుళినుము, పాము = (నన్నాశ్రయింపక) వెళ్ళుము,
 అంచున్ = అనిచెప్పుచు, ఇల్లెడలన్ త్రోచినన్ = ఇంటిలోనుండి వెళ్ళగొట్టినప్పటికి,
 నేను, చూరుట్టునొని, ప్రేలాగునున్ = ప్రేలుచుండును, గోర్కెన్ = ఇచ్చచేత, గో
 రెడియర్థంబులు = కోరిక కార్యములు, నాకు, నేలయిడవో = ఎందుకీయ్యవో, [చూచెదను]

తా. ఓశంకరా ! నేను దుర్జనులతో గూడి వారత్వ వారత్వములు చేసి పాపాత్ముడనగుట చేసివు నన్ను పరిహరించినను ఇంటనుండి చెడలగొట్టగా మాయ పట్టుకు పోలాడు" నన్న సామెత ప్రకారముగా నీవునాకోర్కెదీర్చువరకు నిన్ను శరణింపక మానను.

మ. భసితోద్ధూసే ధూసగాంగులు జటాభారోత్తమా గుత్ తపో

న్యసయల్ సాధితపంగచన్ద్రరసయల్ వైరాగ్యనంజుల్ నిశాం

తసుఖస్వాంత్యుల సత్యభాషణులు నిద్యద్రురుద్రాక్షగా

జనమేతుల్ హర మున్వైరైన్ గొలుతున్ శ్రీకాళ..... 102

. టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! హర=పాపములను హరించువాడా ! భసి...గులు, భసిత=విభూతిని, ఉద్ధూశన=పూసికొనుట చేత, ధూసర=మలినమైన, అంగులు=దేహముకలవారును, జటా...మాంగుల్, జటాభార=జడలగుంపు, ఉత్తమాంగుల్=తలయందుకలవారును, తపోన్యసనుల్=తపస్సునందు అత్యంతసక్తి కలవారును, సాధి...సనుల్, సాధిత=సంపాదించబడిన, పంచన్ద్ర=పంచచాక్షుమంత్రము, రసనుల్=నాలుకయందుగలవారును, వైరాగ్యనంతుల్=సంసార ముఖములయందు వాంఛలేనివారును, నితాం...తులు, నితాంత=అత్యంతము, సుఖ=సంతోషముతో (నిండిన) స్వాంత్యులు=మనస్సుకలవారును, సత్యభాషణులు=యధార్థవాక్కులుకల వారును, ఉద్య...మేతుల్, ఉద్యత్=ప్రకాశించుచున్న, రక్ష=ముణులనంటి, రుద్రాక్షరాజి=రుద్రాక్షమాలికలతో, సమేతుల్=కూడినవారును, ఎవ్వరైనన్=ఏకులమునబుట్టినవారైనను, (వారిని, నేను) కొలుతున్=సేవింతును.

తా. ఓశంకరా ! ఎవ్వరు సంసారవాంఛలువిడిచి సత్యమునేచెప్పుచు నీకు ప్రియమైన విభూతిని జటలను రుద్రాక్షమాలికలను దాల్చి పంచాక్షుమంత్రమును జపించుచు నానందించుచుందుగో అట్టిసీభక్తులను నిన్ను గాభాసించి సేవింతును.

మ. జలజశ్రీ గలమూచినీళ్లుగలవా చట్రాతిలో బావులే

వెలివాడ స్మరి బాపనిల్లు గలవా వేసాయిగా నక్కటా

సలి నారెండుగుణంబు లెంచి మదిలో నన్నేలరోయంగ నీ

చెలువం బెరుగుణంబు లెంచుకొననే శ్రీకాళ..... 103

. టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! చట్రాతిలోన్=చాపరాతిలో, జలజశ్రీ=పద్మల శోభ, కలమంచినీళ్లు=కలిగినట్టితియ్యనినీరు, కలవా=ఉండునా ? మతి=మతిన్ని,

చేలివాడనో=మలసల్లిలో, బేనూలుగాని=వేషములేకాని, బాపనిట్లు=బ్రాహ్మణ
గృహము, కలదా=ఉండువా? బాపురే=ఇదియాశ్చర్యము, మనలోన్=నీమనస్సు
లో, ఆరెండుగుణంబులు=ఆరెండుసంగతులను, ననిన్=చక్కగా, ఎంచి=అలోచించి,
నన్నున్=నన్నును, రోయంగన్=రోతపడుట, ఏల=ఎందుకు? నీ చెలు...బులు, నీ=
నీయొక్క, చెలుపం దైన=చక్కనైన, గుణంబులు=భక్తవాత్సల్యము మొదలగు ధర్మ
ములను, ఎంచుకొనజే=గొలండుకొనునా.

తా. ఓశంకరా ! చక్రప్రతిభానీరును, చందాలవాటికలో బ్రాహ్మణునియి
ల్లును ఉండనివిధముగా నామనమున మంచిగుణమిప్పుటికి లేదు, ముందుకలుగబోదు,
నీకుగలభక్తవాత్సల్యమును బట్టియే నన్నురక్షింపవలెగాని సుగుణములులేవని నన్ను
విడువ గూడదు.

మ. గణేనాత్ రెంటికో మూటికో గడియకో కాదేని నేఁ జెల్లియో
డిడ నేఁడాదకో యెన్నఁడో యెఱుంగ శిశాయంబు లీభూమిపైఁ
బడఁగా నుచ్చి ఘృమార్గ ముకటించి బాకెన నీమోనవుల్,
చెడుగుల్ నీపదభక్తి ముం దెలియ రో శ్రీకృష్ణ..... 104

టీ. శ్రీకృష్ణాష్టోత్తర ! ఈకాయంబులు=ఈదేహములు, గడియకో=
ఒక్కగడియకో, గడియల్ రెంటికో=రెండుగడియలకో, మూటికో=మూడుగడియల
కో, కాదేని=అట్లుకాకుండిన, నేడో=ఈదినముననో, ఎల్లియో=రేపో, కడన్=
తుదకు, ఏడాదికో=పన్నెండునెలలకో, ఎన్నడో=ఎప్పుడో, ఈభూమిపైన్=నేల
మీద, పడగాన్=పడుటకు, ఉన్నవి=సిద్ధముగానున్నవి, మానవుల్=మనుష్యులు,
చెడుగుల్=దుష్టులై, ఎరుగక= (కలి: మునశించునని) తెలియక, ధర్మమార్గంబు=పు
ణ్యకార్యమును, ఒకటికో=ఒకదానినైనను, పాటించరు=అడగింపురు, నీపదభక్తియున్=
నీపాదములయందుభక్తి నైనను, తెలియరు=ఎరుగరు.

తా. ఓశంకరా ! దుస్వభావులయిన కొందరుమనుష్యులు నశించెడుదేహము
లనమ్మి యొకపుణ్యకార్యమునైనం జేయరు. నీసేవనైనంజేయకుందురు.

మ. క్షీణికో వొడ్డతుంగం గసామజము చేచిత్రము లాందోలికా
శత్రు త్రవ్వకన్ విూసిపిడు సువస్త్రవ్రాభూమాకలా

జగన్మాతాధీశ మేమిదుర్లభము నీపాదముల లర్చింపఁగా

జితవంశేరువాదిశ్చపాదయుగళా శ్రీ కాళ.....

105

టీ. జితవంశేరువాదిశ్చపాదయుగళా, జిత=జయింపబడిన, వంశేరువా=పద్మ
ములుగగిగినటువంటిర్పి, చి=చక్కనై=టువంటి, పాదయుగళా=పాదద్వయము
గల శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! నీపాదంబులు=పాదములన, అర్చింపగాన్=పూజింప
గా, శ్రీశిలోన్=భూమిలో, గొడ్డ=మొచ్చినైన, తుగంగ=గట్టుములు, సామ=ములు=
ఏనుగులు, ఏచి=మృదు=ఏమివింతయి, ఆంకోలికా=శులు=పట్లగుంపులు, ఏతె
క్క=ఏమిగనని? విలాసి=కము, కంఠ=న=శృంగారముగలస్త్రీలు, నువస్త్రో
వ్రాత=మంచిపట్టు మూసాము, సూ=మకా=నగల మూసాము, రనూజ=బిడ్డలు,
అదికము=మొదలయిన, గర్లభమేమి=అంతశక్యముకాని చీమి.

గా. ౬౦౦కి గా ! నీ పాదేనచేద్య భుజేనగలుగుములు చక్కని
స్త్రీలుపల్లడిలు విలువగలనాలుగు అంగులంతులయిన ఘర్మిలు మొదలగు అకలంపదలు
మలభముగా లభింపును.

మ. సగిలముల పుష్పప్రమాణ మొప్పునగు భుజనొచ్చి ని

శ్చభక్తిప్రతిష్ఠితచే నరుడు పూజ లేయఁగా భుజనొచ్చి

నిలగంగజలచక్రవిఖాడముల నాని మలదునల కాంచు నీ

చేలుచున్నతయు నీమహాశివుని గా శ్రీ కా.....

106

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! ఇలన్=భూమియందు, నరుడు=మనుష్యుడు,
చులుక ప్రమాణము=పుడికెడుపరిమితిగల, నలలమ్మక=నీళ్లను, ? కపుష్పమ్మక=
ఒకపువ్వును, భవస్మృతి=నీకిరస్సునందు, నిశ్చ. . ప్రతిష్ఠా=స్థిరమైన, భక్తి=
భక్తియొక్క, ప్రతిష్ఠాప్రతిష్ఠా=గౌరవముచేసి, (ఉంచి) పూజలేయగాన్=పూజింప
గా, భుజుడు=కృతార్థుడు, ఔను=అగును, (అదియెట్లనగా) ఇందున్=ఈలోకమం
దు, గంగా..ములన్, గంగాజల=గంగాజలములను పేరుగలధాన్యములను, చంద్ర
ఖండములన్=బంగారుతురుకలను, కాంచున్=పొందును, తుదిన్=అంతమందు, అన
గా ఈశ్వరమును? దాచినెరువాటి, గంగా. మలన్, గంగా=గంగానదిని, జడ=చల్ల
నైన, ఇచ్చుట డకారి లకారిముల కథేదమున జలశబ్దము జడశబ్దముగా తెలియునది;

చంద్రఖండమున్ = చంద్రకళను, కాంచున్ = చాందును, ఈచెలుగులు = ఈయందము, అంతయు = ననుస్తయు, నీమహత్త్వమునన్ = నీమహిమచేతనే, కాన్ = (అగును) కదా.

తా. ఓశంకరా ! నిశ్చలభక్తితో నరచేతిగుంటెడునీళ్ళు నీకభిషేకముచేసి యొక్కపువ్వుతో నిన్ను పూజించువానికి నిహలోకమందును పరలోకమందును గంగాజలచంద్రఖండములే లభించును. ఈపద్మములో శివభక్తులకు నీలోకమందును పరలోకమందును కూడ గంగాజలచంద్రఖండములే కలుగుట యొక చిత్రార్థము. కొంచెము నీళ్లుపోసినవానికి సమృద్ధిగా గంగాజలము గలుగుటయు నొక్కపువ్వుతో బూజించినవానికిఁ జంద్రకళ గలుగుటయు రెండవచిత్రార్థము. ఇందుకు వాస్తవార్థమేమనగా గంగాజలశబ్దమునకు గంగాజలముల నెడు పేరుగల యొకజాతిధాన్యము. చంద్రఖండములు అనుపదమునకు బంగారపురుగుకలనియు నొకయర్థము. ఆపదమునే విడవీయగా గంగయనియు జలచంద్రఖండములనియు నగును. అప్పుడు గంగాశబ్దమునకు నాకాశగంగయనియు జలచంద్రఖండశబ్దమునకు జలనైన చంద్రకళయనియు రెండవయర్థము. అందుచే నద్భుతితో శివపూజచేయువానికి నిహలోకమున ధనధాన్యములు, పరలోకమున శివునకువలె శివున్ననాకాశగంగయుఁ జంద్రకళాశిరోభూషణములు గలుగును. శివభక్తులలోకమున ధనధాన్యాది సంపదలు గలిగి ముఖించి పరమందు శివసారూప్యమును బొందుదుని ఘటితార్థము.

మ. శిమనేత్రస్యుతిః వామే చూడ సుఖమై తావత్ప్రీతిః సుహృద్వగా

విమలమ్ము ల్కమలభము ల్లితలనద్విమృశ్య తాలావ్యముల్

సుమనోబాహుజయ ప్రదమ్ము లనుచుండ్ల ముచున్ జనిం బూని హా

రిమృగాక్షినివహమ్ము కన్నుగవలన్ శ్రీకా... ..

107

టీ. శ్రీకాళహస్తిశ్యరా ! తామేతమరె, తమనేత్రస్యుతిన్ = తమయొక్క కన్నులచూపుచేతనే, (తమ్మునే = తమరినే) చూడన్ = చూడగా, సుఖమై = ఆనందమై తాదాత్మ్యమున్ = (జీవేశ్వరులకు) ఏకత్వమును, కూర్పగాన్ = కలుగజేయుగా, జనంబు = (జ్ఞానములేని) మనుష్యసమూహము, హరి...గవలన్ = హరి = అందమైన, మృగాక్షి = స్త్రీలయొక్క, నివహమ్ము = సమూహముయొక్క, కన్నుగవలన్ = గండుకన్నులను, ఊని = గ్రహించి, చూచి మనిభావము, విమలమ్ముల్ = స్వచ్ఛములైనవి, కమలాభముల్ = పద్మములయొక్క కాంతినంటి కాంతికలవి, జిత...బాన్ధ్యముల్, జిత = జ

యోగింపనివిధముగ జ్ఞానియగువాడు కర్మేంద్రియములతోను జ్ఞానేంద్రియములతోను ప్రారబ్ధకర్మానుసారముగా వ్యవహరించుచున్నప్పటికి వానియింద్రియంబులు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబుల సనుభవించుట కుపయుక్తంబులుగాకుండుననియు, చీకటివలన దాగిడునందు సర్వభ్రాంతి కలుగనట్లుగా నీశ్వరునియందు నజ్ఞానమువలన జీవభ్రాంతి గలుగుచుండుననియు, ముత్త్యుచిప్పయందుగోగిన రజితభ్రాంతి మురుగులు మొదలయినవి నేసికొనుట కుపయోగింపనివిధముగా సంసారమునందుగలిగిన నుభ్రాంతి నిత్యసుఖమునియ్యలేదనియు, మంకనపువ్వుయొక్క కాంతిచంద్రకాంతము లీయందు ప్రతిబింబించి యాముగి నారుణ్యము గలుగజేసినదియుగా బ్రహ్మపదార్థముజడమయిన అంశకరిణమంగు ప్రతిబింబించి దానికి చైతన్యము కలుగజేయుననియు, కుండలువలె శరీరము లొకక్షణమందుండి యింకొకక్షణమున నశించుననియు, వేదాంతశాస్త్రములోని మాటలుమాత్రము చెప్పుచుండుగుగాని యనుభవము లేకుండుదురు. ఏమాత్రమాపడ కళిగిను వారు విచారపడుచుండుటయే వారి కనుభవజ్ఞానము లేదుటకు దృష్టాంతము.

ము. నిను చిందించినదక్షువుల దెను నాశనము నొనరు

చనునా నీపదపద్మ సేవకులఁ గుచ్చు బాపగుణ్యులు

బెనుప నీకును నిమగ్న క్షణిక్ భేదము గానగన

చ్చునొ ౯ ౧౧ నూగుండగలవా శ్రీకా... 109

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వర ! నినున్=నిన్నున, నిందించిన=తిట్టిన, దక్షువన్=దక్షుడనెడు ప్రాపతిమీద, నెగవో=సాహసించనా? వాణీనాథ= (నీయెడల తప్పుచేసిన) బ్రహ్మణ, కాసింపవో= (కతిలనునరికి) శిక్షించవా? నీకు కులన్, నీ=నీయొక్క, పదపద్మ=తామరపువ్వులవంటి పాదములను, సేవకులన్=సేవించువారినిగురించి, తుచ్చుంబాడు=నిందించునట్టి, దుర్మార్గులన్=గుడ్డగులను, బెనుపన్=వృద్ధిపొందించుటను (చూడగా) నీకును, నిను=నింబంబుమైన, భక్తతృకె=భక్తుల సమూహమునకును, భేదంబు=వేరమి, అనగా నయివైమనిభావము, కానంగవచ్చెనో=కలిగినదికాబోలు, కాకుండినన్=భేదమేలేకున్నయెడల, ఊరక= (నీభక్తులను నిందించువారిని) శిక్షించక, ఉండగలవా=ఉండువా?

తా. ఓశంకరా ! నిన్నునిందించినదక్షప్రజాపతినిఁ జంపియు నీయెడల ద్రోహచింతలేని బ్రహ్మను శిశువుదముఁజేసియు, నీభక్తులనునిందించువారినినశించియు

మంటివి. ఇందువలన నీకు నీభక్తులయందు దయతగ్గినదని తోచుచున్నది—దక్షప్రజాపతి యొక్కయజ్ఞము చేయఁదలచి తనపెద్దయల్లుడైన శివుని పిలుపుటకుతానేవశ్యము. అప్పుడు శివుడు సమాధిలో నుండుటచేత మామగారి కెదురేగి నమస్కరించి మర్యాద చేయలేదు. కావున దక్షుడలిగి తనకూఁతురైన సతీదేవియొద్దకువెళ్ళి శివుని నానావిధములనిందించి తనయింటికిపోయి యజ్ఞముచేయుచుండె. సతీదేవి శంకరుడువద్దన్న సుమానక యజ్ఞముచూచుటకై తనవండ్రియింటికివెళ్ళగా నాతడామెను సభలో తృణీకరించెను. అప్పుడామె తనపాతివ్రత్య మహిమచేత యోగాగ్నిని బుట్టించుకొని భస్మమై పోయినదని శంకరుడు తనకింకరుని వలన విని వీరభద్రావతారమున దక్షప్రజాపతిని సంహరించెనని పురాణప్రసిద్ధము.

ఈశ్వరుడు సతీదేవిని వివాహముచేసికొనునప్పుడు బ్రహ్మదేవు డామె చక్కదనముచకు మనస్సులో మన్మథవికారమునుఁ బొందగా శంకరు డది తెలిసికొని తన చేతితో నొక దెబ్బ కొట్టగా నప్పటికి బ్రహ్మకుగల మైదుకలలో నొకతల తెగిపోయినదనియు సంతటినుండియు బ్రహ్మ చతుర్ముఖుడయ్యెననియు పురాణప్రసిద్ధము. ఈకథలననుసరించి యీపద్యము చెప్పబడినది.

మ. కరిదైత్యు న్పొరిగొన్న పూలము కరగ్ర స్థబుగాదో రతీ

శ్వరుని న్నాల్చిన ఫాలలోచన శిఖానర్గంబు చల్లారెనో

పరనిందాపరుల స్వధింత విదియున్ భావ్యంబె వా రేమిచే

సిరి నీకు న్నగ మోసకారి మరయన్ శ్రీకాళ.....

110

టీ. శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా ! కరిదైత్యుఁ=కరాసురుని, పొరిగొన్న=పొడిచిన, పూలము=త్రిపూలమనెడు నీసుఖాయుధము, కరగ్ర స్థంబు=చేతితోపట్టుకొబడినది, కాదో=ఉండలేదా? రతీశ్వరునిన్ మన్మథుని, కాల్చిన=భస్మముచేసిన, ఫాల...ర్గంబు, ఫాలలోచన=నుదిటియందున్న కన్నుయొక్క, శిఖావర్గంబు=నుంటలగుంపు, చల్లారెనో=తగ్గిపోయినదో? పరనిందా=ఇతరులనునిందించుటయందు, పరులన్=అసత్తికలవారిని, సధింపవు=చంపవు, ఇదియున్=ఈచంపకపోవుటయు, భావ్యంబె=మంచిదా? అరయన్=అలోచింపఁగా, వారు=పరనిందనేయువారు, నీకున్=నీకు, పరమోపకారము=గొప్పలాభమును, ఏమి=దేనిని, చేసిరి=చేసినారు.

తా. ఓశంకరా ! నీవు పరనిందనేయువారిని నశింపజేయకపోవుటచేత వారిని చంపుటకు తగిన సాధనసామగ్రి నీదగ్గరలేదో, నీవు వారివలన లంచముపుచ్చుకొని యుపేక్షించినావో యని తోచుచున్నది.

మ. మగము స్తుతము రాయభారము మఱిన్ దొంగర్కము నైవ్యమున్
 నరనాథాశ్రయ మోడబేగమును బెక్మంత్తంబు సిద్ధించినన్
 అలయన్ దొడ్డఫలంబుఁ గల్గు నదిగా కాకార్యమే తప్పిన్
 సిరియుం బోవును బ్రాణహానియు నగున్ శ్రీకాళ..... 111

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! దురమున్ = యుద్ధము, దుగ్గము = కోట, రాయభా
 రము = భేదబుద్ధితోనున్న యుద్ధరైకమర్మము కలుగజేయుటకు చేసెడుపని, మఱిన్ =
 ఇదిగాక, దొంగర్కము, దొంగతనము, నైవ్యమున్, నరనాథాశ్రయము = రాజావ
 లంబనము, ఓడబేరము = ఓడవర్తకము, పెక్మంత్తంబు = గొప్పదైన పంచాక్షరీ మొ
 దలగు మంత్రము, సిద్ధించినన్ = ఖిన్నములులేకుండ నెరవేరినయెడల, మహాఫలంబు =
 గొప్పలాభము, కల్గున్ = కలుగును, అదిగాక = నెఱవేఱకపోవుటయేకాక, కాకార్యమే =
 కోటకట్టుట మొదలగు తలంచినపనియే, తప్పిన్ = చెడవేసి, సిరియున్ = అంతకుమును
 పున్న సంపదయు, పోవును = నశించును, ప్రాణహానియు = చావును, అగున్ = కలుగును.

తా. ఓశంకరా ! కోటకట్టుట మొదలగుపనులు నిర్విఘ్నముగా నెఱవేసిన
 గొప్పలాభము కలుగును. లేకుండిన నర్థప్రాణములకు రెండింటికీ హానివచ్చును.

మ. తనయుం గాంచి ధనంబు నుంచి దివిజస్థానంబు గట్టించి వి
 ప్పున ఉద్యాహముచేసి సత్కృతికే బాగుండై తటాకంబు నే
 ర్వునఁ ద్రివిగించి వనంబు పెంచి మనసి పోలేరు నీసేవచే
 సిన పుణ్యాత్ముడు పోవులోకమునకున్ శ్రీకాళ..... 112

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! (మనుష్యుడు) తనయున్ = కొడుకును, కాంచి =
 కని, ధనంబు = ద్రవ్యమును, ఉంచి = ధర్మకార్యార్థమైనిత్యపముచేసి, దివిజస్థానంబు =
 దేవాలయమును, కట్టించి, విప్రునకున్ = బ్రాహ్మణునకు, ఉద్యాహమున్ = పెండ్లిని
 చేసి, సత్కృతికే = మంచి ప్రభంధమునకు, బాగుండై = తగిన నాయకుడై, తటా
 కంబు = చెరువును, నేర్వునన్ = నేర్చుతో, త్రవ్వించి, వనంబు = శలవృక్షములతో
 టను, పెంచి = వృద్ధిపొందించి, మనసి = బ్రతుకునుగాక, నీసేవన్ = నీభజనను, చేసిన
 పుణ్యాత్ముడు = చేసిన పుణ్యపురుషుడు, పోవులోకమునకున్ = వెళ్ళునట్టి సద్గతికి, పో
 లేడు = వెళ్ళలేడు.

తా. ఓశంకరా ! మనుష్యుడు సత్సంతానములని ప్రసిద్ధిజేందిన తటాకనిర్మా
 ణము మొదలగుపుణ్యకార్యములు చేసినను నీభక్తులపొందెడు పుణ్యలోకమును
 పొందలేడు.

మ. క్షీణనాథోత్తమ సకలవీర్యదుఃఖం వచ్చెన్ మున్నగు నానందము
నగడదే మేటి కనిగొనవైఖరిని ననఁకావలగొనక న

స్వీతిభ ల్గించివితిట్టు ద్యములు చెప్పి డాంకన్నన్ మముం

గ్రీతిమే చూచెను బొమ్మటంచు గథగల్ శ్రీకాళ... .. 113

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వర ! క్షీణనాథోత్తమ-ఓం జశ్రేష్ఠుడా, సత్కవీశ్వరుడు, యోగ్యుడైనకవి, మిమ్ములన్-తమరిని, చూడఁగాక-చూచుటకు, వచ్చెన్-వచ్చెను, కవిత్వైక్యరీతి-కవివగు చెప్పటయందు, అగడదే, మేటి-గొప్పవాడు, సద్యః-అతఃకమునందు, కాళగిరిప్రాంత-కావ్యమును చెప్పగలడు, తత్ప్రతిభల్-వాని యొక్కబుద్ధిపిశేషములు, మంచిక, తిట్టకద్యములు-ఇతరులను శపించెడుపద్యములను, చెప్పండు, అన్నన్ (అనిభృశ్యుడు) చెప్పగా, అగముల్-శీమలు, అతడు-అకవి, మమున్-మమ్ములను, గ్రీతిమే-ఇదిగత, చూచెను, సామూ-సెల్లము, అటుండుగు-అనిచెప్పుదురుగురు.

తా. ఓశంకరా ! భృశ్యుడు కానొద్దినుకల్లి గ్రంథకర్తయగు నత్కవి, తమదగ్గనాగిమై వచ్చియున్నాని చెప్పగా నతఃకవరకే మమూఁ జూచియున్నాడని పొమ్మందురు.

శా. నీకేని కవిగ్గ మె గ్గి నే నీగము మీ దెట్టితిన్

జేసొంటిం బిగగలు కింకణము ముగ్ధగట్టితిం బట్టితిన్

లోకుల్ మెచ్చ నగ్గింబు నాతఁపుట్టుల్ నేర్పులుం గావు చీ

చీ కాలంబులరీతి దప్పమఁ జూచి శ్రీకాళ..... 114

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! నను-నేను, కవిత్వమును, నీవేగాని, ఎవ్వరికన్-మఱియొకరికెవరైనను, ఈను-ఇయ్యను, అంచున్-అనిచెప్పుచు, మీదెత్తితికన్-ముడుపుగట్టితిని, గుండంబు-ప్రతిజ్ఞను, నేలంటికన్-స్వీకరించితిని, ముంజేన్-మోచే శక్తిందిభాగమున, కంకాయున్-తోరమును, కట్టితిన్-కట్టుకొంటిని, లోకుల్-శ్రుజలు, మెచ్చన్-మెచ్చునొనకట్లుగా, వ్రతంబు-నియమమును, పట్టితిన్-స్వీకరించితిని, నేర్పులున్-ఇతరులయందుగలవైపుణ్యములయితే, నాతనుపుట్టుల్-నన్ను

కృప్తిబొందించునట్టియుపాయములు, కావు, కాలంబులరీతికాలధర్మము, తప్పింపజామీతప్పిపోవుచున్నదినుమా, చీటిమిక్కిలినింద్యమైనది.

తా. ఓశంకరా ! నీయును గ్రహమును సంపాదించుటకై యితరమానెనెప్పులులేక నాకబ్బినకవిత్వమును నీగుణవృత్తికొరకే యుపయోగింతును నాని యితరవృత్తికొరకుపయోగింపనని యొకవ్రతంబు బుట్టితి. ఈకలికాలమహిమచేత నావ్రతభంగముకాకుండఁ గాపాడుము.

శా. నిచ్చల్ నిన్ను భజించి చిగ్గయమహానిర్వాణపీఠంబుపై
రచ్చల్నేయక యార్జవంబు కుజనవ్యాళింబుచే గాగ్రభూ
భృచ్చండాలురఁ గొల్చి వారు దనుఁగోపంబు బుఘు డార్తుండై
చిచ్చాంగం బమురెల్లఁ జల్లుకొనుచో శ్రీకాళి..... 115

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! బాదండుపండితుడు, జ్ఞాపంపన్ - చిచ్చునట పృథ్విలో, చచ్చల్ - చల్లునట, అప్పు, భంప - నేలంబి, శ్రేయ - శంకంబుపైన్, చిగ్గయ = యం ప్రకాశమాన స్వరూపమైన, మహానిర్వాణంబానంది మనెడు, బుఘుపైన్ = సంచలనముమీది, (కూర్పుండి) రచ్చ 'స్థూక - భద్ర'క, కుజనవ్రాసంబుచేన్ = కర్జనముహముచేత, గ్రా = బాధపడి, క్షుచులచేత్రేపింబుబడియని భావము, భూభృచ్చండాలున్ = గుర్రశ్రద్ధనిరాకలను, కొలిచి - శరంగి, వాగు = ఆరాగులు, సుర - సగురుని, కోపంచన్ - కోపకంఠా, ఆర్తు - దుఃఖపడువాడై, చిచ్చాంగన్ - కప నాగ్నిచేయుటకు, ఎల్ల - అంతట, చురు = నూనెను, చల్లుకొనున్ - పోసికొనను.

తా. ఓశంకరా ! కాళహస్తీశ్వరశతకంబు శతృభృత్యోనిన్ను నేవించియుక్తిబొందనేక శత్రువేరేర ద్రువార వేగునట; నూనెపోసికవిధముగా సగురుల సంపాదకాదు అంతియ నుట్టకై రక్షణశీలము వారుజేసిన యపమానముల లన నడుమందున.

శా. దంకింబు నీకే మిచ్చుం దాహాళి యున్నప్పుడే
కాంతాన నీ ను కై చాకా శాయి గాన్పిస్తే

చింతలేనఁ జరింపనప్పడె కురు త్వల్వెల్ల గానప్పడే

చింతింప న్వలె నీపదాంబుజములన్ శ్రీకాళ.....

116

టీ. శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ! దంతంబుల్ = పండ్లు, పడనప్పడే = ఊడక మునుపే
తనువునందున్ = శరీరమునందు, ఆరూఢి = బలము, ఉన్నప్పడే, కాంతానంఘము =
స్త్రీలసమూహము, రోయనప్పడే = రోతపడని సమయముననె, (దేహము) జరాక్రాం
తంబు = ముదిమిచేనాపరింపబడినది, కానప్పడే = కాని సమయముననే, నీపదాంబుజ
ములన్ = నీపాదపద్మములను, చింతింపనవ్వలెన్ = ధ్యానము చేయులెను.

తా. ఓశంకరా ! ముసలితనమువచ్చినతరువాత నీసేవజేయుటకు నోపిక
యొండదు. కాబట్టి యాయపటుత్వముగలిగి యున్నప్పడే నన్ను సేవింపవలెను.

49 వ పద్యమునకు నిపులాధము.

1 గుడ స్థానమున మూలాధారచక్రము 2 దానికి ప్రభాగమున నాభికిక్రింద గా స్వాధిష్ఠానచక్రము 3 నాభిస్థానమున మణిపూరకచక్రము 4 ఉదరమున ఆనా హతచక్రము 5 హృదయమున విశుద్ధచక్రము 6 కంఠమున ఆజ్ఞాచక్రము నుండును. ఈచక్రములను పద్మములనియు కొందఱందురు. నుదుట చంద్రకళయు, శిరస్సునన హస్తారముండును. సర్పాకారమైన భుజంగనాడి మూలాధారచక్రము మొదలుకొని సహస్రారమువరకు వ్యాపించియుండును. ఆనాడినియోగాభ్యాసముచేత మూలాధారము మొదలుకొని ఒక్కొక్కచక్రముపై కెక్కించి తుదికు సహస్రారమున నిల్చి నొసట నున్నచంద్రకళపై ప్రసరింపజేసిన అఖండానందంబు కలుగును.

యోగ సుఖమ్నాడితా నానందము నిచ్చుటచేతను, పాదములుహస్తములు కన్నులు సహస్రార పద్మమువలె, నొగారుపామువలె, నుదురు చంద్రకళవలె నాకారము కలిగియుండుటచేతను నుపమానోపమేయ భావము చెప్పవడినది.

ఇళ పింగళయను రెండునాడులు నాసికాద్వారములనుండును. ఆరెండింటిని ననుసరించి లోన సుఖమ్నానాడి యుండును. నాసికారంధ్రములలో నొకదానిచే నాయువు వెగదీల్చినపుడు ఆనాయువు సుఖమ్నానాడిలోనికి జీరును. దానినక్కడ యోగాభ్యాసమున కలిగిన శక్తిచేత కొన్నినిమేషములు నిలిపి మఱి విడుతురు. దీనికి ప్రాణాయామము అని పేరు. ఇట్లు ప్రాణాయామము చేసినపుడు ఇంద్రియ శృతులుండవు. అప్పుడు నిరుపమానానందము కలుగును.
